

เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาไทย
EVALUATIVE CRITERIA FOR THAI HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS

รองศาสตราจารย์ ดร. พรชูลี อาชวอำรุง
Assoc. Prof. Pornchulee Achava-Amrung, Ed.D.

378.593
พ235ก
จ.1

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ปีพ.ศ. 2527

ภาควิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISBN 974-634-886-8

เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาไทย
EVALUATIVE CRITERIA FOR THAI HIGHER EDUCATION
INSTITUTION

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อชาวอามรุง
Assoc. Prof. Pornchulee Achava -Amrung, Ed.D.

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ปี พ.ศ.2527

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาไทย¹
Evaluative Criteria for Thai
Higher Education Institution

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชาวำรุง²

Assoc.Prof.Pornchulee Achava Amrung (Ed.D.)

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจาก
งบประมาณแผ่นดินปี พ.ศ.2527
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹งานวิจัยซึ่งสนับสนุนโดยงบประมาณแผ่นดิน

²อาจารย์ประจำภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	ปัญหาในการวิจัย	1
	ข้อตกลงเบื้องต้นเชิงมโนทัศน์หรือทฤษฎี	6
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
	ค่านิยมศัพท์	9
	ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	11
2	เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	12
	นิยามของเกณฑ์ประเมินผลการรับรองวิทยฐานะ	12
	เกณฑ์ประเมินสถาบันในประเทศไทย	15
	เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ	29
3	วิธีการวิจัย	45
	การศึกษาเอกสาร	45
	ประชากรและตัวอย่าง	47
	การวิเคราะห์ข้อมูล	50
4	การวิเคราะห์และการพัฒนาเกณฑ์ประเมิน	51
5	บทสรุป บทอภิปรายและข้อเสนอแนะ	83
	บทสรุป	83
	วัตถุประสงค์	83
	วิธีการวิจัย	83
	ผลการวิจัย	84

บทที่	หน้า
การอภิปราย	85
ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์	88
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยและพัฒนา	89
บรรณานุกรม	91
ภาคผนวก	103

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การสุ่มตัวอย่าง	48
2	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรายเกณฑ์และส่วนรวมของ เกณฑ์ประเมินสถาบันการศึกษาไทย ระดับอุดมศึกษา	52
3	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 1: ปรัชญาและวัตถุประสงค์	53
4	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 2: การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ	55
5	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 3: การวางแผนระยะยาว	58
6	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 4: โปรแกรมการศึกษา	60
7	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 5: บุคลากร	63
8	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 6: แหล่งบริการวิชาการ	66
9	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 7: แหล่งที่มาของงบประมาณ	68
10	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 8: อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์	70
11	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 9: การบริการสำหรับผู้เรียนและการเตรียม ผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา	72
12	ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 10: ความสัมพันธ์กับชุมชน	76

บทที่ 1

ปัญหาในการวิจัย

เกณฑ์ประเมินและการควบคุมรักษามาตรฐานทางวิชาการ นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากในวงการอุดมศึกษาทั่วโลก วิธีการปฏิบัติในแต่ละประเทศ แต่ละสาขาวิชา และแต่ละลักษณะสถาบันนั้นแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม สถาบันการอุดมศึกษาทุกแห่งย่อมมีเกณฑ์มาตรฐานในการให้บริการทางวิชาการ ได้แก่ การสอน การวิจัย การบริการชุมชนและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ถึงแม้มาตรฐานจะเป็นเรื่องของค่านิยมที่ต่างจากข้อเท็จจริงซึ่งวัดได้ยาก แต่การพัฒนาให้เกิดเกณฑ์มาตรฐานยังเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการรักษามาตรฐาน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงสถาบันให้ดียิ่งขึ้น เพื่อประเมินโครงการที่ปฏิบัติอยู่ในทุก ๆ ด้าน ปรับปรุงระบบบริหาร ศึกษาเกี่ยวกับสมาชิกของชุมชนอุดมศึกษา และทำหน้าที่ควบคุมนักวิชาการ และนักวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐาน มีจรรยาบรรณและทักษะพร้อมด้วยความรู้ที่เหมาะสมต่อภาระงาน และความรับผิดชอบที่แต่ละบุคคลมีต่อประชาชน เช่น แพทย์ พยาบาล ครู หนายความ สถาปนิก วิศวกร ฯลฯ

International Encyclopedia of Higher Education (Clark and Neave, 1992) ได้ให้นิยามของกระบวนการรักษามาตรฐานทางวิชาการ หรือ Accreditation ในระดับอุดมศึกษาไว้ดังนี้

กระบวนการรักษามาตรฐานทางวิชาการ เป็นกระบวนการที่หน่วยงาน หรือ สมาคม ซึ่งมีความรับผิดชอบทางกฎหมาย อันเป็นที่ยอมรับว่าอาจประสาทวิทยฐานะทางวิชาการแก่สถาบันอุดมศึกษาประเภทต่างๆ ตลอดจนโปรแกรมการศึกษาเฉพาะสาขา ว่ามีระดับสูงตามคุณสมบัติและมาตรฐานทางการศึกษา กระบวนการนี้ทำโดยการประเมินเบื้องต้นและการประเมินติดต่อกันเป็นระยะ ๆ วัตถุประสงค์ของกระบวนการนี้ มีเพื่อประเมินทางวิชาการเมื่อการยอมรับสถาบัน และโปรแกรมต่าง ๆ ว่ามีคุณภาพสูง และเพื่อจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงอยู่เสมออีกด้วย

ตามประวัติพัฒนาการของการอุดมศึกษานั้น ผู้เป็นเกณฑ์ในการรักษามาตรฐานเมื่อแรกเริ่ม ได้แก่ พระสงฆ์องค์เจ้าในศาสนาต่าง ๆ และคิกษิต นักปรัชญาต่าง ๆ เช่น ชีค (Shaykhs) หรือ คิกษิตอิสลาม ผู้สอนในมัสยิด อันเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ของสังคมอิสลาม พระสงฆ์ในศาสนาพุทธ ครูพรหมณ์ และฤๅษีของพวกฮินดูในทางตะวันออก ในโลกตะวันตกมีพวกนักบวช บาทหลวงในศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ในสมัยกลางการเรียนรู้เกิดขึ้นโดยการใกล้ชิดกับบุคคลเหล่านี้ หรือกลุ่มบุคคลที่รวมกันตั้งสถาบันการศึกษา ที่เรียกว่า Academics ขึ้น แต่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของศาสนศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษามักได้รับสิ่งที่เหมือนประกาศนียบัตรเพื่อสอนผู้อื่นต่อไป ได้แก่ Ijazah ในโลกอิสลาม และ Licencia Docendi ในยุโรปสมัยกลาง ให้ประกาศนียบัตรแก่ผู้สอนนี้ นับได้ว่าเป็นการพยายามเบื้องต้นที่จะควบคุมมาตรฐานทางการศึกษา นั่นคือ ควบคุมผู้มีสิทธิเผยแพร่ข้อความรู้ และคุณภาพของความรู้ที่จะคงให้เผยแพร่ต่อไป จะจรรโลงไว้ได้

รูปแบบการ "รักษาคุณภาพมาตรฐาน" แบบที่สองในสมัยแรก ๆ ได้แก่ การสอบเข้า ซึ่งเป็นกระบวนการเลือกผู้มีคุณภาพและคุณสมบัติเหมาะสมต่อการแสวงหาความรู้ในขั้นที่สูงต่อไป ลักษณะนี้เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 ถึงที่ศูนย์การศึกษาพุทธธรรม ในเมืองนาลันดา ประเทศอินเดีย ตลอดหลาย ๆ ศตวรรษที่ผ่านมา การสอบเข้าในหลาย ๆ รูปแบบได้นำไปใช้ปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในฐานะการควบคุมมาตรฐานการศึกษาแบบแรกที่สุดในประเทศ

ในประเทศจีน มีการสอบ "จอหงวน" สำหรับผู้ที่เข้ารับราชการ ในประเทศอังกฤษ มีการสอบภายนอก (External Examination) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด และมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ แต่ต่อมา มหาวิทยาลัยลอนดอนได้รับไปปฏิบัติ ในรูปของการควบคุมมาตรฐาน ในระบบออกซอร์ด และเคมบริดจ์ นี้ ผู้จัดการสอบ จะมาจากสถาบันหนึ่ง และมาสังเกตการเรียนการสอน ของนักศึกษาในอีกสถาบันหนึ่ง ตามแผนการประเมินของมหาวิทยาลัยลอนดอน นักศึกษาที่อยู่ในประเทศไกล ๆ ในจักรภพอังกฤษอาจลงทะเบียนเรียนในสถาบันท้องถิ่นและนั่งสอบตามที่มหาวิทยาลัยลอนดอนจัดให้

ในลักษณะเดียวกับ ตะวันออกกลางและยุโรป ซึ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ภายใต้การนำทางศาสนาอิสลาม และนิกายโรมันคาทอลิก สถาบันอุดมศึกษาแรก ๆ ในสหรัฐอเมริกาพัฒนาขึ้น ด้วยความริเริ่มของศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ ต่อมามาตรฐานและการควบคุมได้เปลี่ยนจากระบบศาสนาไปเป็นผู้มีอำนาจบริหารของรัฐ หลังจากการเปลี่ยนแปลงนี้ ได้มี

วิวัฒนาการของการประเมินหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อควบคุมมาตรฐานทางวิชาการ

รูปแบบแรก คือ เจ้าหน้าที่ หรือ นักวิชาการหลัก ๆ ของประเทศวางมาตรฐานทางวิชาการให้แก่สถาบัน โดยมีกระทรวง หรือหน่วยงานอื่นในระบบราชการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานนั้น

รูปแบบที่สอง ได้แก่ การควบคุมมาตรฐานโดยการสอบ เช่น การสอบเข้า ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่นาลันดา ทั้งนี้รวมถึงการสอบเพื่อรับประกาศนียบัตร และปริญญาในสมัยกลางด้วย รวมทั้งการสอบภายนอกในระบบอังกฤษ

รูปแบบที่สาม คือ การรักษามาตรฐาน โดยอาศัยหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานอาสาสมัครเพื่อกำหนดและประเมินมาตรฐาน ซึ่งเป็นระบบเฉพาะของประเทศสหรัฐอเมริกา และได้เผยแพร่ไปยังประเทศอื่นๆด้วย หน่วยงานที่จะไปยังสถาบันเพื่อประเมินวิชา โปรแกรมมาตรฐาน การรับนักศึกษา ข้อบังคับในการรับปริญญา ความพร้อมของอาคารสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ

ความเห็นใหม่ล่าสุดเกี่ยวกับการรักษามาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้เสนอโดย A.W. Astin ผู้เขียนไว้ใน *Current Issues in Higher Education* ของ American Association for Higher Education ฉบับที่ 1 ปี ค.ศ. 1980 ซึ่งเน้นการพัฒนาเกณฑ์ประเมินสถาบัน และแนะวิธีการประเมินที่วัดได้อย่างชัดเจน และไม่เห็นด้วยกับการประเมินสถาบันอุดมศึกษา โดยการอาศัยชื่อเสียงและประวัติอันยาวนานมาเป็นสรณะ

ในปัจจุบันนี้ ส่วนราชการที่มีความรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งควบคุมดูแลทั้งสถาบันของรัฐซึ่งสังกัดทบวงฯ โดยตรง และสถาบันภาคเอกชน โดยการรับรองวิทยฐานะ อนุมัติการจัดตั้ง และควบคุมการบริหารและดูแลให้เป็นไปตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ทบวงฯ ได้วางไว้ อย่างไรก็ตาม ตามลักษณะที่ปรากฏในปัจจุบันเกือบจะกล่าวได้ว่า ทบวงฯ มิได้มีการสอดส่องและควบคุมมาตรฐานของสถาบันของรัฐอย่างเป็นระบบระเบียบ ครอบคลุมทุกแง่มุม ตามระยะเวลาอันเหมาะสม ในลักษณะของการรับรองวิทยฐานะเลย ในเรื่องของมาตรฐานนั้นทบวงฯ มีความนัยโดยการปฏิบัติว่ามีอยู่แล้ว เพราะทุกๆหลักสูตรต้องได้รับการตรวจสอบและอนุมัติก่อนเปิดโปรแกรม ตามรายละเอียดของ "หัวข้อและรายละเอียดการเสนอโครงการหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ทบวงมหาวิทยาลัย

พิจารณาให้ความเห็นชอบ" (ดูภาคผนวกที่ 1)

สำหรับภาคเอกชนนั้น ทางทบวงฯ ได้มีมาตรการในการควบคุมดูแลมาตรฐานอย่างจริงจังมากกว่าในเชิงเปรียบเทียบกับสถาบันของรัฐ กล่าวคือ ทบวงฯ ได้วางเกณฑ์การขอจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งมีทั้งวิทยาลัย สถาบัน และมหาวิทยาลัยไว้อย่างชัดเจน (ดูภาคผนวกที่ 2) นอกจากนี้ตามมาตรฐานที่ 48 วรรค 2 ของพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 ยังได้กำหนดการรับรองวิทยฐานะในการศึกษา ภายหลังจากได้รับการอนุมัติให้เปิดหลักสูตร/สาขาวิชานั้น ๆ ไปแล้ว ซึ่งนับว่ายังไม่เพียงพอที่จะประกันคุณภาพของสถาบัน เพราะในประเทศตะวันตกหลาย ๆ ประเทศนั้น การรับรองมาตรฐานแตกต่างจากการรับรองวิทยฐานะสถาบันโดยทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ กล่าวคือ ถ้าหากทบวงฯ พิจารณาเห็นว่าสถาบันนั้น ๆ จะจัดการเรียนการสอนไม่อยู่ในระดับมาตรฐานขั้นต่ำที่จะรับรองได้ ก็จะไม่รับรองมาตรฐาน หรือถ้าหากการจัดการศึกษาเสื่อมลงกว่าที่เคยรับรองไว้ก็มีสิทธิเพิกถอนการรับรองมาตรฐานเสียได้ ในขณะที่การรับรองมาตรฐานสากลนั้น อาศัยการประเมินตลอดเวลา โดยการประเมินครบทุก ๆ ด้านของสถาบัน ทั้งปรัชญา การบริหาร หลักสูตร อาคารสถานที่ ฯลฯ มีการกำหนดลักษณะการวัดคุณภาพของสถาบัน กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำและจัดระเบียบ กระบวนการประเมินมาตรฐานเป็นระบบระเบียบ และยังอาศัยกรรมการภายนอกด้วย

สภาพปัญหาหลายประการ บ่งชี้ว่า ลักษณะการดำเนินการเพื่อประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการสากลทางศาสตร์อุดมศึกษา ยังไม่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลพอ สภาพปัญหาดังกล่าวอันเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก ชุมชนชาวไทยสนใจและวิตกกังวลเกี่ยวกับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสถาบันเหล่านั้น สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่สังกัดรัฐ และอาศัยงบประมาณแผ่นดินเป็นหลัก ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องแสดงให้เห็นสาธารณชนรับทราบเกี่ยวกับคุณภาพและความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินภาษีอากรของราษฎร ตลอดจนจนแสดงให้เห็นความเชื่อถือนับถือในสาขาวิชาการต่าง ๆ ว่ามีคุณภาพเหมาะสมในการทำงานตามวิชาชีพให้แก่สังคมโดยไม่เสี่ยงต่อการหย่อนสมรรถภาพ และเกิดอันตรายต่อสังคมแต่อย่างใด ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแสดงให้เห็นว่า ได้มีการรับรองวิทยฐานะและรักษามาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยอย่างไร

ประการที่สอง ปัจจัยหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน คือ การพัฒนาสถาบันแบบใหม่ หรือ สถาบันที่เน้นลักษณะสาขาวิชาใหม่ ๆ เพื่อสนองต่อความต้องการของประชากรหรือนิสิตนักศึกษาจำนวนมาก การจัดหลักสูตรซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์แบบใหม่ระหว่างศิลปศาสตร์และวิชาชีพ เช่น การบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เริ่มพัฒนาขึ้นมา เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเลเซอร์ จานรับสัญญาณดาวเทียม ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดเจนถึงความจำเป็นที่สถาบันจะสนองต่อสังคมโดยมีความยืดหยุ่น มีการเสนอหลักสูตรและสาขาวิชา ตลอดจนปัญหาที่เปลี่ยนไปตามการขยายขยายแดนวิชาการดังกล่าว นั่นคือ ส่วนหนึ่งของการปรับปรุงมาตรฐานนั่นเอง

ประการที่สาม ได้แก่ การที่ประเทศไทยเรายังไม่มีระบบการควบคุมอย่างต่อเนื่อง ยังไม่มีการนิเทศสถาบันอุดมศึกษาโดยกลุ่มวิชาชีพเฉพาะในระดับชาติ ดังที่ปรากฏว่ามีการปฏิบัติอย่างปกติในประเทศตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฯลฯ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักวิชาชีพและนักวิชาการที่มีต่อมาตรฐานอุดมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง

การใช้เกณฑ์มาตรฐานประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา เป็นเครื่องแสดงว่าสถาบันนั้น ๆ ได้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และสมควรจะสนับสนุนให้จัดการศึกษาต่อไป โดยหลักการทั่ว ๆ ไป เกณฑ์มาตรฐานอำนวยความสะดวกต่อไปนี้:-

1. รักษาความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานและแนวทางประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการอุดมศึกษา
2. สนับสนุนให้มีการปรับปรุงสถาบัน โดยการศึกษา ประเมินตนเองและการวางแผน
3. ยืนยันกับชุมชนวิชาการ สาธารณชน และหน่วยงาน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ในประเทศว่า สถาบันและโปรแกรมต่าง ๆ ของสถาบันนั้น สามารถนิยามได้อย่างชัดเจน มีวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม และรักษาสภาพอันจะเอื้อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้

ดังนั้น การพิจารณามาตรฐานตามเกณฑ์จึงเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ และควรมีการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานเชิงปรนัย ในปัจจุบันนี้ ในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐนับว่าเป็นผู้ผูกขาดในการรักษามาตรฐานดังกล่าว อย่างไรก็ตามแนวทางและหลักการที่ปฏิบัติอยู่ยังไม่สมบูรณ์นัก ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรศึกษารูปแบบการประเมินสถาบันฯ และเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่ในประเทศต่าง ๆ เพื่อปรับให้เข้ากับเอกลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษาไทย ทั้งนี้เพื่อ

เป็นแนวทางในการจรรโลงมาตรฐานอุดมศึกษาไทยในอนาคตได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมในการประเมินสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในภาครัฐและเอกชน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการรักษามาตรฐานความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา
3. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาทั้งทางด้านการบริหารงานหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนการสอน และการวางแผน ตลอดจนความสัมพันธ์กับสังคมและความก้าวหน้าทางวิชาการ

ข้อตกลง เบื้องต้น เชิงมโนทัศน์หรือทฤษฎี

การใช้เกณฑ์มาตรฐานในการประเมินคุณภาพการศึกษาที่จัดโดยสถาบันต่าง ๆ นั้น ควรต้องคำนึงถึงข้อตกลง เบื้องต้น เชิงมโนทัศน์และทฤษฎี ซึ่งวางอยู่บนรากฐานของความแตกต่าง และหลากหลายของสถาบันอุดมศึกษา ในแง่ของสถานที่ตั้งในภูมิภาคที่มีบริการต่าง ๆ กัน ระดับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของแต่ละสถาบัน ความแตกต่างของสาขาวิชาที่เปิดสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหลากหลายอันปรากฏในรูปของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถาบัน ดังนั้น ผู้นำเกณฑ์มาตรฐานจากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ จึงควรคำนึงถึงมโนทัศน์ในการประเมินปริมาณและการประเมินคุณภาพ ควรระวังมิให้เกิดความสับสน ไม่ว่าจะใช้เกณฑ์เพื่อการจัดอันดับสถาบันตามชื่อเสียง (Reputational Studies) หรือการใช้ตรรกะที่วัดเป็นเชิงปริมาณได้ (Quantifiable Indicators) หรือทั้งสองประเภทผสมผสานกัน (Pirsig, 1974; Carter, 1966; Rose and Anderson, 1970) ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยสังเขป มีดังนี้

1. ถ้ามีการนำผลจากการใช้เกณฑ์ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปประเมินสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบระหว่างสถาบัน ควรจะเปรียบเทียบเฉพาะสถาบันที่คล้ายคลึงกัน ในระดับเดียวกัน มีบริบทเดียวกัน และเปรียบเทียบเฉพาะแต่ละสาขาที่มีการจัดการศึกษาเหมือนกัน ฯลฯ
2. การประเมินคุณภาพ จำเป็นต้องบ่งชี้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม และมีการอ้างอิงอย่างชัดเจน

3. "คุณภาพ" ควรมีความหมายและหมายความถึงอะไร ๆ ได้หลายหลากตาม วัตถุประสงค์อันเป็นพื้นฐานของการประเมินนั้น ๆ เกณฑ์การประเมินที่ใช้ และกลุ่มที่ปฏิบัติการ ประเมิน ซึ่งจำกัดตามค่านิยมและข้อจำกัดอันปรากฏอยู่ตามธรรมชาติของการประเมินเชิงคุณภาพ

4. การประเมินเชิงคุณภาพต้องขึ้นอยู่กับความแตกต่างของตัวแปรที่ประกอบขึ้น เป็นแต่ละมิติภายใต้การประเมินนั้น ๆ

5. กระบวนการเรียนการสอนในประเทศไทย ยังได้รับความสนใจในการประเมิน เชิงคุณภาพไม่เพียงพอ ในเชิงมโนทัศน์และเชิงวิธีการ ควรส่งเสริมการประเมินเสริมค่านิยม (Value-added Evaluation) และ รูปแบบตัวป้อน-สภาพแวดล้อม-ผลผลิต (Input-Environment-Output Model) ให้สถาบันการศึกษานำไปใช้ให้มากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของโครงการวิจัยนี้ จะได้ในรูปของเกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษา เพื่อนำไปใช้ ประเมินสถาบันและช่วยอธิบายถึงลักษณะของการจัดระบบระเบียบของเกณฑ์ในมิติต่างๆในบริบท ของสถาบันนั้นๆ เพื่อให้สถาบันนำไปปรับใช้ในการประเมินสถาบันของตน หรือเพื่อเป็นเครื่องมือ ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนในการรักษาและควบคุมมาตรฐานของการ อุดมศึกษาไทย

การใช้เกณฑ์มาตรฐานในการประเมินสถาบันอันเป็นผลของการวิจัยนี้จึงยังประโยชน์ แก่สาธารณชน ผู้เรียน สถาบันและวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

ประโยชน์ต่อสาธารณชน คุณค่าที่มีต่อสาธารณชน ได้แก่

ก. มั่นใจว่าสถาบันการอุดมศึกษามีมาตรฐานจากการรับรองภายนอก สถาบันการ อุดมศึกษาบรรลุตามความคาดหวังขั้นต่ำของสังคมไทยและสาขาวิชาเฉพาะต่าง ๆ

ข. นับว่าเป็นแนวทางบ่งชี้ สถาบันและโปรแกรมกลุ่มหนึ่ง ซึ่งพยายามปรับปรุง คุณภาพของกิจกรรมและโปรแกรมวิชาชีพด้วยตนเอง โดยที่ทางการมิได้บังคับและประสบความสำเร็จในการปรับปรุงดังกล่าว

ค. การแสดงถึงการปรับปรุงบริการทางวิชาชีพที่มีให้ต่อสาธารณชน ในลักษณะ ของสถาบันและโปรแกรมที่ผ่านการรับรองวิทยฐานะ มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อสนองตอบ

ต่อการเปลี่ยนแปลงของสาระข้อความรู้และการปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชาต่าง ๆ และ
 ง. ลดภาระในการควบคุมมาตรฐานโดยหน่วยงานของรัฐ เพราะสถาบันต่าง ๆ
 อาจประเมินตนเอง และขอรับการประเมินจากหน่วยงานมาตรฐานเอกชน เพื่อพัฒนาปรับปรุง
 คุณภาพของการศึกษาอยู่อย่างสม่ำเสมอ

ประโยชน์ต่อผู้เรียน คุณค่าที่มีต่อผู้เรียน ได้แก่

ก. การรับรองว่ากิจกรรมทางการศึกษา โปรแกรมและสถาบันเป็นที่ยอมรับ และ
 อาจสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนได้

ข. เอื้ออำนวยในการโอนหน่วยกิตจากสถาบันหนึ่งไปยังอีกสถาบันหนึ่ง และการ
 รับผู้จบการศึกษาจากสถาบันที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเพื่อศึกษาต่อในอีกสถาบันหนึ่ง โดยไม่ต้อง
 มีการสอบคัดเลือก เป็นต้น

ค. โดยทั่วไป บัณฑิตจะหางานทำได้ง่ายขึ้น ถ้าจบจากสถาบันที่มีชื่อเสียงเป็นที่
 ยอมรับนับถือในวงการ

ประโยชน์ต่อสถาบัน สถาบันได้รับประโยชน์ ต่อไปนี้

ก. แรงจูงใจ หรือแรงเร้าให้มีการประเมินสถาบันด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การ
 พัฒนาปรับปรุงโปรแกรมและสถาบันในที่สุด

ข. อาศัยเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินเป็นบรรทัดฐาน นับว่าเป็นการป้องกันการ
 การจัดโปรแกรมที่ด้อยกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ และยังเป็น การป้องกันหลังจากภายนอกที่อาจมี
 อิทธิพลต่อการจัดการศึกษาอีกด้วย

ค. เสริมชื่อเสียงของสถาบันว่าได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในวงการวิชาการ

ง. การมีส่วนร่วมในการใช้เกณฑ์มาตรฐาน ทำให้สถาบันจัดอยู่ในกลุ่มสถาบันที่มี
 คุณภาพสูง สมควรรับทุนอุดหนุนจากมูลนิธิและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและ เอกชน

ประโยชน์ต่อวิชาชีพ

ก. การมีส่วนร่วมในการรับรองมาตรฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ
 และสาขาวิชาต่าง ๆ นับว่าเป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพของผู้จะมาร่วมในวิชาชีพและ

สาขาวิชาต่าง ๆ นับว่าเป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพของผู้จะมาร่วมในวิชาชีพและวิชาการรุ่นต่อ ๆ ไป ถือได้ว่าเป็นผลดีในการประกันคุณภาพต่อสังคม และวิชาชีพเอง

ข. นับได้ว่าเป็นการรวมตัวของบุคคลในวิชาชีพและวิชาการต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดเอกภาพในการปรับปรุงและพัฒนาการฝึกฝนในวิชาชีพและวิชาการ ตลอดจนให้แนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสม

คำนิยามศัพท์

หน่วยกิตทางวิชาการ (Academic Credit) คือ หน่วยกิตที่สะสมเพื่อสำเร็จการศึกษา ได้รับปริญญา หรือ อนุปริญญา และประกาศนียบัตรจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นที่ยอมรับเพื่อการรับโอน หรือ รับรองได้ว่ามีมาตรฐานเทียบเท่ากันระหว่างสถาบันได้

การรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) คือ กระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้มาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น นั่นคือ บุคคลหรือคณะบุคคล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจในการรับรองวิทยฐานะ ได้พิจารณาประเมินทั้งการประเมินภายนอกโดยคณะกรรมการเฉพาะกิจ และการประเมินภายในสถาบันโดยสถาบันเอง แล้วพบว่าอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ เห็นสมควรสนับสนุนให้สถาบันนั้น ๆ จัดการศึกษาต่อไปได้

คณะกรรมการ (Committee) หมายถึง คณะผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะกิจสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งทำหน้าที่ผู้รับรองวิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ หรือเป็นผู้อาศัยเกณฑ์ประเมิน นำการประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรับรองต่อไป

อาจารย์ หมายถึง บุคลากร สาย ก. ในตำแหน่งอาจารย์ ทำหน้าที่สอน วิจัย บริการชุมชน และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ไม่รวมถึงบุคลากรเสริม และผู้ทำหน้าที่ในตำแหน่งบริหาร

การอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาระดับหลังประโยคมัธยมศึกษา เน้น ปริญญาและประกาศนียบัตรมากกว่าการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพเท่านั้น นั่นคือการเรียนเป็นทางการ ตั้งแต่ปีที่ 13 ขึ้นไป แบ่งออกเป็นระดับบัณฑิต คือ ปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา คือ ปริญญาโท และ ปริญญาเอก

การเรียนรู้ หมายถึง การรับความรู้ ความซาบซึ้ง ความเข้าใจ หรือทักษะ ซึ่งเหมาะสมกับระดับอุดมศึกษา และตามเงื่อนไขของสถาบันอุดมศึกษา

ผล หมายถึง สิ่งที่คาดหวังจากโปรแกรม ซึ่งอาจวัดได้จากตรรกษณ์ต่าง ๆ เช่น
ทัศนคติของนิสิตนักศึกษา ความรู้ความสามารถ อาจหมายรวมถึง โปรแกรมของอาจารย์
และโปรแกรมการวิจัยและการบริการชุมชนด้วย

การวางแผน หมายถึง การพัฒนารูปแบบ หรือ โครงสร้างอย่างมีระบบ เพื่อบรรลุ
วัตถุประสงค์ที่แน่ชัด การวางแผนของสถาบัน อาจหมายความถึง โปรแกรมการศึกษา อาคาร
สถานที่ งบประมาณ รายได้ ซึ่งอาจบันทึกลงให้สถาบันบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

โปรแกรม หมายถึง การรวมกลุ่มรายวิชาอย่างมีระบบระเบียบ ตามความยากง่าย
หรือความสำคัญก่อนหลังที่ต่อเนื่องกัน อันเป็นสาระที่จะนำไปสู่การสำเร็จการศึกษาและได้รับ
ปริญญาจากสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หมายถึง สถานศึกษาที่ลงทุนและจัดการดำเนินการโดย
บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีได้สังกัดหน่วยงานใด ๆ ของรัฐบาล และจัดการเรียนการสอนในระดับ
หลังมัธยมศึกษา

การบริการชุมชน หมายถึง ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาภารกิจหนึ่ง ในการใช้
ทรัพยากรวัสดุและทรัพยากรมนุษย์ภายในสถาบัน เพื่อยังประโยชน์ต่อชุมชนภายนอกสถาบัน ใน
รูปของการให้คำปรึกษา ผลงานวิจัย การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การให้ข้อความ
รู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการ ฯลฯ ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ชาติและนานาชาติ

การวิจัย หมายถึง ภารกิจหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา ในการค้นคว้าหาข้อความ
รู้ใหม่ เพื่อขยายชายแดนวิชาการ อาจทำขึ้นเพื่อการวิเคราะห์สถาบัน เพื่อการปรับปรุงและวางแผนก็ได้
งานวิจัยทุกรูปแบบ รวมทั้งงานวิจัยบริสุทธิ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งสาระเท่านั้น และการวิจัยประยุกต์เพื่อ
นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงและทันที

ภาคการศึกษา หมายถึง ช่วงที่มีการเรียนการสอน 16 สัปดาห์

ปีการศึกษา หมายถึง สองภาคการศึกษาติดต่อกัน เชื่อมโดยช่วงหยุดเทอมสั้น ๆ
เริ่มต้นประมาณเดือนมิถุนายน เป็นภาคการศึกษาที่หนึ่ง และเดือนตุลาคม เป็นภาคการศึกษา
ที่สอง

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศไทย โดยสุ่มตัวอย่างจากภาคทางภูมิศาสตร์ และยังสุ่มอีกครั้งจากระดับชาติมายังระดับสถาบัน จึงเป็นตัวอย่างที่พอเพียงต่อการตีความครอบคลุมทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดยังคงปรากฏตามลักษณะการสุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจจะละเลยเอกลักษณ์สำคัญบางประการของสถาบันบางสถาบันไปได้
2. การวิจัยนี้เป็นการสร้างเกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาไทย จึงเสนอในลักษณะของหลักการและประเด็นสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานที่จะนำเกณฑ์นี้ไปใช้ จะต้องนำไปขยายประเด็นเฉพาะเรื่องให้สอดคล้องกับสภาพของแต่ละสถาบัน แต่ละระดับและแต่ละท้องถิ่น

บทต่อ ๆ ไป จะได้รายงานถึงเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง โดยให้นิยามเกณฑ์ประเมินและการรับรองวิทยฐานะ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เกี่ยวเนื่องกับกระบวนการและปัญหาการทบทวนทั่ว ๆ ไปโดยเรียบเรียงให้สัมพันธ์กับสภาพปัญหาหรือปัญหาทางการวิจัย กล่าวถึงลักษณะการประเมินสถาบันที่ปรากฏทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ครรชนนี้เชิงปริมาณเพื่อวัดคุณภาพ ตลอดจนโครงสร้างของเกณฑ์ประเมิน และการสร้างเกณฑ์ รวมทั้งบทบาทของเกณฑ์ประเมินในอนาคต

ในเรื่องของวิธีการ ในบทที่สามจะอธิบายถึงวิธีการและแนวทางการวิจัย กระบวนการวิเคราะห์เอกสารและรวบรวมเกณฑ์ต่าง ๆ การสัมภาษณ์และเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์ ผลของการวิเคราะห์เสนอในรูปแบบของตารางและสรุปประเด็นหลัก ๆ โดยอ้างถึงวัตถุประสงค์ ข้อความที่เป็นข้อเท็จจริง แยกจากการอุปมาอุปไมยและการอภิปรายอย่างชัดเจน ท้ายที่สุด เป็นการสรุปและเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้จริง และเพื่อทำการวิจัยให้เกิดประโยชน์ต่อไป

เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ โดยประมวลโดยสรุปตามหัวข้อดังนี้

1. นิยามของเกณฑ์ประเมินหลักการรับรองวิทยฐานะ
2. เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
3. เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ

1. นิยามของเกณฑ์ประเมินหลักการรับรองวิทยฐานะ

การรับรองวิทยฐานะ เกิดจากการพัฒนาและนำเกณฑ์มาประเมินสถาบัน ดังนั้น เกณฑ์ประเมินจึงเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการรับรองวิทยฐานะ เพื่อควบคุมคุณภาพ

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการอุดมศึกษาหลายท่านได้ให้นิยามของการรับรองวิทยฐานะ หรือ Accreditation ไว้หลายนิยาม ดังนี้

ยั้ง (Young, 1986) นายกสภาการรับรองวิทยฐานะทางการอุดมศึกษา (COPA) ของประเทศสหรัฐอเมริกา นิยามว่า "ถ้าเรานิยามการรับรองวิทยฐานะด้วย 25 คำหรือน้อยกว่า นิยามจะเป็นว่า การรับรองวิทยฐานะ คือ กระบวนการที่พยายามจะประเมินและกระตุ้นให้เกิด และเสริมคุณภาพของสถาบัน"

ฮาเคลโรด และดิกกี (Harcleroad and Dickey, 1985) นิยามว่า "องค์ประกอบหลักในการควบคุมคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาของเราและโปรแกรมพิเศษเฉพาะวิชาชีพต่าง ๆ คือ การรับรองวิทยฐานะ" (หน้า 7)

แทรช (Thrash, 1989) แห่งสมาคมเหนือคองกลางของสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า "การรับรองวิทยฐานะทำให้แน่ใจว่าสถาบันอุดมศึกษามีคุณภาพและบูรณาการอันสัมพันธ์กับชุมชน วิชาการ สาธารณชน และหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในประเทศ" (หน้า 116)

คณะกรรมการของกระทรวงสาธารณสุข การศึกษาและสวัสดิการของประเทศไทย อเมริกา ได้นิยามว่า รัฐบาลใช้การรับรองวิทยฐานะเพื่อเป็นเกณฑ์ในการให้ทุนสนับสนุนสถาบัน

อุดมศึกษาจากงบประมาณของรัฐ เพื่อให้แน่ใจในคุณภาพของสถาบันและโปรแกรมต่าง ๆ ของสถาบันเหล่านั้น (Trivett, 1986, หน้า 8-19)

ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการควบคุมคุณภาพของสถาบัน การรับรองวิทยฐานะเป็นกระบวนการสองทางคือ กระบวนการควบคุมภายในสถาบันโดยสถาบันเอง และกระบวนการควบคุมจากภายนอก การรับรองวิทยฐานะเป็นการวัดการทำงานของสถาบันว่าตรงตามปรัชญาและวัตถุประสงค์หรือไม่ และเป็นการวัดโดยพื้นฐานมาตรฐานอื่น ๆ เช่น หลักสูตรการสอน เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม "คุณภาพ" เช่นเดียวกับลักษณะอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรมวิชาการ ความมีฐานะ ฯลฯ คงอยู่ในความต่อเนื่องที่มีการรับรองวิทยฐานะมาวัดเป็นระยะ ๆ (Lawrence and Green, 1980)

คุณภาพนี้วัดได้โดยการพัฒนาเกณฑ์จากองค์ประกอบของคุณภาพ จากคุณภาพสู่ปริมาณ ดังนั้น การรับรองวิทยฐานะ จึงเป็น "การประเมินแบบอิงเกณฑ์" (Peterson, 1978) ดังนั้น การพัฒนาเกณฑ์จึงเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการควบคุมคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา

เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษา คือ มาตรฐาน หรือ แนวทางที่ใช้ประเมินหรือวัดคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา อันเป็นบรรทัดชี้คุณภาพและความเป็นเลิศของสถาบัน สภาการรับรองวิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษา (Council on Postsecondary Accreditation หรือ COPA) กำหนดเกณฑ์ 7 เกณฑ์ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับรองวิทยฐานะของสถาบันอุดมศึกษา

1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ สถาบันได้รับการประเมินบนพื้นฐานของเป้าหมายของตนเองมากกว่ามาตรฐานภายนอก ดังนั้น สถาบันจึงต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เข้าใจง่ายครอบคลุมทุกแง่มุมของสถาบัน และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสถาบันตลอดเวลา

2. การบริหาร ความเป็นผู้นำ และโครงสร้าง พื้นฐานหลักของการควบคุมคุณภาพคือ อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีหน้าที่สร้างและปรับปรุงหลักสูตร ตั้งเงื่อนไขการรับปริญญา ประเมินนิสิตนักศึกษา ดังนั้น อาจารย์จึงเป็นกลุ่มบุคคลผู้ควบคุมมาตรฐานได้ ภายใต้โครงสร้างที่เหมาะสมทางวิชาการและมีความสอดคล้องกับการบริหาร มีสิทธิตรวจสอบการบริหาร เพื่อให้สถาบันดำรงอยู่ตรงตามวัตถุประสงค์ โปรแกรม การจัดหลักสูตร และเงื่อนไขการรับปริญญา

3. การเป็นที่ยอมรับของปริญญา สัมฤทธิ์ผลของนิสิตนักศึกษาเป็นไปตามคุณภาพของการให้ปริญญา สถาบันต้องมีกระบวนการที่มีระบบเพื่อควบคุมได้ว่าบัณฑิตมีคุณภาพตรงตามความหมายและศักดิ์ศรีของปริญญา

4. ทรัพยากรที่เหมาะสม ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางกายภาพและงบประมาณที่เพียงพอ ตามความเห็นของชุมชนวิชาการของสถาบัน ว่าทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้

5. ความมั่นคง คุณค่าของสถาบันแสดงออกโดยความมั่นคงที่มีหลักฐานปรากฏในทุก ๆ ด้าน และมีความถาวร

6. นิสิตนักศึกษาและโปรแกรม ความต้องการ ความสนใจ และความคาดหวังของนิสิตนักศึกษา สะท้อนอยู่ในโปรแกรมของสถาบัน และการบริการนิสิตศึกษาย่อมสัมพันธ์อย่างสมเหตุสมผลกับภารกิจของสถาบันและตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตนักศึกษา

7. บุรณาการ บุรณาการของสถาบันสะท้อนเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเปิดเผย กฎ ระเบียบ การปฏิบัติ การบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ การรับเข้าและเลื่อนชั้น ตอบแทนอย่างมีจรรยาบรรณ และการดำเนินตามวัฒนธรรมประเพณีของสถาบันอย่างคงเส้นคงวา ตลอดจนการวัดและประเมินตนเองของสถาบันว่าตรงตามปรัชญาและวัตถุประสงค์หรือไม่

แฮร์ริส (Harris, 1978) กล่าวว่า การประเมินสถาบันต้องสะท้อน "ความเป็นปราชญ์ (Wisdom) ของสถาบัน ซึ่งปัจจุบันลดความสำคัญลง เพราะถูกเบียดบังโดยเกณฑ์เพื่อของบประมาณจากรัฐบาล ข้อเรียกร้องของผู้ปกครอง ผู้เรียน และผู้ใช้บัณฑิตมากเกินไป

เทรท์ (Troutt, 1979) เสนอผลงานวิจัยที่แสดงว่าเกณฑ์ที่สำคัญมากที่สุดต่อการวัดคุณภาพ ได้แก่

1. วัตถุประสงค์และเป้าหมาย
2. โปรแกรมการศึกษา
3. แหล่งงบประมาณ
4. อาจารย์
5. แหล่งความรู้/ห้องสมุด

เทรท์ ยังเน้นว่า การควบคุมมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ต้องยอมรับหลักการ 3 ประการ คือ (1) การตัดสินคุณภาพต้องเป็นการอ้างอิงมิใช่วัดจากผลสัมฤทธิ์ของนิสิตนักศึกษาโดยตรง (2) ไม่มีมาตรฐานร่วมที่วางใช้วัดทุก ๆ สถาบัน และ (3) การรับรองวิทยฐานะเป็น

กระบวนการวัดผลผลิต และการผลิตทางวิชาการ รวมถึงบัณฑิตด้วย ความเห็นนี้มีการแย้งโดยนักวิจัยทางการอุดมศึกษาอื่น ๆ (Astin, 1977 และ Dressel, 1978) ซึ่งเชื่อมั่นว่าการตัดสินคุณภาพต้องขึ้นอยู่กับ การวัดสัมฤทธิ์ผลของนิสิตนักศึกษา มาตรฐานกลางมีอยู่ และรูปแบบการวัด กระบวนการผลิต ไม่ใช่รูปแบบที่ดีที่สุดในการประเมินสถาบันอุดมศึกษา (Clark et al, 1982 และ Walsh, 1983)

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินบัณฑิตศึกษาสูงกว่า และละเอียดละออกว่าระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับปริญญาเอก ในขณะที่ระดับปริญญาตรียอมรับความหลากหลาย และคุณภาพน้อยกว่า แต่ไม่เป็นที่ยอมรับในระดับบัณฑิตศึกษา (Anderson, 1988) นอกจากนี้มีผู้วิจัยพบว่าคุณภาพกำหนดจำนวนผู้สมัครเข้าเรียน (Andrews, 1988) โปรแกรมและสถาบันที่รับนิสิตนักศึกษาจำนวนน้อยกว่า มักพบว่ามีมาตรฐานสูงกว่า

ผลการประมวลเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องในสหรัฐอเมริกา พบว่าเกี่ยวข้องกับบัณฑิตศึกษา มากกว่าระดับปริญญาตรีในอัตราส่วน 6:1 (Lawrence and Green, 1980)

2. เกณฑ์ประเมินสถาบันในประเทศไทย

เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ มีไม่มากนัก ที่มีอยู่เป็นรายงานการประชุม สัมมนา การประชุมปฏิบัติการต่าง ๆ รายงานของทบวงมหาวิทยาลัย คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และวิทยานิพนธ์เป็นส่วนใหญ่ ครอบคลุมในเรื่องของมาตรฐาน คุณภาพ ปริมาณ เกณฑ์ที่อาศัยคุณภาพอาจารย์และนิสิตนักศึกษา

หลักสูตรที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานกลางที่สังกัด เช่น ทบวงมหาวิทยาลัย หรือ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น ทั้งนี้มีเกณฑ์มาตรฐานในเรื่องโครงสร้าง จำนวนหน่วยกิต ฯลฯ อย่างละเอียด (ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ 2525, 2533; วิจิตร ศรีสอาน, 2519) ทบวงมหาวิทยาลัยรับผิดชอบในการจัดทำมาตรฐานหลักสูตรและแผนพัฒนามหาวิทยาลัย หลักเกณฑ์ที่ได้จัดทำไว้ในปี 2517 ใช้สำหรับปริญญาตรีทั้งวัน สำหรับหลักสูตรหลังปริญญาตรี ทบวงฯ จะแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะเรื่องขึ้นพิจารณา เพื่ออนุมัติต่อไป

ในการรักษามาตรฐานทั่วไป อธิการบดีมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการประชุมเป็นระยะ ๆ เป็นประจำ เกี่ยวกับเรื่องการค้าเนื้องานด้านรักษาคุณภาพ และให้คำแนะนำในด้านบุคลากร การเงินและการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษา ตลอดจนบทบาทของสมาคมคณบดี เพื่อให้อาจารย์มีส่วน

ร่วมในการบริหารกิจการมหาวิทยาลัยมากขึ้น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532)

ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดตั้งโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบอุดมศึกษา ได้แก่

(1) โครงการวิจัยและพัฒนาแบบทดสอบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทบทวนแก้ไขระบบการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา (2) โครงการส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา ทั้งในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเอกชน นอกจากนั้นยังตั้งเกณฑ์เกี่ยวกับหลักสูตรปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก (3) โครงการปรับปรุงการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งเน้นด้านหลักสูตรการสอน เพิ่มประสิทธิภาพให้แก่การอบรมครูประจำการและผลิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (4) โครงการวิจัยสถาบันและระบบสารสนเทศ มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และพัฒนาระบบการวิจัยในมหาวิทยาลัย ทบวงฯ จะสนับสนุนความคิดเรื่องการจัดตั้งศูนย์วิจัยสถาบันและสารสนเทศในแต่ละสถาบันอุดมศึกษา (5) โครงการประสานงานการใช้ศูนย์คอมพิวเตอร์ของทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อให้มีความสะดวกในการใช้และการสอนในสถาบันอุดมศึกษา และใช้ในกองต่าง ๆ ของทบวงฯ ในเรื่องของการบริหารวิชาการและวิจัย (6) โครงการศูนย์เอกสารอุดมศึกษา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเป็นศูนย์กลางประสานงานในเรื่องของข่าวสารต่าง ๆ ของอุดมศึกษา การบริการห้องสมุด รวมถึงเป็นศูนย์เอกสารเพื่อส่งเสริมการศึกษาและการวิจัย (7) โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา เพื่อส่งเสริมการผลิตตำราในระดับอุดมศึกษา และ (8) โครงการผลิตและพัฒนาคุณภาพอาจารย์ ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษาและคุณภาพของอาจารย์มหาวิทยาลัย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2536)

2.1 เกณฑ์ประเมินสถาบันโดยการพัฒนาโครงสร้างและระบบ

การพัฒนาโครงสร้างและระบบเพื่อประกันคุณภาพทางวิชาการนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงระบบภายในสถาบันอุดมศึกษา และระบบการอุดมศึกษาของชาติในยุคลูกโลกาภิวัตน์ การอุดมศึกษาไทยมีศักยภาพสูง เริ่มต้นก่อนประเทศหลาย ๆ ประเทศใกล้เคียง ขณะนี้มีการขยายงานการพัฒนาแบบใหม่ซึ่งผู้ทรงความรู้และปัญญาของไทยเท่านั้นที่เราจะต้องสร้างเอกภาพของชาติไทย การพัฒนาโครงสร้างและระบบเพื่อประกันคุณภาพ จึงมีความจำเป็นจะต้องดำเนินการให้ครบวงจรในลักษณะที่เป็นองค์รวม

อดุลย์ วิริยเวชกุล (2537) ได้เสนอการพัฒนาโครงสร้างและระบบงานเพื่อประกันคุณภาพวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 การพัฒนาระดับชาติ

การสร้างเอกภาพของการอุดมศึกษาไทย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างเอกภาพของการอุดมศึกษาไทยให้เกิดขึ้นโดยเร็ว อย่างน้อยก็ต้องรีบดำเนินการเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาของพลเรือนทุกสถาบันมาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลในด้านนโยบายจากหน่วยงานของรัฐเพียงหน่วยงานเดียว การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ได้เกิดขึ้นแล้วในต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร ดังได้ยกอุทธาหรณ์ไว้ในตอนต้น การสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นกับการอุดมศึกษาไทยนั้นไม่เพียงแต่เป็นไปตามแห่งกระแสโลกาภิวัตน์เท่านั้นแต่ยังจะเป็นการสร้างควมมีประสิทธิภาพและเป็นการประหยัดเงินงบประมาณในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องมีได้อีกมหาศาล ซึ่งรัฐสามารถนำเงินจำนวนนี้ไปพัฒนากิจกรรมอุดมศึกษาเพื่อสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้อีกด้วย

การตีราคาคุณภาพบัณฑิต เพื่อให้คุณภาพเป็นรากฐานของการแข่งขัน การตีราคาคุณภาพโดย ก.พ. ควรต้องเปิดโอกาสและส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ (ซึ่งหมายถึงคุณภาพของบัณฑิตด้วย) เป็นส่วนสำคัญที่ในการเทียบวุฒิ ดังนั้นจึงขอเสนอให้การเทียบวุฒิเพื่อเข้ารับราชการนั้นต้องระบุว่า "สามารถบรรจุได้ในอัตราเงินเดือนที่ไม่น้อยกว่า ... แทนการตีราคาในปัจจุบันที่ระบุว่าสามารถบรรจุได้ไม่เกินอัตราเงินเดือน..." การระบุตามข้อเสนอนี้จะทำให้มีการต่อรองผู้ที่สมัครเพื่อรับการบรรจุนั้นตามคุณภาพและความขาดแคลนของบุคลากรของหน่วยงานนั้นต้องการได้ด้วย

องค์การกลางการจัดสรรเงินเพื่อการอุดมศึกษา เพื่อให้มหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมีความเป็นอิสระในการบริหารงาน การจัดสรรเงินงบประมาณของรัฐบาลมาให้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐควรดำเนินการโดยองค์กรกลาง ซึ่งองค์กรนี้อาจเป็นในรูปแบบหรือคณะกรรมการการจัดสรรเงินเพื่อการอุดมศึกษาแห่งชาติ เช่นเดียวกับในประเทศ สหราชอาณาจักร นอกจากหน้าที่การจัดสรรเงินแล้วสภาหรือคณะกรรมการแห่งชาตินี้อาจจะมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล ติดตามข้อตกลงในการจัดสรร ส่วนอำนาจในการบริหารงานการเงินและการศึกษานั้นเป็นของสถาบันอุดมศึกษาทั้งสิ้น

2.1.2 ระดับสถาบัน

ข้อเสนอแนะระดับสถาบันในที่นี้หมายรวมถึงมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น

ปรัชญาและหน้าที่ สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งคงจะต้องปรับเปลี่ยนปรัชญา และหน้าที่เช่นเดียวกับแนวโน้มที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาหรือที่เป็นไปตลอดมาในมหาวิทยาลัยชั้นนำ ยุโรป โดยปรัชญาและหน้าที่นั้นเน้นส่วนของความรู้หรือปัญญาเป็นหลักสำคัญ และการให้ความสำคัญ ความชอบทั้งปวงแก่คณาจารย์อาศัยความรู้เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ข้อเสนอนี้มีใช่เป็นการยกเลิกความสำคัญของการเรียนการสอนการวิจัย และการบริการ หากแต่เป็นการเน้น "ปัญญาหรือความรู้" ในลักษณะต่าง ๆ เป็นฐานอย่างทัดเทียมกันในการพิจารณาความดีความชอบ และตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยอาจพิจารณารายงานของมูลนิธิการ์เนกีมาประกอบการเปลี่ยนแปลง

สภามหาวิทยาลัย ในปัจจุบันองค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัยของสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งไม่เอื้ออำนวยให้เน้นการประกันคุณภาพทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพที่จะนำไปสร้างศักยภาพเชิงแข่งขัน โดยทั่วไปองค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัย ซึ่งมีจำนวนประมาณ 20-30 คน นั้นจะมีนายกสภา อธิการบดี และที่เหลือเป็นผู้แทนจากคณาจารย์ ผู้แทนจากผู้บริหารและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสัดส่วนที่ทัดเทียมกันหรือใกล้เคียงกัน หากจะสร้างสถาบันอุดมศึกษาไทยให้มีศักยภาพเชิงแข่งขันโดยเน้นคุณภาพแล้ว องค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัย จะต้องเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง ข้อเสนอแนะในที่นี้ก็คือ กรรมการสภามหาวิทยาลัยนั้นควรมีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยนั้น ๆ โดยตรงเพียง 3 คน ได้แก่ อธิการบดี ประธานสภาคณาจารย์ และนายกสมาคมศิษย์เก่า กรรมการที่เหลือนอกจากนั้นอาจมีผู้แทนของหน่วยงานของรัฐหรือชุมชน จำนวนหนึ่ง ซึ่งไม่ควรเกิน 3-5 คน และที่เหลือควรจะเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเข้ามาเป็นกรรมการเพื่อสร้างศักยภาพเชิงแข่งขันให้กับมหาวิทยาลัย

การบริหารจัดการ ส่วนสำคัญที่ข้อเสนอแนะให้มีการเปลี่ยนแปลงก็คือ การสร้างความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยนหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานระดับคณะจนถึงภาควิชาให้สามารถกระทำโดยรวดเร็ว โดยอาศัยมติกรรมการสภามหาวิทยาลัย เท่านั้น และคงจะต้องเลิกระบบที่ต้องให้มีการจัดตั้งองค์กรโดยการประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกาที่ทำให้การปรับเปลี่ยนองค์กรกระทำได้โดยยาก ไม่ทันต่อการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนเพื่อการแข่งขันในสภาพโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

สภาการประกันคุณภาพแห่งชาติ ถึงเวลาแล้วที่จะจัดตั้ง "องค์กรกลาง" โดยให้มีหน้าที่ในการประเมินและประกันคุณภาพทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของปริญญา

ต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาอย่างจริงจัง สภา (หรืออาจเป็นคณะกรรมการ) ที่จะตั้งขึ้นนี้อาจได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการหรือจัดสรรเงินเพื่อการอุดมศึกษาแห่งชาติ หรือเกิดจากความยินยอมพร้อมใจกันของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ที่จะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานโดยการร่วมกันออกค่าใช้จ่ายจัดตั้งกองทุนร่วมกันสำหรับสภาหรือคณะกรรมการนี้ ทั้งนี้ต้องมีกลไกเพื่อให้การดำเนินงานของสภาประเมินและประกันคุณภาพนี้สามารถทำงานได้อย่างอิสระ

ระบบ "เปิด" ในมหาวิทยาลัย เป็นที่ทราบกันดีว่าการได้มาซึ่งผู้บริหารที่ดี การรับอาจารย์ใหม่ที่ดีหรือการแต่งตั้งศาสตราจารย์ระดับหัวหน้าภาคที่ดีที่เป็นวิธีปฏิบัติในประเทศไทยนั้นจะเลือกหรือแต่งตั้งจากบุคคลภายในสถาบันอุดมศึกษาของตานั้น ซึ่งแตกต่างจากระบบของประเทศเจริญแล้ว มีข้อบังคับให้ต้องประกาศรับสมัครเพื่อให้มีการแข่งขันเพื่อคัดเลือกบุคคลที่ดีที่สุดมาสู่ตำแหน่งที่ต้องการนั้น การพัฒนาโครงสร้างและระบบโดยปรับเปลี่ยนจากระบบ "ปิด" ในปัจจุบันควรต้องปรับเปลี่ยนเป็นระบบ "เปิด" เพื่อให้มีการประกาศในหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชน วิธีนี้แม้แต่ในประเทศมาเลเซียเพื่อนบ้านของไทยก็ปฏิบัติอยู่

การประกันคุณภาพทางวิชาการ "ภายใน" หน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาในการจัดทำโครงสร้างและระบบการประกันคุณภาพภายในนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง การมีกรรมการหรือสภาวิชาการในมหาวิทยาลัยที่ดีการมีข้อบังคับหรือระเบียบที่กำหนดมาตรฐานการประกันคุณภาพในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า อัตราส่วนนักศึกษาต่อคณาจารย์, ข้อกำหนดเรื่องการจัดการเรียนการสอน ประเภทที่มุ่งให้นักศึกษาต้องศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง (เช่น การทำสัมมนา อภิปรายกลุ่มย่อย การเขียนรายงาน การสอนข้างเตียงผู้ช่วย) การกำหนดให้มีการทำวิทยานิพนธ์ให้ระดับบัณฑิต และการสอบวิทยานิพนธ์โดยใช้กรรมการที่เป็นบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัยหรือนอกประเทศ การกำหนดให้มีมาตรฐานของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น วารสาร ตำรา ฐานข้อมูล และการบริการสารสนเทศอื่น ๆ การกำหนดให้เขียนวิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษในสายที่ไม่ใช่ภาษาไทย เหล่านี้เป็นต้น นับว่าจะมีส่วนสำคัญในการประกันคุณภาพทางวิชาการเบื้องต้นภายในสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ

2.2 เครื่องบ่งชี้คุณภาพทางวิชาการ

นอกจากนั้น ยังกำหนดเครื่องบ่งชี้คุณภาพทางวิชาการ ทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม ได้แก่

2.2.1 คุณภาพผลผลิต ซึ่งมีหลายรูปแบบ คือ บัณฑิต การประเมินผลงานของบัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันอุดมศึกษา เป็นเครื่องบ่งชี้สำคัญที่ใช้ในการประเมิน มีใช้เพียงการประเมินแต่จำนวนบัณฑิตที่ผลิตได้เท่านั้น ผลงานวิจัย คือ ข้อความรู้ใหม่ที่อาจประเมินได้จากจำนวนผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนรางวัลระดับชาติและระดับนานาชาติที่ประชาคมในสถาบันได้รับ คุณภาพงานบริการ งานบริการนี้หมายถึงการบริการทั้งปวงที่ต้องการใช้ "ความรู้" เป็นพื้นฐาน และต้องอาศัยประสบการณ์ด้วยมีลักษณะเป็นรูปธรรมและเป็นการแสดงถึงการประเมินคุณภาพทางวิชาการ "เบ็ดเสร็จ" เห็นได้ชัดเจน

2.2.2 คุณภาพการศึกษาและคุณภาพอาจารย์ คุณภาพผลผลิต มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของอาจารย์และคุณภาพของการศึกษา ในระบบของมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบัน เป็นที่น่าสงสัยว่าจะยังมีอาจารย์ที่ได้อุทิศตนในด้านการเรียนการสอนอยู่หรือไม่ ในเมื่อระบบการประเมินผลมิได้เอื้ออำนวยให้สร้างคุณภาพทางด้านวิชาการโดยเน้นความสามารถทางการเรียนการสอนเท่ากับการวิจัย อันเป็นสาเหตุสำคัญของภาวะ "สมองไหล" หรือขาดอาจารย์ที่มีคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน

2.2.3 บรรยากาศทางวิชาการ มีลักษณะเป็นนามธรรม การที่คณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษา มีความรู้ความสามารถสูง มีแววดี มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ มีการโต้เถียงเพื่อให้เกิดความหลากหลายในแนวความคิดอันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสติปัญญา มีระบบสารสนเทศที่ดี เหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพ

2.2.4 บรรยากาศในมหาวิทยาลัย เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย การที่มีนักศึกษาที่มีคุณภาพ จากหลายชาติ มีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อร่วมสร้างสติปัญญาและศิลปวัฒนธรรม

2.3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพทางวิชาการ

2.3.1 เอกภาพของการอุดมศึกษาไทย ปัจจุบันนี้สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย สังกัดถึง 6 กระทรวง คือ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงแรงงาน และยังมีสภาการศึกษาแห่งชาติซึ่งโดยนิตินัยมีส่วนกับการศึกษาทุกระดับ หน่วยงานเหล่านี้มี กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของตนเองที่แตกต่างกัน และให้การศึกษาระดับปริญญาเหมือนกัน ความไม่มีเอกภาพทำ

ให้คุณภาพทางวิชาการมิได้ขึ้นอยู่กับมาตรฐานเดียวกัน การควบคุมมาตรฐานเป็นเพียงแต่การพิจารณาหลักสูตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแต่เพียงการตรวจสอบเอกสารเท่านั้น นอกจากนั้นรัฐบาลทุกยุคสมัยยังไม่มี การประเมินการอุดมศึกษาไทยชนิดครบวงจรและเป็นองค์รวมเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เคยให้องค์ภายนอกมาประเมินความจำเป็นในสิ่งที่ควรปรับเปลี่ยนและพัฒนาเพื่อสร้างศักยภาพเชิงแข่งขันให้แก่สถาบันอุดมศึกษาเช่นที่ควรเป็นเลย

2.3.2 การตีราคาคุณวุฒิ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนตีราคาคุณวุฒิ ตามระดับปริญญา ไม่ว่าจะสำเร็จจากสถาบันใดในประเทศหรือต่างประเทศ ไม่ว่าจะมาจากสถาบันที่มีชื่อเสียงมากเพียงใด นับว่าเป็นการกีดกันการส่งเสริมและประกันคุณภาพทางวิชาการ ซึ่งสวนกับความเป็นจริง และทำให้ระบบราชการและสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้ผู้มีคุณวุฒิสุงจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงเข้ามาทำงาน

2.3.3 ปรัชญาและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้ความสำคัญต่อภารกิจหลัก คือ การสอน การวิจัย การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ไม่เท่าเทียมกัน ส่วนใหญ่โดยเฉพาะสถาบันที่มีชื่อเสียง จะให้ความสำคัญต่อ งานวิจัยเป็นพิเศษ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิตที่ตกต่ำลง เพราะอาจารย์ที่เอาใจใส่ในนักศึกษาหรือมีความสามารถเชิงการสอน ขาดกำลังใจทำให้สถาบันที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง หันมาให้ความสำคัญพิเศษต่องานสอน เช่น อธิการบดีมหาวิทยาลัยแอสตนฟอร์ดในสหรัฐอเมริกา ได้เขียนใน "วิสัยทัศน์ของแอสตนฟอร์ดในศตวรรษที่ 21" ว่า "การสอนเป็นหน้าที่หลักประการแรกของคณาจารย์และเน้นถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์หรือสร้างความผูกพันใหม่ต่อการสอน (Kennedy, 1990) และในปี 1991 เคนเนดี ได้ปรับเปลี่ยนเกณฑ์การให้ความสำคัญความชอบต่ออาจารย์ ดังนี้

- ก. บุติมาตรฐานการวัดคุณภาพ โดยใช้จำนวนการวิจัยเป็นหลัก
- ข. ขยายนิยามผู้ทรงคุณวุฒิให้รวมถึง งานสร้างสรรค์หรือนวัตกรรม

ที่นอกเหนือจากงานวิจัย

- ค. ให้มีการประเมินประสิทธิภาพการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ
- ง. นำวิธีการที่ยืดหยุ่นมากกว่าเดิมมาประเมินความก้าวหน้าของ

อาจารย์ (Kennedy, 1991)

สรุปได้ว่า มีการใช้ "ความรู้" มาเป็นบรรทัดฐานในการประเมินคุณภาพอาจารย์ มากกว่า "จำนวนงานวิจัย"

2.3.4 ผลกระทบจากภายนอก ในยุคโลกาภิวัตน์ผลกระทบจากนานาชาติที่ไร้พรมแดน ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายรัฐบาลมักจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลัก ๆ เช่น ระบบการอุดมศึกษาของไทยเรานั้น นโยบายและการผลักดันให้มีการดำเนินการอย่างจริงจังของผู้บริหารระดับสูงสุด โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่เกี่ยวข้อง มีความสำคัญมหาศาล แม้จะมีนโยบายเขียนไว้เช่นไร ถ้าขาดการผลักดัน การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดยาก เช่น ความพยายามของมหาวิทยาลัยหลายแห่งที่จะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในปัจจุบัน

2.4 หลักการ แนวทาง และวิธีการในการประกันคุณภาพทางวิชาการในมหาวิทยาลัยไทย

ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทยได้ตั้งคณะทำงานเรื่องนี้ ในปี 2537 ซึ่งมุ่งเน้นแนวทางในการประกันคุณภาพ 3 ประการ และวิธีการ 8 วิธี ดังต่อไปนี้ (ทปอ., 2537)

แนวทางที่ 1 การประกันคุณภาพโดยการกำหนดกฎเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับบุคลากรในมหาวิทยาลัย

วิธีการที่ 1 : การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติในมหาวิทยาลัย
(Codes of Academic Practice)

วิธีการที่ 2 : การกำหนดพันธกิจของอาจารย์
(Terms of Reference)

วิธีการที่ 3 : การกำหนดวิธีการรับบุคลากรเข้าสู่มหาวิทยาลัย
(Recruitment and Selection Procedures)

แนวทางที่ 2 การประกันคุณภาพโดยการประเมินคุณภาพของงาน

วิธีการที่ 4 : การประเมินคุณภาพการสอน
(Teaching Quality Assessmet)

วิธีการที่ 5 : การประเมินคุณภาพการวิจัย
(Research Quality Assessmet)

วิธีการที่ 6 : การประเมินคุณภาพงานบริการทางวิชาการ และงานทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม
(Community, Arts and Cultural Services Quality Assessmet)

แนวทางที่ 3 การประกันคุณภาพโดยการพัฒนาโครงสร้างและระบบ

วิธีการที่ 7 : โครงสร้างและระบบการประกันคุณภาพทางวิชาการ
ภายในมหาวิทยาลัย

(Internal Quality Assessment Structures
and System)

วิธีการที่ 8 : การประกันคุณภาพทางวิชาการโดยโครงการภายนอก
มหาวิทยาลัย

(External Quality Assessment Structures
and System)

2.5 รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาใน
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

วันชัย ศรีชนะ (2537) ได้เสนอรูปแบบ ดังนี้

2.5.1 หลักการ (1) ให้เป็นระบบที่มุ่งให้สถาบันมีอิสระและมีการตรวจสอบจาก
ภายนอก (2) ให้มีหลักในการกำกับดูแลตนเอง (3) มีหน่วยงานระดับชาติรับผิดชอบมาตรฐาน
โดยเฉพาะ (4) ใช้ได้กับทั้งรัฐและเอกชน (5) ประเมินคุณภาพทั้งในระดับสถาบันและระดับ
หลักสูตร (6) เน้นการกำกับตรวจสอบหลังจากดำเนินการแล้ว (7) ครอบคลุมปัจจัยการดำเนินงาน
ทุกด้าน (8) ส่งเสริมให้มีหน่วยงานกลางระหว่างสถาบันเพื่อประกันคุณภาพ เช่น ทปอ.
(9) ส่งเสริมให้สมาคมวิชาชีพร่วมประกันคุณภาพ และ (10) เชื่อมโยงคุณภาพกับการสนับสนุน
ของภาครัฐและภาคเอกชน

2.5.2 หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย ที่ประชุม
อธิการบดี สมาคมวิชาชีพ สำนักงบประมาณ และหน่วยวิจัยสถาบัน

2.5.3 วิธีการดำเนินงาน ประกอบด้วยกลไกสำคัญ 5 ประเภท ได้แก่
(1) กลไกการอนุมัติการจัดตั้งสถาบันหรือหน่วยงานใหม่ และ (2) กลไกการอนุมัติการเปิดสอน
หลักสูตรโดยครอบคลุมการอนุมัติการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ และการอนุมัติการจัดตั้งหน่วยงาน
ใหม่ ตลอดจนการอนุมัติการเปิดสอนหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยกลไกการรับรองวิทยฐานะหลักสูตร
ด้วยการศึกษาค้นเองโดยสถาบัน การพัฒนาเกณฑ์การรับรองวิทยฐานะ การตั้งคณะกรรมการ
รับรองวิทยฐานะ การตรวจเข้มการดำเนินการ และการกำหนดวงจรประเมินผลและ

รับรองวิทยฐานะซ้ำ (3) กลไกการติดตามผลโดยการติดตามจากรายงานประจำปี การพัฒนา
ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ การประเมินผลเฉพาะกิจและกลไกการจัดสรรงบประมาณ (4) กลไก
การตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพภายในของสถาบัน โดยทบวงมหาวิทยาลัย คณะกรรมการ
การส่งเสริมและพัฒนาระบบการประเมินผลการดำเนินงานภายในสถาบันอุดมศึกษา คณะผู้ตรวจ
สอบและคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบการประเมินผล

2.5.4 หลักเกณฑ์ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐได้ออกประกาศเรื่อง "นโยบาย
และแนวทางปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2539 โดยกำหนด
นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้น 6 ประการ เพื่อเป็นแนวทางใน
การดำเนินการ คือ

1. ทบวงฯ จะพัฒนาให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น
โดยเน้นหลักการของการให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการและปรับปรุง
การปฏิบัติภารกิจทุก ๆ ด้าน

2. ทบวงฯ จะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาระบบการประกัน
คุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

3. ทบวงฯ ได้กำหนดหลักการและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการ
ศึกษาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการดำเนินการ และจะได้จัดให้มีคู่มือการประกันคุณภาพที่
ให้รายละเอียดและตัวอย่างการดำเนินงานประกันคุณภาพในด้านต่าง ๆ

4. เพื่อให้แต่ละสถาบันได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกโดย
กว้างขวางและเป็นการแสดงถึงความมีคุณภาพของการจัดการศึกษา ทบวงฯ จะจัดให้มีกลไก
ของการตรวจสอบและประเมินผลระบบการประกันคุณภาพ

5. ทบวงฯ สนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ รวม
ทั้งสมาคมวิชาการหรือสมาคมวิชาชีพได้ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา

6. ทบวงฯ จะส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลข่าวสารและผลจากกิจกรรมการ
ประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มาเผยแพร่ต่อสังคมภายนอกให้ได้รับทราบ
ถึงมาตรฐาน (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539) นอกสถาบัน ทบวงฯ ได้กำหนดหลักการและแนวปฏิบัติ
ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้ทุกสถาบันมีหน่วยงานรับผิดชอบ พัฒนาระบบและ
กลไกประกันคุณภาพ ตามกรอบนโยบายที่ทบวงฯ กำหนด โดยเน้นองค์ประกอบในการผลิตบัณฑิต

ด้วยวิธีการประเมินผลและติดตาม อาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก และประสานงานระหว่างสถาบัน ให้มีการรายงานเผยแพร่สู่สาธารณะ ทั้งนี้ทบวงฯจะได้จัดกลไกการติดตามตรวจสอบ ซึ่งประกอบด้วย (1) คณะอนุกรรมการมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา (2) ให้สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานการติดตามส่งเสริม สนับสนุน และประสานงาน (3) ภายใน 1 ปี หลังประกาศ คือประมาณ พ.ศ.2540 จะดำเนินการตรวจสอบและให้การรับรองระดับคณะวิชาก่อนในระบะแรก (4) จัดให้มีคณะอนุกรรมการตรวจเยี่ยมและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และ (5) คณะที่ผ่านการประเมินจะได้รับการรับรอง คณะที่ไม่ผ่านจะได้รับข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ทั้งนี้ ผลการประเมินจะใช้ในการจัดสรรงบประมาณด้วย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539)

วันชัย ศิริชนะ (2537) ได้วิเคราะห์ระบบการประกันคุณภาพของทบวงมหาวิทยาลัยไว้ดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เสนอมานี้ก็เป็นไปตามกลไกหลักของระบบนั่นเอง กล่าวคือ มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 5 ลักษณะ ซึ่งในการนำเสนอนี้ได้พัฒนาขึ้นมาจากเกณฑ์ที่ประเทศต่าง ๆ ได้ใช้และปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นกับกรณีของประเทศไทยเป็นหลักแต่โดยที่การกำหนดเกณฑ์โดยละเอียดเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากเพราะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาโดยถี่ถ้วนเป็นกรณีไป การเสนอเกณฑ์ในที่นี้ซึ่งเป็นการนำเสนอในเชิงหลักการเท่านั้นซึ่งเมื่อจะนำไปปฏิบัติจริงอาจต้องมีการวิจัยพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ต่อไป ทั้งนี้เกณฑ์ที่จะต้องกำหนดมีดังนี้

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการอนุมัติการดำเนินงาน (Approval Criteria) ประกอบด้วย

1. เกณฑ์พิจารณาการจัดตั้งสถาบัน/หน่วยงานใหม่ ซึ่งจากข้อค้นพบในการวิจัยเห็นสมควรให้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์อย่างน้อยให้ครอบคลุมรายการต่อไปนี้

- ก. หลักการ เหตุผล ความจำเป็น
- ข. ภาระงาน จุดมุ่งหมาย
- ค. การจัดองค์กรและการบริหาร
- ง. แผนการจัดการศึกษา
- จ. ปริมาณและคุณวุฒิอาจารย์และบุคลากร

- ฉ. ความพร้อมของห้องสมุด
- ช. ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์
- ซ. การจัดบริการนักศึกษา
- ฅ. ความต้องการงบประมาณและความสามารถพึ่งตนเองทางการเงิน
- ฎ. กลไกการประเมินผลการดำเนินงานภายใน

2. เกณฑ์พิจารณาการ เปิดหลักสูตรใหม่ ใช้เฉพาะกรณีสถาบันอุดมศึกษา

เอกชน ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยยังมีอำนาจอนุมัติอยู่ โดยนอกเหนือจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ทบวงมหาวิทยาลัยใช้อยู่ในปัจจุบันแล้ว เห็นควรให้เพิ่มเติมเกณฑ์ต่อไปนี้ เพื่อให้เป็นหลักประกันคุณภาพการดำเนินงานหลักสูตรที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ได้แก่

- ก. ความพร้อมด้านการบริหารหลักสูตร
- ข. ความพร้อมด้านอาจารย์และบุคลากร
- ค. ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์
- ง. ความพร้อมด้านห้องสมุดและระบบการบริหารทางวิชาการ
- จ. ความพร้อมด้านการบริการนักศึกษา
- ฉ. ความพร้อมด้านกลไกการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร

หลัก เกณฑ์ที่ใช้ในการรับรองวิทยฐานะหลักสูตร (Accrediting Criteria)

ประกอบด้วยเกณฑ์การรับรอง 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

1) เกณฑ์พิจารณาความพร้อม/ขีดความสามารถในการดำเนินงานหลักสูตร
ได้แก่ ความพร้อมและขีดความสามารถในด้าน

- ก. การบริหาร
- ข. อาจารย์และบุคลากร
- ค. อาคารสถานที่ อุปกรณ์
- ง. ห้องสมุดและบริการวิชาการ
- จ. บริการนักศึกษา

2) เกณฑ์พิจารณาสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ได้แก่

- ก. สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา
- ข. สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาต่อ (หากมีข้อมูล)

ค. สัมฤทธิ์ผลในการหางาน (หากมีข้อมูล)

ง. สัมฤทธิ์ผลในการประกอบอาชีพ (หากมีข้อมูล)

3) เกณฑ์พิจารณาศักยภาพในการประ เมีนผลและพัฒนาหลักสูตร ได้แก่

ก. ระบบข้อมูลติดตามการดำเนินงานหลักสูตร

ข. ระบบการประเมินผลการสอน

ค. ระบบการให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาและประเมินผลหลักสูตร

ง. ระบบการติดตามผลบัณฑิต/ศิษย์เก่า

จ. ความพร้อมในการจัดให้มีการประเมินผลในรูปโครงการเฉพาะกิจ

หลัก เกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพภายใน (Academic

Auditing Criteria) ประกอบด้วยเกณฑ์พิจารณาที่สำคัญ 3 ส่วนคือ

1) เกณฑ์พิจารณาระบบงานวิจัยสถาบัน ได้แก่

ก. องค์กรและการบริหาร

ข. บุคลากร

ค. ทรัพยากร

ง. ระบบฐานข้อมูล

2) เกณฑ์พิจารณาระบบการพัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่

ก. ระบบการประเมินผลการสอน

ข. ระบบการติดตามผลบัณฑิต/ศิษย์เก่า

ค. ระบบการให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการพัฒนาการเรียนการสอน

เช่น การแต่งตั้งกรรมการสอบไล่ภายนอก

3) เกณฑ์พิจารณาระบบการพัฒนาบุคลากร ได้แก่

ก. ระบบการพัฒนาอาจารย์

ข. ระบบการพัฒนาผู้บริหาร

ค. ระบบการพัฒนาบุคลากรช่วยวิชาการ

หลัก เกณฑ์ที่ใช้ในการติดตามผล (Monitoring Criteria) ได้แก่ การใช้ดัชนี

บ่งชี้สมรรถภาพ ซึ่งอาจครอบคลุมสมรรถภาพการดำเนินงานของสถาบันในด้านต่อไปนี้

1. สมรรถภาพในการดำเนินงานทั่วไป (General Performance) ได้แก่

- ก. จำนวนนักศึกษารวม/นักศึกษาเข้าใหม่/ผู้สำเร็จการศึกษา/ผู้สมัคร
เข้าศึกษา/แวนโวม
- ข. จำนวน/สาขาของหลักสูตรที่เปิดสอน/แวนโวม
- ค. จำนวนโครงการจัดการศึกษาพิเศษอื่น ๆ/แวนโวม
- ง. อัตราการลาออก/โอนย้ายของนักศึกษา/แวนโวม
- จ. จำนวนและคุณภาพอาจารย์/แวนโวม
- ฉ. อัตราการลาออก/โอนย้ายของอาจารย์/แวนโวม
- ช. อัตราการใช้ประโยชน์อาคารสถานที่/แวนโวม
- ซ. อัตราการใช้ห้องสมุด/แวนโวม
- ฌ. อัตราการเข้าร่วมในกิจกรรมนักศึกษาประเภทต่าง ๆ/แวนโวม
- ญ. จำนวนโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก/ต่างประเทศ/แวนโวม

2. สมรรถภาพทางการเงิน (Financial Performance) ได้แก่

- ก. อัตราส่วนเงินงบประมาณต่อเงินรายได้/แวนโวม
- ข. อัตราว่างบลงทุนต่องบดำเนินการ/แวนโวม
- ค. อัตราส่วนการใช้จ่ายเงินงบประมาณ และเงินรายได้ต่อหัวนักศึกษา/
อาจารย์ในแผนงานด้านต่าง ๆ/แวนโวม
- ง. ความสามารถในการหาเงินรายได้จากบริการวิชาการประเภทต่าง ๆ/
แวนโวม

3. สมรรถภาพเชิงสัมฤทธิ์ผล (Outcome Performance) ได้แก่

- ก. สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
- ข. สัมฤทธิ์ผลในการศึกษาต่อ
- ค. สัมฤทธิ์ผลในการหางาน
- ง. สัมฤทธิ์ผลในการประกอบอาชีพ

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดสรรงบประมาณ (Budgeting Criteria) ได้แก่ การใช้
ข้อมูลคุณภาพการศึกษาประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้แรงจูงใจ (Incentives)
แก่สถาบันที่จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ โดยอาจมีเกณฑ์พิจารณาที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

- 1) การได้รับการรับรองวิทยฐานะ (Accreditation)
- 2) การผ่านการตรวจสอบกลไกประเมินผลภายใน (Auditing)
- 3) การใช้ดัชนีชี้สมรรถภาพ (Performance Indicators)

สรุปได้ว่า เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ซึ่งเป็นมโนทัศน์ในการประกันคุณภาพระดับย่อย (Micro) ยังไม่ปรากฏในประเทศไทยในปัจจุบัน เท่าที่ใช้อยู่มีเฉพาะ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของกระทรวงที่รับผิดชอบการอุดมศึกษา คือ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงแรงงาน ซึ่งอิงบรรทัดฐานของทบวงเป็นหลัก นอกจากนั้นในปัจจุบัน มีความเคลื่อนไหวในการจัดระบบการประกันคุณภาพในระดับใหญ่ (Macro) ตามที่วันชัย ศิริชนะ ได้นำเสนอ และใช้เป็นแนวทางพัฒนาระบบการประกันคุณภาพทบวงอยู่ในปัจจุบัน

3. เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ

จากรายละเอียดของระบบประกันคุณภาพของประเทศต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามา ได้พบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ นั้น มีความหลากหลายในวิธีการเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่การประเมินผลเพื่อให้การรับรองมาตรฐานสถาบันหรือหลักสูตรอย่างเป็นทางการ เช่น การใช้ระบบรับรองวิทยฐานะ หรือการรับรองหลักสูตร การใช้กรรมการสอบไล่ภายนอก การใช้ดัชนีชี้คุณภาพ การทำกิจกรรมศึกษาตนเอง (Self-Study) การไปตรวจเยี่ยมสถาบันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review-on Site Visit) ไปจนถึงการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของการจัดการศึกษา ส่วนในด้านกลไกหรือหน่วยงานรับผิดชอบก็มีความหลากหลายเช่นกัน นับตั้งแต่หน่วยงานกลางของรัฐองค์กรหรือสมาคมอิสระ ที่ประชุมอธิการบดี หน่วยจัดสรรงบประมาณ หรือแม้แต่ตัวสถาบันอุดมศึกษาเอง

ความหลากหลายในรูปแบบการประกันคุณภาพนี้ ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของสถาบันอุดมศึกษาเอง ซึ่งถือเป็นสถาบันวิชาการระดับสูงที่แตกต่างจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาระดับอื่น ๆ โดยที่สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการกิจหลายด้าน นับตั้งแต่การผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การพัฒนาและบุกเบิกด้านการวิจัยค้นคว้าในศาสตร์แขนงต่าง ๆ การให้บริการวิชาการแก่สังคมโดยส่วนรวม เป็นต้น ดังนั้นการประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน เพราะภารกิจแต่ละด้านล้วนแต่มีความสำคัญและต่างก็มีแนวทางการประเมินคุณภาพที่

แตกต่างกันไป

นอกเหนือจากความหลากหลายอันเกิดจากธรรมชาติของภารกิจอุดมศึกษาเองแล้ว ความซับซ้อนอีกส่วนหนึ่งเกิดจากบริบทของระบบอุดมศึกษาในแต่ละประเทศมีลักษณะแตกต่างหรือมีจุดเน้นที่ไม่เหมือนกัน การมองถึง "คุณภาพ" ของการอุดมศึกษาของแต่ละประเทศ จึงมีมุมมองที่ผิดแผกแตกต่างกัน และส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ใช้

อย่างไรก็ตาม ในความหลากหลายนี้ล้วนเป็นไปภายใต้เจตนารมณ์เดียวกันที่จะส่งเสริมและรักษาคุณภาพของผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษา ในขณะที่เดียวกันก็รักษาไว้ซึ่งหลักการดำเนินงานอันเป็นเอกลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ อิสระในการดำเนินงานและเสรีภาพทางวิชาการ ด้วยเจตนารมณ์และหลักการที่คล้ายคลึงกันนี้เองทำให้รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ เมื่อวิเคราะห์ทล่งไปในรายละเอียดแล้วสามารถที่จะสังเคราะห์แบบแผน ทั้งในเชิงหลักการและวิธีปฏิบัติบางประการออกมาได้ ซึ่งแบบแผนอันเป็นลักษณะพื้นฐานร่วมกัน ของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศต่าง ๆ นี้เองที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการพิจารณาวางระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยต่อไป ทั้งนี้ในการสังเคราะห์รูปแบบที่จะเหมาะสมดังกล่าวจะครอบคลุมองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่สำคัญ 3 ส่วนคือ โครงสร้างของระบบการประกันคุณภาพ กระบวนการของการประกันคุณภาพและหลักเกณฑ์ในการประกันคุณภาพ

จากการศึกษาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น เยอรมัน และออสเตรเลีย แล้ว สามารถสรุปสาระสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละประเทศได้ดังนี้

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา เป็นระบบที่มีความหลากหลาย เนื่องจากลักษณะโครงสร้างการบริหารอุดมศึกษาที่กระจายอำนาจไปยังมลรัฐต่าง ๆ ทั้ง 50 มลรัฐ กฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐได้กำหนดให้การกำกับ ควบคุม และการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเป็นอำนาจหน้าที่ของแต่ละมลรัฐโดยสมบูรณ์ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วองค์กรบริหารของแต่ละมลรัฐก็มีได้แสดงบทบาทในเชิงกำกับควบคุมมากน้อย คงถือปฏิบัติตามจารีตนิยมของระบบอุดมศึกษาอเมริกันที่ทำให้สถาบันมีอิสระในการดำเนินงานของตนเอง ผลที่ปรากฏได้แก่การที่สถาบันอุดมศึกษากว่า 3,300

แห่ง มีการแข่งขันและการพัฒนาโดยเสรี ก่อให้เกิดความหลากหลายในรูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มผู้รับบริการ ตลอดจนคุณภาพของสถาบัน ในขณะที่เดียวกัน รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา ก็สะท้อนให้เห็นถึงหลักการของการกำกับดูแลตนเอง (Self-Regulation) เพื่อรองรับสภาพความหลากหลายและความเป็นอิสระในการบริหารงานของ สถาบันอุดมศึกษา

1.1 โครงสร้าง

องค์กรที่เป็นกลไกหลักในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา ได้แก่

1) สมาคมรับรองวิทยฐานะระดับชาติและระดับภูมิภาค (National & Regional Accrediting Association) เป็นหน่วยงานอิสระที่ตั้งขึ้นจากการรวมตัวของ สถาบันอุดมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยกันกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถาบันกันเอง และเป็นการป้องกันมิให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาแทรกแซงไปในตัว สมาคมรับรองวิทยฐานะระดับ ชาติและระดับภูมิภาคจะให้การรับรองวิทยฐานะ ในลักษณะที่เป็นการรับรอง ทั้งระดับสถาบันและ ระดับหลักสูตร

2) สมาคมวิชาชีพ เป็นหน่วยงานอิสระที่เกิดจากการรวมตัวของนักวิชาชีพของแต่ละสาขาวิชาชีพ เพื่อกำกับดูแลมาตรฐานในวิชาชีพนั้น ๆ มีบทบาทหน้าที่ทั้งในเชิงการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และการรับรองวิทยฐานะ ในระดับหลักสูตรหรือสาขาวิชา (Program Accreditation)

3) ฝ่ายการศึกษาประจำมลรัฐ (State Department of Education) เป็นหน่วยงานของรัฐ ทำหน้าที่อนุมัติการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ และในบางมลรัฐก็มีหน้าที่ รวมไปถึงการอนุมัติการขอเปิดหลักสูตรใหม่ด้วย อย่างไรก็ตามหลังจากที่ได้มีการอนุมัติการจัดตั้ง สถาบัน หรือการอนุมัติหลักสูตรใหม่ไปแล้ว ฝ่ายการศึกษาประจำมลรัฐเกือบไม่มีบทบาทใด ๆ อีก เลย ในการติดตามประเมินผลและกำกับดูแลคุณภาพการศึกษาคงปล่อยให้เป็นที่หน้าที่ของสมาคม รับรองวิทยฐานะต่าง ๆ ทำหน้าที่กำกับดูแลกันไปโดยอิสระนอกจากนี้ เมื่อมีการจัดสรรเงินอุดหนุน สถาบันอุดมศึกษาในโครงการพิเศษบางโครงการจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลมลรัฐที่ดี ก็จะมีการ ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการใช้เงินในโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีการมอบหมายให้ฝ่ายการ ศึกษาของแต่ละมลรัฐเป็นผู้รับไปติดตามดูแลอีกทีหนึ่ง

4. กลไกภายในสถาบันอุดมศึกษา ในสหรัฐอเมริกา กลไกการดูแลคุณภาพภายในสถาบันนับเป็นกลไกที่ควรกล่าวถึงอีกกลไกหนึ่ง แม้ว่าจะมีความหลากหลายไปตามสถาบันค่อนข้างมาก แต่โดยจารีตของการกำกับดูแลตนเอง ทำให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนารูปแบบและวิธีการในการตรวจสอบคุณภาพภายในขึ้นมา ซึ่งโดยมากอยู่ในรูปของการติดตามประเมินผลหลักสูตร นอกจากนี้ในกระบวนการของการรับรองวิทยฐานะโดยหน่วยงานภายนอก ยังเน้นเรื่องของการให้สถาบันมีการศึกษาตนเอง (Self-study) อีกด้วย อันเป็นการทำให้บทบาทในการดูแลคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันทวีความสำคัญยิ่งขึ้น

1.2 รูปแบบและวิธีการ

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เป็นหลักในการอุดมศึกษาอเมริกัน ได้แก่

1) การอนุมัติการจัดตั้งสถาบันและการขอเปิดดำเนินการหลักสูตร การเสนอขอจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ จะต้องเสนอผ่าน หน่วยงานการศึกษาของแต่ละมลรัฐ เพื่อขอความเห็นชอบ ซึ่งแต่ละมลรัฐก็มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ก็จะเน้นเกณฑ์ด้วยความพร้อมโดยทั่วไป และเมื่อได้รับอนุญาตให้จัดตั้งสถาบันแล้ว เมื่อจะเปิดดำเนินการหลักสูตรต่าง ๆ บางมลรัฐก็กำหนดให้สถาบันต้องแจ้งขอความเห็นชอบจากทางมลรัฐด้วย ทั้งนี้ การอนุญาตให้จัดตั้งสถาบัน หรือการอนุญาตให้เปิดดำเนินการหลักสูตรเป็นแต่เพียงการยอมรับตามกระบวนการของกฎหมายเท่านั้นไม่ได้หมายรวมไปถึงการให้การรับรองวิทยฐานะด้วย เพราะการรับรองวิทยฐานะจะเป็นอีกกระบวนการหนึ่งต่างหาก

2) การรับรองวิทยฐานะ โดยหลักปฏิบัติโดยทั่วไป สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งเมื่อได้ดำเนินการไประยะหนึ่งก็จะทำการยื่นขอรับรองวิทยฐานะจากสมาคมรับรองวิทยฐานะระดับชาติ และระดับภูมิภาคแล้วแต่กรณีขึ้นอยู่กับประเภทและจุดที่ตั้งสถาบันว่าจะต้องขอรับรองวิทยฐานะจากสมาคมใด ทั้งนี้แม้การยื่นขอรับรองวิทยฐานะจะกำหนดโดยหน่วยงานรับรองวิทยฐานะต่าง ๆ ให้เป็นไปโดยสมัครใจก็ตาม แต่เนื่องจากการได้รับการรับรองวิทยฐานะจะมีผลต่อภาพพจน์การดึงดูดนักศึกษา ตลอดจนการขอทุนสนับสนุนจากรัฐบาลดังนั้นสถาบันส่วนใหญ่จึงถือเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะได้รับการรับรองวิทยฐานะ นอกจากการขอรับรองวิทยฐานะระดับสถาบันแล้ว แต่ละสถาบันยังต้องยื่นขอรับรองวิทยฐานะระดับสาขาวิชาจากสมาคมรับรองวิทยฐานะและสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ สำหรับหลักสูตรทั้งหลายที่ตนเปิดสอน ด้วยเหตุผลของความต้องการเสริมสร้างภาพพจน์ และดึงดูด

นักศึกษา ตลอดจนการรับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐเช่นเดียวกัน โดยเหตุนี้จึงทำให้ระบบการรับรองวิทยฐานะกลายเป็นกลไกหลักในการกำกับดูแลคุณภาพการศึกษาของระบบอุดมศึกษาอเมริกัน

สำหรับกระบวนการรับรองวิทยฐานะนั้น มักคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นการรับรองวิทยฐานะระดับสถาบันหรือสาขาวิชา กล่าวคือประกอบด้วย ก.) การเกณฑ์การรับรองวิทยฐานะ ข.) การจัดทำรายงานการศึกษาตนเองในระดับสถาบันหรือสาขาวิชาแล้วแต่กรณีเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการประเมินตนเอง และเป็นเครื่องมือให้สมาคมรับรองวิทยฐานะใช้ประเมินด้วย ค.) การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ (Peer) ไปตรวจเยี่ยมสถาบัน (On-Site-Visit) เพื่อประเมินมาตรฐานการดำเนินงานเทียบกับหลักเกณฑ์ที่สมาคมรับรองวิทยฐานะกำหนดขึ้น โดยพิจารณาประกอบกับรายงานการศึกษาตนเองที่สถาบันเสนอด้วย ง) การพิจารณาลงมติให้การรับรองหรือไม่ให้การรับรองวิทยฐานะแก่สถาบันนั้น ๆ จะพิจารณาจากรายงาน "การศึกษาตนเอง" รายงานของกรรมการตรวจเยี่ยม พร้อมกับเปิดโอกาสให้ทางสถาบันได้ชี้แจงเพิ่มเติมในกระบวนการพิจารณาด้วย

สำหรับการขอรับรองวิทยฐานะจากสมาคมวิชาชีพนั้น แต่ละสถาบันก็จะต้องดำเนินการยื่นขอรับการรับรองเช่นเดียวกัน นอกจากนี้แล้วสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ยังใช้ระบบการตั้งเกณฑ์ให้สถาบันปฏิบัติอีกด้วย รวมทั้งกลไกของการสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพนั้น ๆ

นอกจากนี้ เมื่อครบกำหนด 5-7 ปี สถาบันอุดมศึกษาจะต้องยื่นขอประเมินเพื่อรับรองวิทยฐานะซ้ำ (Re-accreditation) เพื่อเป็นหลักประกันว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถธำรงรักษาคุณภาพการทำงานไว้ได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อที่น่าสังเกต เกี่ยวกับกระบวนการรับรองวิทยฐานะในสหรัฐอเมริกาอีกประการหนึ่ง ได้แก่ องค์ประกอบของคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นกรรมการใหญ่ของสมาคมแต่ละแห่งที่พิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะ หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ไปตรวจเยี่ยมสถาบันก็ตาม มักจะเป็นนักวิชาการวิชาชีพจากสถาบันอุดมศึกษาด้วยกัน หรือจากภาคเอกชนนั่นเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นหลักการของการให้สถาบันอุดมศึกษามีการกำกับดูแลตนเอง (Self Regulation) และการเน้นบทบาทของเพื่อนร่วมวงวิชาการวิชาชีพในการประเมินผล (Peer Review)

1.3 หลักเกณฑ์

ลักษณะการกำหนดเกณฑ์ มีลักษณะเป็นเกณฑ์เชิงคุณภาพที่ใช้การประเมินด้วยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก เนื่องจากไม่อาจใช้วิธีวัดหรือประเมินอย่างอื่นที่เหมาะสมกับความหลากหลายและธรรมชาติของสถาบันอุดมศึกษาได้ และเป็นการสอดคล้องกับหลักการของการประเมินการศึกษาระดับสูงซึ่งเป็นการประเมินที่อิงวิจารณญาณของผู้ผู้เชี่ยวชาญ (Professional Judgement) ค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม มีการกำหนดเกณฑ์ที่มีลักษณะเชิงปริมาณอยู่บ้าง เฉพาะในการประเมินผลบางวิชาซึ่งสามารถกำหนดตัวเลขความต้องการ หรือมาตรฐานของวิชาที่นั้น ๆ ได้ชัดเจน เช่น สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา โครงสร้างหลักสูตร เป็นต้น หลักเกณฑ์แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ คือ

1) เกณฑ์การจัดตั้งสถาบันและการเปิดสอนหลักสูตร กำหนดโดยฝ่ายการศึกษาของมลรัฐ ประกอบด้วยเกณฑ์ความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น อาคารสถานที่ ทรัพยากรการบริหารและจำนวนคณาจารย์ เป็นหลัก

2) เกณฑ์รับรองวิทยฐานะ กำหนดโดยสมาคมรับรองวิทยฐานะต่าง ๆ ทั้งระดับสถาบันและระดับสาขาวิชา ซึ่งส่วนใหญ่จะมีองค์ประกอบของเกณฑ์คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ก.) คุณสมบัติเบื้องต้น อาทิ ระยะเวลาดำเนินการหลักสูตรที่ขอการรับรอง การมีผู้บริหารประจำ การมีนักศึกษาเข้าเรียนอยู่ เป็นต้น ข.) เกณฑ์รับรองวิทยฐานะเฉพาะด้านต่าง ๆ อาทิ ภาระงานและจุดมุ่งหมาย องค์กรและการบริหาร หลักสูตรและการสอน คณาจารย์ ห้องสมุด และทรัพยากรการเรียน อาคารสถานที่และอุปกรณ์ การบริการนักศึกษา ทรัพยากร การเงิน การวางแผนและประเมินผล เอกสารและสิ่งพิมพ์เผยแพร่ จรรยาบรรณ สัมฤทธิ์ผลการทำงาน เป็นต้น สำหรับเกณฑ์ของสมาคมวิชาชีพจะยึดถือรายการข้างต้นเป็นหลักเช่นกัน โดยอาจผนวกกับเกณฑ์เฉพาะของแต่ละวิชาชีพด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานของวิชาชีพมากขึ้น

2. ประเทศอังกฤษ

ระดับอุดมศึกษาของอังกฤษจัดเป็นระบบคู่ขนาน (Binary System) ที่ประกอบด้วยสถาบัน 2 ประเภท ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาประเภททั่วไปหรือ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนราว 45 แห่ง กับสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นทางวิชาชีพ ได้แก่ วิทยาลัยและสถาบันโพลีเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนราว 30 แห่ง (ขณะนี้ ค.ศ.1993) ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเกือบ

ทั้งหมดแล้ว) ซึ่งสถาบันแต่ละประเภทก็มีรูปแบบการประกันคุณภาพเฉพาะของตนเอง อย่างไรก็ตามก็ตามระบบอุดมศึกษาของอังกฤษก็เป็นอีกระบบหนึ่งที่สะท้อนถึงจารีตและค่านิยมเกี่ยวกับการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน กล่าวคือ หน่วยงานกลางและบุคคลภายนอกจะมีบทบาทค่อนข้างมากในการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงการให้ความสำคัญแก่การวิพากษ์วิจารณ์จากภายนอก (External Scrutiny) ในการประเมินผลการจัดการศึกษา แต่ในขณะที่เดียวกันก็เข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอ้างความชอบธรรมอันเนื่องมาจากการที่รัฐเป็นผู้ให้การอุดหนุนการศึกษาระดับนี้มาก ประกอบกับความต้องการให้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ภาวะการกดดันทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รัฐพยายามที่จะประหยัดหรือเร่งรัดค่าใช้จ่ายให้สถาบันได้พัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยรัฐได้เรียกร้องให้สถาบันอุดมศึกษาแสดงความรับผิดชอบและความสามารถตรวจสอบได้ ต่อสังคมให้มากขึ้น และได้ใช้กลไกของการประเมินคุณภาพเป็นเครื่องมือในการจัดสรรงบประมาณให้กับสถาบันอุดมศึกษาด้วย

2.1 โครงสร้าง

หน่วยงานที่เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระบบอุดมศึกษาของอังกฤษ (จนถึงปี 1993) ได้แก่

1) สภาการประสาธปริญญานแห่งชาติ (Council for National Academic Awards (CNAA)) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีขอบเขตการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานเฉพาะสถาบันประเภทวิทยาลัยและสถาบันโพลีเทคนิค โดยทำหน้าที่ให้การรับรองมาตรฐานหลักสูตรตลอดจนการวางระเบียบข้อบังคับอื่น ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยและสถาบันโพลีเทคนิค ทั้งในระดับปริญญาและระดับต่ำกว่าปริญญา

2) สภาอธิการบดีและผู้อำนวยการสถาบัน หรือ Council of Vice-chancellor and Principals (CVCP)) เป็นหน่วยงานอิสระที่มีได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย เกิดจากการรวมตัวกันของอธิการบดีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะกำกับดูแลสถาบันสมาชิกโดยเฉพาะมีขอบเขตการกำกับดูแลเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โดยมีได้ทำหน้าที่ในการรับรองมาตรฐานหลักสูตรโดยตรงเหมือนกรณี CNAA เนื่องจากโดยกฎหมายของอังกฤษแล้ว มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีอำนาจในการอนุมัติหลักสูตรและให้ปริญญาด้วยตนเองอยู่แล้ว อำนาจหน้าที่ของ CVCP นั้น เน้นในด้านการประเมินและตรวจสอบระบบการประเมินตนเอง

(Meta-evaluation) หรือกลไกการควบคุมคุณภาพมาตรฐานของสถาบันมากกว่าจะเข้าไปประเมินการจัดการศึกษาโดยตรง โดย CVCP จัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่าหน่วยตรวจสอบทางวิชาการ (Academic Audit Unit (AAU) ทำหน้าที่วางแผนปฏิบัติและติดตามดูแลให้มหาวิทยาลัยต่างๆ มีกลไกการกำกับดูแลคุณภาพภายในอย่างเหมาะสม และเชื่อถือว่าได้ดำเนินการไปอย่างมีคุณภาพแล้ว ทั้งนี้ CVCP จะทำหน้าที่กำกับดูแลมาตรฐานการศึกษาในแวดวงมหาวิทยาลัยด้วยกันเอง และร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาในระหว่างสถาบันขึ้น

3. หน่วยงานงบประมาณ ได้แก่ หน่วยจัดสรรงบประมาณมหาวิทยาลัย (University Funding Council (UFC) และหน่วยจัดสรรงบประมาณให้วิทยาลัยและสถาบันโพลีเทคนิค (Polytechnic and College Funding Council ZPCFC) เป็นหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกำกับดูแลคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลไกการประเมินคุณภาพการเรียนการสอน ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณแต่ละปีให้ โดยได้ริเริ่มให้มีการประเมินผลทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และระดับวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ (Performance Indicators) ขึ้นเพื่อเปรียบเทียบขีดความสามารถในการดำเนินงานระหว่างสถาบันต่าง ๆ อีกด้วย ผลการประเมินด้านคุณภาพและศักยภาพในการดำเนินการจะถูกนำไปเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงงบประมาณที่จะได้รับการจัดสรรในแต่ละปีต่อไป

4. กลไกภายในสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาของประเทศอังกฤษมีกลไกการควบคุมคุณภาพภายในที่ได้รับการพัฒนามาเป็นระยะเวลาอันนานจนถือเป็นจารีตในระบบอุดมศึกษาของอังกฤษ ได้แก่ การใช้กรรมการสอบไล่ภายนอก (External Examiners) ในการดูแลคุณภาพของข้อสอบและกระบวนการวัดผลการศึกษาของสถาบัน ซึ่งถือเป็นกลไกที่มีความสำคัญกลไกหนึ่งในการรักษาคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ทำให้รูปแบบการใช้กรรมการสอบไล่ภายนอกมีความหลากหลายระหว่างสถาบันมาก ดังนั้นเรื่องการใช้กรรมการสอบไล่ภายนอก สภาอธิการบดี หรือ CVCP จึงให้ความสนใจในการวางแผนปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยไว้ พร้อมทั้งมีกลไกคือ Academic Audit Unit ในการติดตามตรวจสอบการใช้กรรมการสอบไล่ภายนอก และกลไกการควบคุมคุณภาพอื่น ๆ ของสถาบันต่าง ๆ อีกด้วย

2.2 รูปแบบ/วิธีการ

รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นหลักในระบบอุดมศึกษาของประเทศ
อังกฤษ ได้แก่

1) การประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยและสถาบันโพลีเทคนิค การ
ประกันคุณภาพระดับนี้ CNAA ได้กำหนดให้วิทยาลัยเหล่านี้ จะต้องเสนอรายละเอียดหลักสูตรให้
CNAA พิจารณาให้การรับรองก่อนจึงจะเปิดสอนได้ การดำเนินงานของ CNAA จึงมีลักษณะเป็น
การตรวจสอบก่อน (Pre-auditing) แล้วจึงอนุมัติให้ดำเนินการได้โดยมีการกำหนดเกณฑ์
มาตรฐานหลักสูตรขึ้นอย่างละเอียดประกอบการพิจารณาออกจากรณี CNAA ยังมีกลไกของการ
ควบคุมการดำเนินการภายหลังการเปิดดำเนินการติดตามมาด้วย

2) การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันประเภทมหาวิทยาลัย เป็นระบบ
การดำเนินการที่อาจเรียกว่าเป็นการประเมินกลไกการประเมินภายในอีกชั้นหนึ่ง (Meta-eva-
luation) ของสถาบันประเภทมหาวิทยาลัย ตามแนวทางของหน่วยตรวจสอบทางวิชาการ (AAU)
ของ CVCP ซึ่งมีการส่งคณะผู้ตรวจสอบ (Inspectors) ซึ่งแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขา
วิชาการวิชาชีพต่าง ๆ จำนวนหนึ่งนั่นเอง เป็นผู้ไปตรวจเยี่ยมเพื่อดูกลไกการควบคุมคุณภาพการ
ศึกษาภายในสถาบัน อาทิ การใช้กรรมการสอบไล่ภายนอก การอนุมัติหลักสูตรภายในสถาบัน การ
ติดตามประเมินสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษาและบัณฑิต การพัฒนาบุคลากร ว่าเป็นไปอย่างได้มาตรฐาน
และถูกต้องตามเกณฑ์เพียงใด เป็นต้น

3) การประเมินคุณภาพการเรียนการสอน (Quality Assessment) เพื่อ
การจัดสรรงบประมาณ เป็นบทบาทของหน่วยจัดสรรงบประมาณของรัฐ (UFC และ PCFC) ที่มี
การประเมินคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อนำผลมาใช้ประกอบการพิจารณาประกอบการจัดสรร
งบประมาณในแต่ละปี ในการนี้ มีการส่งข้าหลวงผู้ตรวจการศึกษา (Her Majesty Inspector)
เป็นผู้ไปตรวจเยี่ยม และประเมินสภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักเกณฑ์ที่หน่วยจัดสรร
งบประมาณของรัฐกำหนด ทั้งในด้านประสิทธิภาพการดำเนินการและจำนวนนักศึกษาที่รับเข้าเรียน
แล้วกลับมาจัดทำรายงานและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการศึกษาในสถาบันนั้น ๆ โดย หน่วยจัด
สรรงบประมาณของรัฐจะใช้ประโยชน์จากรายงานนี้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้สถาบันนั้นๆ
ซึ่งโดยมากจะใช้ผลการประเมินในเชิงการให้เงินเพิ่มพิเศษแก่สถาบันที่จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ
มากกว่าจะใช้ไปในเชิงการลงโทษ คือไม่ใช้วิธีการตัดเงินที่ให้แก่สถาบันที่ผลการประเมินไม่เป็นที่

นำพอใจ

4. การใช้ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพการดำเนินงานระหว่างสถาบันต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในเชิงการวางแผนและพัฒนาสถาบัน ดังตัวอย่างที่หน่วยจัดสรรงบประมาณของรัฐได้พัฒนาขึ้น ประกอบการจัดสรรงบประมาณให้กับสถาบัน นอกจากนี้หน่วยงานอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น CNAA หรือ CVCP ยังได้ให้ความสนใจ และมีการริเริ่มพัฒนาดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพขึ้นใช้ประกอบการดำเนินงานของตนด้วยเช่นกัน ซึ่งดัชนีที่พัฒนาขึ้นมีทั้งที่เป็นดัชนีทางการเงิน ดัชนีด้านบุคลากร ดัชนีผลผลิต เป็นต้น

5. การใช้กรรมการสอบไล่ภายนอก (External Examiners) เป็นกลไกดูแลคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันแต่ละแห่งเอง โดยในระยะหลัง CVCP ได้มีการวางแนวปฏิบัติขึ้นเป็นมาตรฐาน ซึ่งกรรมการสอบไล่ภายนอกที่สถาบันต่าง ๆ ตั้งขึ้นนี้ นอกจากจะช่วยดูแลการออกข้อสอบและกระบวนการวัดผลการศึกษาแล้ว ยังอาจช่วยเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนภายในสถาบันอีกด้วย

2.3 หลักเกณฑ์ ระบบของอังกฤษ มีเกณฑ์การประเมินด้านต่าง ๆ คือ

1. เกณฑ์การรับรองมาตรฐานหลักสูตรของ CNAA สำหรับสถาบันประเภทวิทยาลัยและสถาบันโพลีเทคนิค
2. เกณฑ์การใช้กรรมการสอบไล่ภายนอกของสถาบันอุดมศึกษา และเกณฑ์การพิจารณาการดูแลคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน (โดย AAU) ที่กำหนดขึ้นโดย CVCP
3. เกณฑ์การประเมินคุณภาพการเรียนการสอนของหน่วยจัดสรรงบประมาณของรัฐ
4. เกณฑ์การประเมินด้วยดัชนีชี้สมรรถภาพที่พัฒนาขึ้นโดยหน่วยจัดสรรงบประมาณ

3. ประเทศญี่ปุ่น

ระบบอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น เป็นระบบที่มีโครงสร้างการบริหารในแนวตั้ง (Hierarchical) ที่ชัดเจน ถึงแม้ว่าจะมีสถาบันหลายประเภท หลายสังกัด นับตั้งแต่สถาบันระดับชาติ สถาบันระดับจังหวัดและเมือง และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน รวมแล้วกว่า 360 แห่งก็ตาม แต่ก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

(Ministry of Education, Science and Culture หรือ MONBUSHO) ทั้งสิ้น

3.1 โครงสร้าง หน่วยงานที่เป็นกลไกหลักในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ได้แก่

1) กระทรวงการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (MONBUSHO) เป็นหน่วยงานที่ควบคุมและกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษาทั่วประเทศ โดยมีการประสานงานร่วมกับฝ่ายการศึกษาของจังหวัดและเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้ มีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานเพื่อให้การรับรองวิทยฐานะแก่สถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งใหม่ และมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับต่าง ๆ อีกด้วย

2) องค์การบริหารส่วนจังหวัดและ เทศบาล มีหน้าที่ติดตามและกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ กระทรวงการศึกษา กำหนด พร้อมทั้งจัดทำรายงานเสนอต่อกระทรวงศึกษา ด้วย

3) สมาคมรับรองวิทยฐานะมหาวิทยาลัยญี่ปุ่น (Japanese University Accreditation (JUAA) สมาคมนี้เกิดขึ้นจากการรวมตัวของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในญี่ปุ่นเอง เพื่อให้การรับรองวิทยฐานะแก่สถาบันสมาชิก นอกเหนือจากการรับรองวิทยฐานะที่กำกับโดยกระทรวงการศึกษา

3.2 รูปแบบ/วิธีการ รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่นประกอบด้วยกลไกหลัก ดังนี้

1) การรับรองวิทยฐานะสถาบัน โดยกระทรวงศึกษา ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดตั้งสถาบันขึ้น (University Establishment Standards) โดยได้ประกาศเป็นพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับกับสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด ทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งขึ้นใหม่จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เช่นจำนวนอาจารย์ จำนวนพื้นที่ ฯลฯ จึงจะได้รับการอนุญาตให้เปิดดำเนินการได้ นอกจากนี้ยังมีการรับรองวิทยฐานะโดยสมาคมรับรองวิทยฐานะมหาวิทยาลัยญี่ปุ่น อีกต่างหากอีกด้วย ทั้งนี้สถาบันแต่ละแห่งจะต้องเสนอรายงานการดำเนินงานให้กระทรวงศึกษา ตรวจสอบเป็นประจำทุกปี ซึ่งเป็นส่วนประกอบของการขอรับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลด้วย อันเป็นเครื่องมือในการกำกับและติดตามตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอีกทางหนึ่งที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้น

2) การกำหนด เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร กระทรวงการศึกษา ได้กำหนด รายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตร เช่น จำนวนหน่วยกิตรวม จำนวนหน่วยกิตในกลุ่มวิชาต่าง ๆ เป็นต้นขึ้น ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่มีผลบังคับกับสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง

3.3 หลัก เกณฑ์ มีเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1) เกณฑ์การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของกระทรวงการศึกษา ซึ่งตราไว้เป็นพระราชบัญญัติที่ผู้ขอจัดตั้งสถาบันจะต้องปฏิบัติ
- 2) เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรในระดับ และสาขาวิชาต่าง ๆ ของกระทรวงการศึกษา และตามที่สมาคมรับรองวิทยฐานะผู้ป้อนกำหนด

4. ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

ระบบอุดมศึกษาของประเทศเยอรมัน ประกอบด้วยสถาบันหลัก 2 ประเภท คือ มหาวิทยาลัย ซึ่งมีจำนวนประมาณ 120 แห่ง กับสถาบันเทคนิค (Fachhochschule) อีกราว 120 แห่ง นอกจากนี้ ภายหลักรวมประเทศเยอรมันตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกันแล้ว ยังผนวกสถาบันอุดมศึกษาของเยอรมันตะวันออกอีกราว 50 แห่ง เข้ามาด้วย ระบบอุดมศึกษาเยอรมันเป็นอีกระบบหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในด้านการกำกับดูแลคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มีอิสระในการดำเนินงานสูง ทั้งในด้านวิชาการและการบริหาร และไม่มีกลไกการกำกับควบคุมคุณภาพการศึกษาโดยตรงจากหน่วยงานภายนอก ๆ ที่ชัดเจนแต่ละสถาบันต่างรับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตนเองเป็นหลัก อย่างไรก็ตามก็ได้มีหน่วยงานกลางที่มีส่วนดูแลคุณภาพการศึกษาอยู่บ้าง ได้แก่ ที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาของรัฐต่าง ๆ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาเพื่อให้สถาบันต่าง ๆ ถือปฏิบัติร่วมกันนอกจากนี้จารีตของการอุดมศึกษาเยอรมันที่เน้นการสอบวัดมาตรฐานความรู้ในแต่ละชั้นปีและของบัณฑิตที่จบการศึกษา เพื่อเป็นการกำกับมาตรฐานความรู้ของผู้เรียน รวมทั้งความเข้มงวดในการดำรงตำแหน่งทางวิชาการของศาสตราจารย์ ก็จัดเป็นกลไกเสริมภายในที่ส่งผลต่อการยกระดับมาตรฐานการศึกษาอีกทางหนึ่ง

4.1 โครงสร้าง หน่วยงานที่มีส่วนในการกำกับดูแลคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศเยอรมัน ได้แก่

1) ที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาของรัฐต่าง ๆ (Standing Conference of Minister of Education) มีส่วนในการกำหนดแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาในระดับและสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาในรัฐ ต่าง ๆ ได้ถือปฏิบัติร่วมกันโดยเน้นหนักในด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนและมาตรฐานในการจัดสอบ เพื่อวัดมาตรฐานความรู้ของนักศึกษาและบัณฑิตในสาขาวิชาต่างๆ โดยเฉพาะในสาขาวิชาชีพที่สำคัญที่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ ครู หนายความ เป็นต้น

2) ที่ประชุมอธิการบดี (German Rectors Conference) มีบทบาททางอ้อมในการเสนอแนวคิดและมาตรการใหม่ ๆ ในการกำกับดูแลคุณภาพการศึกษา อาทิ การเสนอโครงการทดลองเพื่อทำการประเมินผลสถาบัน (Institutional Evaluation) โครงการกำหนดมาตรฐานการศึกษาร่วมกันระหว่างประเทศเยอรมัน ออสเตรีย สวิตเซอร์แลนด์ ฯลฯ

4.2 รูปแบบ/วิธีการ ประกอบด้วยกลไกหลัก ได้แก่

สถาบันอุดมศึกษาของเยอรมันมีอิสระในการดำเนินการภายในค่อนข้างมาก แต่ละสถาบันสามารถกำหนดกลไกการควบคุมคุณภาพของตนได้โดยอิสระ บนพื้นฐานของควมมีมาตรฐานตามหลักการของระบบอุดมศึกษาของเยอรมันที่ว่า "Freedom to teach, freedom to learn" แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีกลไกหลักที่มีหลักปฏิบัติอยู่ด้วยคือ

1) การกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน ดังเช่นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และการสอบที่กำหนดโดยที่ประชุมรัฐมนตรีการศึกษา หรือ ที่ประชุมอธิการบดี

2) การ เน้นการสอบวัดมาตรฐานความรู้ เป็นกลไกหลักในการประกันคุณภาพของผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีการจัดสอบทั้งโดยสถาบันและโดยกระทรวงการศึกษาของแต่ละรัฐเป็นระยะๆตลอดหลักสูตร โดยมีการวางแนวปฏิบัติในเรื่องนี้ร่วมกันโดยที่ประชุมรัฐมนตรีการศึกษาของรัฐทุกรัฐ

4.3 หลักเกณฑ์ ประกอบด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) แนวการจัดการศึกษาและการสอบ กำหนดโดยที่ประชุมรัฐมนตรีการศึกษา
- 2) แนวการประเมินผลสถาบัน กำหนดโดยที่ประชุมอธิการบดี

5. ประเทศออสเตรเลีย

ระบบอุดมศึกษาของประเทศออสเตรเลีย เป็นระบบคู่ขนาน (Binary System) เช่นเดียวกับระบบอุดมศึกษาของประเทศอังกฤษ โดยมีสถาบันระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 35 แห่ง กับสถาบันเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (Technical and Further Education Institution หรือ TAFE) อีกราว 100 แห่ง ระบบอุดมศึกษาออสเตรเลียเป็นอีกระบบหนึ่งที่เผชิญกับแรงกดดันจากสังคมภายนอกและรัฐบาล ที่จะต้องแสดงถึงผลงานและคุณภาพของการจัดการศึกษา ให้เป็นที่ประจักษ์ และแม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะมีจารีตของความเป็นอิสระและการกำกับดูแลตนเอง เช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ ประเทศ แต่ก็มีความพยายามโดยหน่วยงานกลางและสถาบันอุดมศึกษาเอง ในการประเมินผลการจัดการศึกษา และวางมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาแก่สังคม

5.1 โครงสร้าง หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ของประเทศออสเตรเลีย ได้แก่

1) หน่วยงานมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ Register of Australian Tertiary Awards (RATE) ทำหน้าที่วางเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ และให้การรับรองวิทยฐานะอย่างเป็นทางการแก่หลักสูตรที่ดำเนินการได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

2) ที่ประชุมอธิการบดี (Australian Vice-chancellors Committee (AVCC) มีบทบาทในการวางกลไกพิเศษในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาขึ้นมาเป็น ครั้งคราวหรือข้อปฏิบัติที่เห็นสมควรกำหนดขึ้น เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน อาทิ การตั้งคณะกรรมการมาตรฐานการศึกษา (Academic Standards Panel) ขึ้นติดตามการจัดการศึกษา ในสาขาวิชาเฉพาะบางสาขาที่จัดสอนในสถาบันอุดมศึกษา เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3) คณะกรรมการพิเศษ เช่น คณะกรรมการการศึกษาของเครือจักรภพ (Commonwealth Education Authorities (CEA) ซึ่งมีบทบาทในการติดตามประเมินผล การจัดการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยดำเนินการในรูปกรรมการประเมินผลสาขาวิชา (Discipline Review Board) นอกจากนี้ ยังมีกรรมาธิการการจ้างงาน การศึกษา และการฝึกอบรม (National Board of Employment, Education and Training-NBEET) ซึ่งได้ทำการศึกษาและพัฒนาดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้น เสนอต่อรัฐบาล

เป็นต้น

5.2 รูปแบบ/วิธีการ

ประกอบด้วยกลไกหลัก ได้แก่

- 1) การรับรองมาตรฐาน ตามแนวทางของ RATE ที่มีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณาให้การรับรองหลักสูตรทุกระดับแก่สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด โดยมีการวางหลักเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาแต่ละระดับขึ้นเป็นเกณฑ์ประกอบการพิจารณาให้การรับรองวิทยฐานะ
- 2) การติดตามประเมินผลเฉพาะกิจ ดังเช่นการใช้ คณะกรรมการมาตรฐานการศึกษา (Academic Standard Panels) ของที่ประชุมอธิการบดี และการมีคณะกรรมการประเมินผลสาขาวิชา (Discipline Review Board) ของคณะกรรมการการศึกษาของเครือจักรภพ เป็นต้น
3. การใช้ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ ที่พัฒนาขึ้นโดย คณะกรรมการการจ้างงาน การศึกษาและนักรรรม เป็นต้น

5.3 หลักเกณฑ์ ประกอบด้วยเกณฑ์ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและการให้การรับรองวิทยฐานะของ RATE
- 2) เกณฑ์การประเมินจากการใช้ดัชนีบ่งชี้สมรรถภาพ
- 3) เกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดโดยที่ประชุมอธิการบดี

สรุปได้ว่า ประเทศต่าง ๆ มีโครงสร้าง กระบวนการและแนวปฏิบัติซึ่งสะท้อนปรัชญาของคุณภาพทางการอุดมศึกษา นวัตกรรมต่าง ๆ กัน ที่มีชื่อเรียกหลากหลาย เช่น การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) การรับรองวิทยฐานะ (Accreditation) และดัชนีบ่งชี้การปฏิบัติงาน (Performance Indicators) ตลอดจนจรรยาบรรณการรับผิดชอบต่อผู้สนับสนุน (Accountability)

อย่างไรก็ดี ในเรื่องของการประเมินคุณภาพนั้นในระดับรูปธรรม และบ่อยที่สุดต้องมีการพัฒนาเกณฑ์ในองค์ประกอบต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นข้อกระทงในการประเมินสถาบันทุก ๆ แห่ง

ในระดับนานาชาติ นั้น มักจะมีการพัฒนาเกณฑ์ตามระบบอังกฤษ หรือระบบอเมริกัน โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการรับผิดชอบต่อผู้สนับสนุน (Accountability) และ เป็นฐานของระบบ

การประกันคุณภาพทั้งชาติ (Quality Assurance) ระบบอเมริกันเป็นการใช้เกณฑ์โดยความ
สมัครใจ เน้นองค์กรเอกชนที่ควบคุมมาตรฐานในภาคภูมิศาสตร์ต่าง ๆ (Regional Accredi-
ting Agencies) และให้ความสำคัญต่อการประเมินตนเองของแต่ละสถาบัน (Self-Study)
ตลอดจนการอาศัยบรรทัดฐานของสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้บัณฑิตและผล
ผลิตอื่น ๆ ของสถาบันจากโปรแกรมการเรียนการสอนที่เปิดอยู่ในสถาบันนั้น ๆ ส่วนรูปแบบ
อังกฤษนั้น อำนาจในการประเมินเป็นของรัฐที่กำหนดโดยการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในรูปของ
พระราชบัญญัติ (Statute) ที่ให้แก่หน่วยงานผู้รับมอบอำนาจ (Chartered Agencies) เช่น
CNAA มหาวิทยาลัยหลัก ๆ และ สภาคุณภาพอาชีพศึกษาแห่งชาติ (National Council for
Vocational Qualifications) เป็นต้น (Adelman, 1992)

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

วิธีการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบของการวิจัยเชิงบรรยาย ซึ่งมีเอกลักษณ์ในการเป็นเครื่องมือศึกษาหาข้อเท็จจริงและลักษณะของเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบ ระเบียบตามความเป็นจริง และมีความเที่ยงตรงตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร เกณฑ์ประเมิน ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับมาตรฐานและการประเมินสถาบันอุดมศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากสถานทูตต่าง ๆ ในประเทศไทยและศึกษา มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. ประมวลปรัชญาพื้นฐานของการจัดการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางของ วัตถุประสงค์ อันเป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของสถาบันว่าได้มาตรฐานจริงหรือไม่

3. ออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งผู้บริหาร อาจารย์ นิสิตนักศึกษา ตลอดจนบุคลากรเสริม เพื่อจัดลำดับความสำคัญของเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่ง ประมวลมาจากข้อ 1 และ 2 ทำให้ได้เกณฑ์มาตรฐานการประเมินสถาบันอุดมศึกษาที่พึงประสงค์

การศึกษา เอกสาร

เอกสารเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินสถาบันอุดมศึกษาของนานาชาตินั้น ได้รับความร่วมมือจากสถานทูตของประเทศต่อไปนี้

1. ประเทศออสเตรเลีย
2. ประเทศสหรัฐอเมริกา
3. ประเทศอังกฤษ
4. ประเทศญี่ปุ่น
5. ประเทศเยอรมัน

ทฤษฎีหลักการอันเป็นพื้นฐานของการวิจัย ได้มาจากข้อเขียนของ Astin, Guba, Accrediting Associations ต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา, Cranton, Dressel,

Feasley, Gardner, Harclerod, Knowles, Lawrence, Levine, Madaus, Millard, Miller, Munsen, Peterson, Semrow, Troutt, Warren, Webster และ Wohlford

การศึกษาเอกสารที่ประมวลมาข้างต้นนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารโดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) ของ Lindzey & Aronson (1980) ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

1. แหล่งหรือผู้ส่งสาร (Source or Sender)
2. กระบวนการบันทึก (Encoding Process)
3. ทำการถ่ายทอดสาระ (Channel of Transmission)
4. ผู้ตีความสาร (Detector) หรือผู้รับสาร (Receiver)
5. กระบวนการถอดสาร (Decoding Process)

ผลจากการวิเคราะห์สาระ หามโนทัศน์ที่ตรงกันอย่างไร้ความดีสูงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาประมวลเป็นข้อกระทงของเกณฑ์มาตรฐานทั้งหมดเป็นจำนวนเกณฑ์ย่อย 105 เกณฑ์ แบ่งออกเป็นเกณฑ์หลัก ๆ 10 ประเภท ได้แก่

1. ปรัชญาและจุดประสงค์
2. การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ
3. การวางแผนระยะยาว
4. โปรแกรมการศึกษา
5. บุคลากร
6. แหล่งบริหารทางวิชาการ
7. แหล่งที่มาของงบประมาณ
8. อาคาร สถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์
9. การบริการสำหรับผู้เรียน และการเตรียมผู้เรียน
10. ความสัมพันธ์กับชุมชน

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์หลักทั้ง 10 และเกณฑ์ย่อยในกลุ่ม จัดทำเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง เหมาะสมที่สุด
- 4 หมายถึง เหมาะสม
- 3 หมายถึง เหมาะสมพอสมควร
- 2 หมายถึง ไม่เหมาะสม
- 1 หมายถึง ไม่เหมาะสมที่สุด

ผลจากการประเมินค่าและสัมภาษณ์ปลายเปิดนั้น นำมาพิจารณาตัดเกณฑ์ย่อย ซึ่งตัวอย่างแรกแสดงความคิดเห็นว่าไม่เหมาะสม หรือค่าความเหมาะสมต่ำกว่า 4 ออกจากเกณฑ์ที่ได้ยึดถือเป็นข้อค้นพบ ซึ่งจะแนะนำให้นำไปใช้ในการประเมินมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อไป ข้อคิดเห็นอื่น ๆ จากการสัมภาษณ์ได้นำมาประกอบการอภิปรายและเสนอแนะในบทที่ 5

ประชากรและตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์ปลายเปิด เพื่อให้ได้ความเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์หลักทั้ง 10 ประเภท ไปใช้กับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ทุกภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ ครอบคลุมทุกประเภทสถาบันทั้งของรัฐและเอกชน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยี สถาบันนันทาร โดยอาศัย นิสิตปริญญาโท และปริญญาเอกในภาควิชาอุดมศึกษา เป็นผู้เก็บข้อมูลจากตัวอย่าง 200 คน ข้อมูลที่ได้รับมาใช้ได้เพียง 190 คน คิดเป็นร้อยละ 95 ตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 1 การสุ่มตัวอย่าง

ภาคภูมิศาสตร์	ประเภทสถาบัน	ประเภทบุคลากร N=190				N
		บ	อ	น	บ	
ภาคกลาง	มหาวิทยาลัย	3	5	2	1	11
	วิทยาลัยครู	2	5	2	1	10
	วิทยาลัยพยาบาล	2	4	2	1	9
	วิทยาลัยพลศึกษา	1	3	2	1	7
	วิทยาลัยเทคโนโลยี	2	2	2	1	7
	สถาบันทหาร	2	2	1	1	6
		12	21	11	6	50
ภาคเหนือ	มหาวิทยาลัย	4	5	2	1	12
	วิทยาลัยครู	2	5	2	1	10
	วิทยาลัยพยาบาล	3	4	2	1	10
	วิทยาลัยพลศึกษา	1	3	2	1	7
	วิทยาลัยเทคโนโลยี	2	2	1	2	7
	สถาบันทหาร	-	-	-	-	-
		12	19	8	6	46

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ภาคภูมิศาสตร์	ประเภทสถาบัน	ประเภทบุคลากร ¹ N=190				N
		บ	อ	น	บ	
ภาคตะวันออกเฉียง- เหนือและตะวันออกเฉียง	มหาวิทยาลัย	5	5	2	1	13
	วิทยาลัยครู	3	4	2	1	10
	วิทยาลัยพยาบาล	4	5	2	1	12
	วิทยาลัยพลศึกษา	2	2	1	2	6
	วิทยาลัยเทคโนโลยี	2	3	1	1	8
	สถาบันทหาร	-	-	-	-	-
		16	19	8	7	49
ภาคตะวันตกและ ภาคใต้	มหาวิทยาลัย	5	4	1	2	12
	วิทยาลัยครู	4	5	1	1	10
	วิทยาลัยพยาบาล	4	3	2	1	10
	วิทยาลัยพลศึกษา	2	3	1	1	8
	วิทยาลัยเทคโนโลยี	1	2	1	1	5
	สถาบันทหาร	-	-	-	-	-
		16	17	6	6	45
รวม	สถาบัน 6 ประเภท	56	76	33	25	190

¹ บ = ผู้บริหาร; อ = อาจารย์; น = นิสิตนักศึกษา; บ = บุคลากรเสริม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามประมาณค่า มาหาค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D$) ของแต่ละเกณฑ์ย่อย และรายงานในรูปของตาราง ตามลำดับค่าความถี่สูงไปหาค่าจากเกณฑ์ที่ 1 ไปจนครบ เกณฑ์ที่ 10

ข้อมูลซึ่งได้จากการสัมภาษณ์นั้น ได้ประมวลตามความสอดคล้องต่อกันในมโนทัศน์ และเสนอผลเป็นความเรียง ซึ่งได้นำมาใช้ในการอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์และการพัฒนาเกณฑ์ประเมิน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและเกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังที่ปรากฏในบทที่ 2 ของรายงานฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สาระ หาประเด็นซึ่งพ้องกันและสรุปได้เกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาไทย 10 เกณฑ์ ดังนี้

- เกณฑ์ที่ 1: ปรัชญาและจุดประสงค์ ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 9 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 2: การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 13 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 3: การวางแผนระยะยาว ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 10 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 4: โปรแกรมการศึกษา ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 15 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 5: บุคลากร ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 12 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 6: แหล่งบริการวิชาการ ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 7 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 7: แหล่งที่มาของงบประมาณ ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 8 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 8: อาคารสถานที่ วัสดุ และครุภัณฑ์ ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 10 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 9: การบริการสำหรับผู้เรียนและการเตรียมผู้เรียน เมื่อสำเร็จการศึกษา ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 14 เกณฑ์
- เกณฑ์ที่ 10: ความสัมพันธ์กับชุมชน ประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย 8 เกณฑ์

ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์ทั้ง 10 นี้ ไปพัฒนาแบบสอบถามเพื่อถามตัวอย่าง โดยให้ประเมินค่า จาก 1-5 และถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ทั้ง 10 นี้ ในลักษณะคำถามอิสระปลายเปิด การประเมินค่า ตัวเลขต่าง ๆ มีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง เหมาะสมที่สุด
- 4 หมายถึง เหมาะสม
- 3 หมายถึง เหมาะสมพอสมควร
- 2 หมายถึง ไม่เหมาะสม
- 1 หมายถึง ไม่เหมาะสมที่สุด

ผลจากการประเมินค่าความสำคัญและเหมาะสมของเกณฑ์ทั้ง 10 เกณฑ์ ในข้อย่อยๆ อันเป็นองค์ประกอบของเกณฑ์นั้น เป็นไปตามตารางที่ 2-10

ผลจากการสัมภาษณ์ตัวอย่างและประเมินค่า ทำให้ได้องค์ประกอบของแต่ละเกณฑ์ โดยตัดข้อกระทงที่มีความดีจากการสัมภาษณ์ต่ำออกไป เกณฑ์ย่อยซึ่งเป็นองค์ประกอบของเกณฑ์ทั้ง 10 เกณฑ์ ปรากฏค่าความเฉลี่ยความสำคัญในตารางที่ 2 และปรากฏค่าความสำคัญในตารางที่ 3-11

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรายเกณฑ์และส่วนรวมของเกณฑ์ ประเมินสถาบันการศึกษาไทย ระดับอุดมศึกษา

เกณฑ์	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.
1. ปรัชญาและจุดประสงค์	4.245	.582
2. การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ	3.996	.567
3. การวางแผนระยะยาว	4.137	.664
4. โปรแกรมการศึกษา	4.160	.599
5. บุคลากร	4.166	.639
6. แหล่งบริการทางวิชาการ	4.194	.714
7. แหล่งที่มาของงบประมาณ	4.005	.678
8. อาคาร สถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์	4.097	.654
9. การบริการสำหรับผู้เรียน และการเตรียมผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา	4.203	.675
10. ความสัมพันธ์กับชุมชน	4.079	.650
รวม	4.095	.630

ตารางที่ 3 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 1: ประชญาและวัตถุประสงค์

ปรัชญาและจุดประสงค์	\bar{X} + S.D.
1. สถาบันควรมีนิยามวัตถุประสงค์ และประมวลไว้ในข้อเขียนของสถาบันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันในวงการศึกษากิจการจตุรณาการของสถาบันนั้น มิได้พิจารณาเฉพาะวัตถุประสงค์ที่กล่าวถึงอย่างชัดเจนเท่านั้น แต่ควรพิจารณาผลการปฏิบัติการกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ ด้วย	4.562 + .682
2. จำนวนบุคลากรทั้ง คณาจารย์และผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากรเสริมด้านต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งที่มาของงบประมาณ และเงินทุนต่าง ๆ อาคารสถานที่และโปรแกรมการศึกษา ควรจะมีเพียงพอและเหมาะสม เพื่อเอื้ออำนวยให้สถาบันสามารถดำเนินกิจการเพื่อให้บรรลุตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบัน	4.422 + .798
3. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ควรมีวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินการให้บรรลุตามภารกิจสากลของสถาบันอุดมศึกษา อันได้แก่ การถ่ายทอดสาระความรู้ (การสอน) การสร้างเสริมและขยายข่ายแดนวิชาการ (การวิจัย) การนำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม (การบริการชุมชน) และการส่งเสริมสงวนรักษา และก่อให้เกิดบูรณาการของศิลปกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของสถาบัน ภูมิภาคและประเทศชาติ (การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม)	4.357 + .898
4. วัตถุประสงค์ควรครอบคลุมภารกิจในการสอนนิสิตนักศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานที่มีคุณภาพสมควรต่อศักดิ์และสิทธิของปริญญาสำหรับสาขาวิชาที่เป็นวิชาชีพ เพื่อทำงานในสาขาวิชานั้น ๆ ได้อย่างเป็นที่ยอมรับในวงการวิชาชีพ	4.322 + .871

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปรัชญาและจุดประสงค์	\bar{X} + S.D.
5. โดยที่สถาบันอุดมศึกษามีอยู่หลายประเภท ฉะนั้น ปรัชญาและวัตถุประสงค์ จึงมีพิสัยต่างกัน จากวัตถุประสงค์ใด ๆ จนถึงวัตถุประสงค์ที่ซับซ้อนอย่างไรก็ตาม ทุกสถาบันควรมีข้อความว่าด้วยวัตถุประสงค์ให้ทราบในที่สาธารณะ และวัตถุประสงค์นั้นควรมีคุณค่าสมฐานะของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป และบทบาทเฉพาะของแต่ละสถาบันอีกด้วย ข้อความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ควรมีความชัดเจนและบ่งชี้หลักการ และการปฏิบัติจริงของสถาบัน	4.308 + .806
6. การกำหนดปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบันเป็นเรื่องสำคัญ การเปลี่ยนแปลงหลักๆ จะ เป็นที่ยอมรับได้ต่อเมื่อผ่านการพิจารณาของสภาของสถาบันนั้นๆ ทั้งนี้มิได้หมายความว่าผู้บริหาร และคณาจารย์ไม่มีสิทธิเสนอแนะ เพื่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ และสถาบันควรพิจารณาบทบาทของปรัชญาและวัตถุประสงค์เป็นครั้งคราว การประเมินดังกล่าว ควรคำนึงถึง ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถาบัน และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ สังคม	4.179 + .840
7. ข้อความที่กล่าวถึงปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบัน ควรแสดงถึงความเชื่อ มโนทัศน์และทัศนคติของสถาบัน ว่าตั้งขึ้นและดำเนินกิจการอยู่เพื่ออะไร	4.115 + .869
8. โปรแกรมต่าง ๆ ของสถาบัน ทั้งโปรแกรมทางวิชาการ และมีใช้วิชาการ ควรแสดงให้เห็นว่าจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ตามข้อ 4	4.060 + .727
9. เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆเพื่อการประชาสัมพันธ์ของสถาบันควรสะท้อนให้เห็นปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบันในปัจจุบัน	4.059 + .892

ตารางที่ 4 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 2: การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ

การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ	\bar{X}	+	S.D.
1. ควรมีโอกาสให้เกิดการสื่อสารติดต่อ และปฏิสัมพันธ์อย่างเพียงพอทั่วทั้งสถาบัน ระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร เสริมอื่น ๆ และนิสิตนักศึกษา การสื่อสารนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง	4.388	+	.856
2. สถาบันควรมีการจัดระบบการบริหารองค์การที่มีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาสถาบัน และก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจที่ดีในหมู่สมาชิกของสถาบัน	4.326	+	.838
3. สมาชิกหรือกรรมการของสภา ควรได้รับการคัดเลือกมาจากเกณฑ์ความสามารถ และความเต็มใจที่จะอุทิศเวลา ให้แก่สถาบันโดยมิได้หวังผลประโยชน์ตอบแทน	4.266	+	.952
4. ภารกิจของผู้บริหารสูงสุดของสถาบันและผู้บริหารระดับอื่น ที่ทำงานร่วมด้วยควรมีนิยาม และขอบเขตจำกัดด้วยอย่างชัดเจน และเป็นที่รับรู้ในหมู่คณาจารย์ และบุคลากรอื่นของสถาบัน	4.201	+	.854
5. ควรมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างภารกิจในการวางนโยบายของสภา และหน้าที่ในการบริหารงานของผู้ดำเนินตามนโยบาย	4.060	+	.970
6. แม้ว่าภาระของสภาอาจเกี่ยวเนื่องกับสถาบันอื่น ๆ หน่วยงานอื่น ๆ หรือระบบงานของสถาบันอื่น ๆ สภาไม่ควรอยู่ภายใต้ความกดดันทางการเมือง หรือทางศาสนาจากกลุ่มใด และสภายังมีหน้าที่ปกป้องผู้บริหารจากความกดดันดังกล่าวอีกด้วย	4.038	+	.916

ตารางที่ 4 (ต่อ)

การจัดกิจกรรมและการบริหารด้านต่างๆ	\bar{X} + S.D.
7. องค์การเพื่อการบริหารของสถาบันอุดมศึกษา ควบนำแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ มารวมกัน และประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน แม้ว่ากระสวนของการจัดองค์กรจะไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน โครงสร้างและกระบวนการบริหารควรจะนิยามได้อย่างชัดเจน และเป็นที่เข้าใจพร้อมกันในกลุ่มของสถาบันนั้น ๆ	4.027 + .922
8. เมื่อนโยบายเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการโดยสภาแล้ว ผู้บริหารสูงสุดและคณะควรมีอิสรภาพในการดำเนินการตามนโยบาย และจัดการบริหารสถาบันให้เป็นไปตามนโยบายนั้น ๆ โดยใช้วิจักษณ์ของตนเองว่าเหมาะสมที่สุด	3.951 + 1.029
9. สภาพิจารณาเรื่องทุกเรื่องในฐานะกลุ่ม สมาชิกหรือกรรมการผู้ใดผู้หนึ่ง ไม่อาจกระทำการอันใดในฐานะตัวแทนของสภาทั้งมวลได้	3.945 + 1.108
10. นโยบายทั่วไปของสถาบันอาจเริ่มต้นจากภายในสภาหรือเสนอขึ้นมาโดยผู้บริหารโดยได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากสภาก็ได้	3.912 + .942
11. สภามีความรับผิดชอบในการจัดตั้งคณะผู้บริหารสถาบัน เพื่อดำเนินการตามนโยบายของสภา จัดหางบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการ ในการจัดโปรแกรมของสถาบัน คัดเลือกอธิการบดี หรืออธิการ	3.745 + .995
12. โดยที่สภาเป็นนิติบุคคลของสถาบัน การเปลี่ยนตัวกรรมการจึงควรสลับกันที่ละกลุ่ม เพื่อประกันความต่อเนื่องของสมาชิกภาพ และความมั่นคงของสภา	3.724 + 1.150

ตารางที่ 5 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 3: การวางแผนระยะยาว

การวางแผนระยะยาว	\bar{X} + S.D.
1. สถาบันต้องมีแผนระยะยาวเพื่อพัฒนาโปรแกรมใหม่ ๆ เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของโปรแกรมที่มีอยู่แล้ว และเมื่อเลิกหลักสูตรที่มีได้สนองตอบต่อความต้องการของสถาบัน และสังคมอีกต่อไป	4.268 + .864
2. การวางแผนควรกำหนดให้มีการประเมินแผนเป็นระยะ ๆ และมีการเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ และพัฒนาการใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้	4.242 + .819
3. ตัวแทนบุคลากรประเภทต่าง ๆ ของสถาบัน คณะที่ปรึกษา สภาสถาบัน และผู้บริหารระดับต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมใหม่	4.220 + .805
4. สถาบันควรเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคลากร และที่ปรึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อปรับปรุง และขยายงานของสถาบันทั้งทางด้านกายภาพและวิชาการ	4.215 + .839
5. การปรับอาคารสถานที่ และการขยายด้านกายภาพ ควรเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนอาคารสถานที่ระยะยาว เพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนปรับปรุงและจัดโปรแกรมใหม่ ๆ แผนดังกล่าวควรรวมถึงสถานที่จอดรถ ถนนภายในสถาบัน ทางเท้า ควรมีการวางแผนเพื่อความปลอดภัยด้วย	4.203 + .852
6. แผนระยะยาว ควรรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาด้านประชากร การสำรวจอาชีพการพัฒนาลักสูตร การประมาณค่าใช้จ่ายศักยภาพของการรับนิสิตนักศึกษาใหม่ ความต้องการด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์และบุคลากร ทั้งอาจารย์ ผู้บริหารและบุคลากรเสริมอื่น	4.203 + .872

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การวางแผนระยะยาว	\bar{X} + S.D.
7. แผนระยะยาว ควรบ่งชี้แหล่งที่มาของงบประมาณ เพื่อแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมที่ยังดำเนินการอยู่ จะไม่ได้รับความกระทบกระเทือนจากแผนการในอนาคต	4.128 + .872
8. การวางแผนระยะยาว เกี่ยวกับห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สถาบันขอความช่วยเหลือจากผู้ชำนาญพิเศษ เกี่ยวกับอาคารสถานที่	4.083 + .983
9. การวางแผนระยะยาวควรแสดงให้เห็นว่า หน่วยงานระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับภูมิภาค สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนตามความเหมาะสม	4.066 + .920
10. การจัดลำดับขั้นความสำคัญก่อนหลังของโปรแกรม ควรวางอยู่บนรากฐานของความต้องการตามข้อ 1. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุมัติให้จัดดำเนินงานโปรแกรมใหม่ ๆ	4.033 + .898

ตารางที่ 6 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 4: โปรแกรมการศึกษา

โปรแกรมการศึกษา	\bar{X}	+ S.D.
1. หลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันควรได้รับการอธิบาย แจกแจงอย่างชัดเจนในเอกสารที่พิมพ์ขึ้นโดยสถาบัน	4.341	+ .776
2. โปรแกรมการศึกษาทุกโปรแกรม ควรมีระบบที่แสดงให้เห็นความต่อเนื่องของรายวิชาบังคับ รายวิชาเลือก วิชาเอก วิชาโท จำนวนหน่วยกิต ระดับความยากง่ายของรายวิชา และรายวิชาที่ต้องผ่านมาก่อน ทุกสถาบันควรมีจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดเป็นอย่างสูง และเป็นอย่างต่ำ ที่นิสิตนักศึกษาที่มีสิทธิ์ลงทะเบียนเรียนต่อเทอม ต่อสาขาวิชาเฉพาะ และจำนวนรายวิชาเลือก	4.328	+ .761
3. โปรแกรมการศึกษาควรสัมพันธ์กับปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบันอย่างชัดเจน	4.313	+ .845
4. การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสถาบัน ควรจะแสดงหลักฐานว่า มีการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน เป็นดรชนีของคุณภาพของสถาบัน	4.290	+ .870
5. สถาบันควรมีนโยบายที่ชัดเจน ในการรับนิสิตนักศึกษา ซึ่งต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของสถาบัน และต้องกำหนดมาตรฐาน และเกณฑ์ทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อประกันว่านิสิตนักศึกษาที่รับเข้ามาจะได้รับประโยชน์จากโปรแกรมการศึกษาของสถาบัน	4.284	+ .868
6. กระบวนการพัฒนา รับรองหลักสูตร ยกเลิกหลักสูตร และบทบาทของคณาจารย์ ผู้บริหาร และสภา ควรจะชัดเจน	4.251	+ .866

ตารางที่ 6 (ต่อ)

โปรแกรมการศึกษา	\bar{X} + S.D.
7. ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ โปรแกรมและการประเมินผลควรปรากฏอย่างเด่นชัดในนโยบาย และกระบวนการรับสมัคร สาระของหลักสูตร เงื่อนไขในการประสาทปริญญา วิธีการสอน และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนคุณภาพของผลงานของนิสิตนักศึกษา	4.230 + .840
8. หลักสูตรควรสัมพันธ์โดยตรงและเหมาะสมกับปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบัน	4.210 + .892
9. ภารกิจหลักที่สำคัญที่สุดของสถาบัน ควรจะเป็นการให้การศึกษแก่นิสิตนักศึกษาการเรียนการสอน เป็นหนทางซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจนี้	4.170 + .922
10. วิทยฐานะควรมีนอกเหนือจากประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา เช่น ผ่านการสอบเทียบวุฒิของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ควรมีนโยบายในการรับโอนหน่วยกิตจากสถาบันอื่นด้วย	4.169 + .857
11. โปรแกรมการศึกษาทุกหลักสูตร ควรมีกลุ่มรายวิชาการศึกษาทั่วไปเป็นแกนกลาง	4.153 + .895
12. เทคนิคการจัดการเรียนการสอน และนโยบายทางวิชาการ ควรแสดงถึงวัตถุประสงค์ของสถาบัน และรวมถึงวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละรายวิชาด้วย	4.126 + .871
13. หลักสูตรควรสัมพันธ์โดยตรง และเหมาะสมกับความสามารถ และความพร้อมของนิสิตนักศึกษาที่รับเข้ามา	4.122 + .970
14. หลักสูตรความสัมพันธ์โดยตรงและเหมาะสม กับทรัพยากรทางวิชาการของสถาบัน	3.983 + 1.044

ตารางที่ 6 (ต่อ)

โปรแกรมการศึกษา	\bar{X} + S.D.
15. หลักสูตรควรสัมพันธ์โดยตรง และเหมาะสมกับทรัพยากรทางการเงินของสถาบัน	3.878 + 1.042

ตารางที่ 7 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 5: บุคลากร

บุคลากร	\bar{X} + S.D.
1. คณาจารย์ : อาจารย์ผู้สอนทุกคนต้องมีคุณวุฒิจากสถาบัน ที่ได้รับรองวิทยฐานะมีพื้นฐานทางวิชาการศึกษาทั่วไป และสายวิชาเฉพาะที่มีความชำนาญพิเศษ การเลือกอาจารย์ควรอาศัยเกณฑ์จากลักษณะเฉพาะของโปรแกรม และความสามารถของผู้สมัคร สถาบันควรมีการพัฒนาอาจารย์อย่างต่อเนื่องทั้งภายในสถาบันเอง และส่งเสริมให้คณาจารย์ได้ศึกษาต่อหรือมีส่วนร่วมในวงการวิชาการภายนอกสถาบัน	4.363 + .828
2. ผู้บริหาร : ผู้นำของสถาบันควรมีพื้นฐานทางวิชาการระดับสูง อันเป็นที่ยอมรับทั้งทางด้านคุณวุฒิ วิทยุฒิ และผลงาน ประสบการณ์ความสามารถในการติดต่อกับสถาบันอื่น ๆ ธุรกิจ อุตสาหกรรม หน่วยงานของรัฐ และชุมชน อันเป็นที่ตั้งของสถาบัน ผู้บริหารควรมีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่ง และภารกิจที่แจกแจงไว้ในลักษณะงานที่พิมพ์ไว้เป็นทางการ	4.313 + .889
3. การเลือก การพัฒนา และการรักษาบุคลากร ผู้มีประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบัน มีความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จของสถาบัน เพื่อให้การจัดโปรแกรมมีประสิทธิภาพ บุคลากร ควรรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทำงานของตนให้สัมพันธ์กับจุดหมายหลักของสถาบัน	4.265 + .847

ตารางที่ 7 (ต่อ)

บุคลากร	\bar{X}	+ S.D.
4. คณาจารย์ : จำนวนของคณาจารย์ควรได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนนิสิตนักศึกษา โดยอาศัยองค์ประกอบของ (1) ประเภทของโปรแกรม (2) ขอบเขตของสาขาวิชา (3) ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน (4) ลักษณะการสอน การบรรยายหรือปฏิบัติการ ฯลฯ (5) จำนวนรายวิชาในโปรแกรม	4.243	+ .822
5. เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ ควรมีการประเมินบุคลากรแต่ละคนว่า ทำงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพเพียงใด สถาบันควรจัดให้มีการประเมินตนเอง และการประเมินโดยผู้บังคับบัญชา การประเมินนี้ควรเป็นการประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประเมินอย่างเป็นทางการอย่างน้อยปีละครั้ง	4.209	+ .904
6. ความสำเร็จของโปรแกรมการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับขวัญและกำลังใจของบุคลากร ฉะนั้นสถาบันจึงควรมีนโยบายและกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดและทำนุบำรุงขวัญและกำลังใจของบุคลากร ควรมีแนวทางให้ผู้บริหารและบุคลากรอื่น ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของข้อมูลต่าง ๆ	4.198	+ .817
7. บุคลากรเสริม : ควรมีการระบุลักษณะงานของบุคลากรเสริม แต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน และควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องอีกด้วย	4.177	+ .895
8. บุคลากรเสริม : ควรมีการว่าจ้างคนงานภารโรง เพื่อทำนุบำรุงและรักษาความสะอาดของวัสดุครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ และบริเวณพื้นที่ภายในสถาบันตามสมควร สถาบันควรเน้นการป้องกันภัยต่าง ๆ และการรักษาความปลอดภัยภายในสถาบัน โดยอาศัยเวรยาม และฝ่ายรักษาความปลอดภัย	4.170	+ .951

ตารางที่ 7 (ต่อ)

บุคลากร	\bar{X} + S.D.
9. คณาจารย์ : สถาบันควรสนับสนุนให้คณาจารย์ได้บริการชุมชน ในลักษณะของการวิจัยและพัฒนาความรู้ใหม่ การเป็นที่ปรึกษา ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน	4.159 + .842
10. บุคลากรเสริม : ทุกสถาบันจะบรรลุตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ ประสงค์ได้ต้องอาศัย ฝ่ายธุรการ และคณงานภารโรง เพื่อการทำงานบำรุงสถาบัน บุคลากรฝ่ายธุรการควรมีพอเพียง เพื่อรวบรวมประวัติของนิสิตนักศึกษา รายงานการเงิน วัสดุ- วัสดุที่ใช้ในการเรียนการสอน จัดหมาย หนังสือ เอกสาร รายงานต่าง ๆ	4.132 + .901
11. บุคลากรเสริม : สถาบันควรมีบุคลากรเสริมทางด้านวิชาการ ผู้มีคุณวุฒิตามสายงานเฉพาะ เพื่อรับผิดชอบ งานห้องสมุด งานให้คำปรึกษาแนะแนว งานอนามัยและวิจัย	4.110 + .873
12. สถาบันควรมีตารางเงินเดือนที่พิมพ์แจกแก่บุคลากร ซึ่งเป็น ขั้นตอนของการเลื่อนเงินเดือนตามประสิทธิภาพ และความ สามารถในการสอน การวิจัย และการบริหาร คุณวุฒิและ ความสามารถพิเศษอื่น ๆ ที่สามารถประเมินได้ตามความ เหมาะสม เกณฑ์การเลื่อนเงินเดือนควรเป็นเงื่อนไขเดียวกัน ในทุก ๆ กรณี	4.000 + 1.030

ตารางที่ 8 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 6: แหล่งบริการวิชาการ

แหล่งบริการทางวิชาการ	\bar{X} + S.D.
1. สถาบันควรจัดแหล่งบริการวิชาการต่าง ๆ ให้แก่ผู้บริหาร คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์คอมพิวเตอร์ หน่วยรถทัศนศึกษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ และห้องปฏิบัติการทางภาษา สถาบันเฉพาะสาขาวิชา เพื่อส่งเสริมงานวิจัย หน่วยพัฒนาการเรียนการสอน หน่วยพัฒนาคณาจารย์ ฯลฯ ตามความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับปรัชญา วัตถุประสงค์ และโปรแกรมของสถาบัน	4.418 + .788
2. วัสดุอุปกรณ์ : แหล่งบริการวิชาการดังกล่าวในข้อ 1 ต้องประกอบไปด้วยวัสดุอุปกรณ์ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมกับโปรแกรม และลักษณะของนิสิตนักศึกษา วัสดุครุภัณฑ์ ควรรวมถึงอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ หนังสืออ้างอิง ตำรา คู่มือ และวารสารต่าง ๆ ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหา วัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพื่อเสริมการเรียนการสอนของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา	4.297 + .854
3. งบประมาณ : สถาบันต้องจัดงบประมาณประจำปี เพื่อการจัดหาซื้อหนังสืออ้างอิงโสตทัศนูปกรณ์และหนังสือ ตำรา วารสาร เครื่องมือพิเศษต่าง ๆ ตามความต้องการของคณาจารย์ งบประมาณต้องจัดไว้เพื่อการบำรุงรักษา จัดซ่อมและจัดซื้อ วัสดุครุภัณฑ์	4.265 + .880

ตารางที่ 8 (ต่อ)

แหล่งบริการทางวิชาการ	\bar{X} + S.D.
4. การประเมิน : สถาบันควรมีแผนเพื่อการประเมินประสิทธิภาพของการจัดแหล่งบริการทางวิชาการ ซึ่งกำหนดความเพียงพอของเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆจากองค์ประกอบของเวลาและสถานที่ จำนวน จำนวนที่นั่ง การจัดการสถานที่เพื่อใช้โสตทัศนูปกรณ์ ฯลฯ ควรมีการสำรวจการใช้โสตทัศนูปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องมือพิเศษอื่น ๆ หนังสืออ้างอิงวารสารและตำราต่างๆ เป็นระยะๆ การสำรวจนี้ควรสำรวจการใช้ของทั้งอาจารย์และนิสิตนักศึกษา	4.212 + .854
5. การเก็บหลักฐาน : สถาบันจัดให้มีการเก็บหลักฐาน การซื้อหาวัสดุครุภัณฑ์ เครื่องมือ หนังสือ ฯลฯ เพื่อแหล่งวิชาการ การทำนุบำรุงรักษา และการสูญสลาย	4.171 + .906
6. บุคลากร : สถาบันต้องจัดหาบุคลากรพิเศษ เพื่อรับผิดชอบหน่วยที่เป็นแหล่งบริการวิชาการโดยเฉพาะ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ หน่วยโสตทัศนศึกษา ฯลฯ	4.137 + .939
7. การบริการ : แหล่งบริการวิชาการต่าง ๆ ควรมีเวลาให้คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ได้มีโอกาสเสริมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เป็นประจำ ในเวลาราชการ	4.115 + 1.029

ตารางที่ 9 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 7: แหล่งที่มาของงบประมาณ

แหล่งที่มาของงบประมาณ	\bar{X} + S.D.
1. การจัดการของฝ่ายการเงินในสถาบัน ต้องแสดงให้เห็นการจัดงบประมาณที่เหมาะสม การควบคุม การเก็บเอกสาร รายงาน และการตรวจบัญชี	4.115 + .910
2. การวางแผนทางการเงินสำคัญ อนาคตของแต่ละสถาบันเป็นเงื่อนไขของการพัฒนาอย่างมีแนวทางที่เหมาะสม การวางแผนควรรวมถึงการกะประมาณรายได้เฉพาะแหล่งในอนาคต แผนเฉพาะสำหรับรายจ่ายหลัก ๆ ประเภทต่าง ๆ และแผนการเพิ่มพูนรายได้ ทั้งสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์	4.044 + .895
3. การจัดงบประมาณภายในสถาบัน ควรขึ้นกับขอบเขตและวัตถุประสงค์ของสถาบันซึ่งต้องสัมพันธ์กับจำนวนนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียน บุคลากรควรมีส่วนร่วมในการงบประมาณภายใน งบประมาณควรครอบคลุมประเภทการใช้จ่ายสำคัญ เพื่อประกันการจัดการเรียนการสอน การทำนุบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และความปลอดภัยของสถาบัน	4.038 + .922
4. การคืนเงิน สถาบันควรมีนโยบายที่เป็นที่รับทราบกันทั่วไป เกี่ยวกับการจ่ายเงินคืนในกรณีทีนิสิตนักศึกษาถอนทะเบียน ลาออกหรือมิได้ใช้บริการต่าง ของสถาบัน เช่น หอพัก	4.038 + 1.029
5. นโยบายการจัดซื้อ สถาบันควรมีระบบการจัดซื้อที่ประกันการใช้จ่ายงบประมาณ อย่างประหยัด ในกรณีที่มีการซื้อวัสดุครุภัณฑ์ และเครื่องมือ เครื่องจักรต่าง ๆ ควรมีการเปิดซองประมูลราคา การจัดซื้อควรมีระบบให้สอดคล้องกับการวางแผนระยะยาว โดยบุคลากรผู้เกี่ยวข้องสำหรับการจัดซื้อประจำวัน ควรมีนโยบายเพื่อการปฏิบัติให้เหมือนกันทั้งสถาบัน และมีการเก็บหลักฐานด้วย	4.033 + 1.051

ตารางที่ 9 (ต่อ)

แหล่งที่มาของงบประมาณ	\bar{X} + S.D.
6. งบประมาณของสถาบันกำหนดคุณภาพ ในทำนองเดียวกัน คุณภาพ ทำให้สถาบันได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ความเพียงพอของ งบประมาณอาจประเมินได้จากความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์พื้นฐาน ของสถาบันขอบเขตของโปรแกรม และจำนวนนิสิตนักศึกษา	3.967 + .913
7. ถ้างบประมาณมีแหล่งที่มาจากภายนอกสถาบัน ในกรณีสถาบัน ของรัฐ ของมูลนิธิองค์การทางศาสนาฯ ฯลฯ การจัด งบประมาณควรมีระบบขึ้นอยู่กับขนาดของสถาบันและจำนวน และประเภทของนิสิตนักศึกษา ควรพิจารณาความต้องการเฉพาะ ที่สถาบันอาจมีเพิ่มขึ้น เช่น การขยายโปรแกรม การจัดหา เครื่องมือพิเศษ เพื่อให้สถาบันทันสมัย โดยหลักการหน่วยงาน ภายนอก ผู้ให้งบประมาณ ไม่ควรคุมการบริหารการเงินของ สถาบันจนเกินไป	3.913 + .039
8. การจัดระบบระเบียบของฝ่ายธุรการ และการเงินที่ควบคุม งบประมาณ จะต้องสะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงที่การเงิน เป็นเครื่องมือของการลงทุนทางการศึกษา และมีความสำคัญ น้อยกว่ากระบวนการศึกษา	3.913 + .939

ตารางที่ 10 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 8: อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์

อาคารสถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์	\bar{X}	+	S.D.
1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของสถาบัน ควรเอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	4.286	+	.845
2. ทรัพยากรทางกายภาพ ได้แก่ อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ และอาณาเขตของสถาบัน ควรเพียงพอที่จะสนองต่อความต้องการของสถาบัน ตามวัตถุประสงค์ โปรแกรม และกิจกรรมต่าง ๆ	4.273	+	.872
3. การจัดการทรัพยากรทางกายภาพอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง การทำนุบำรุง การดูแล ทั้งอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และพื้นที่ การรักษาความปลอดภัย นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการศึกษา	4.227	+	.862
4. ควรมีการประเมินการดำเนินการ และการทำนุบำรุงรักษา ทรัพยากรทางกายภาพอย่างเป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ	4.202	+	.850
5. ถ้ามีการนำทรัพยากรทางกายภาพของชุมชน หรือสถาบันอื่นมาใช้ร่วมด้วย ควรจะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้มีผู้ได้โอกาสใช้บริการทางกิจกรรมทางวิชาการของสถาบันมากขึ้น	4.126	+	.884
6. สถาบันต้องมีแผนรวมที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางกายภาพอย่างเป็นระบบระเบียบ	4.119	+	.919
7. การจัดงบประมาณให้แก่อาคารสถานที่ และวัสดุครุภัณฑ์ ควรคำนึงถึงความเพียงพอในการทำนุบำรุงรักษา และการดำเนินการด้วย	4.071	+	.992
8. ภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบของการจัดการ และการทำนุบำรุงทรัพยากรทางกายภาพ ควรจะนิยามไว้อย่างชัดเจน และมีการจัดตำแหน่งเพื่อความรับผิดชอบดังกล่าว	4.027	+	.940

ตารางที่ 10 (ต่อ)

อาคารสถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์	\bar{X} + S.D.
9. ควรมีการประเมินความเพียงพอของทรัพยากรทางกายภาพ และการวางแผนทางกายภาพ ที่ครอบคลุมโปรแกรมการศึกษา อย่างเป็นทางการทุกระยะ และควรใช้บุคลากรที่เหมาะสม รวมทั้งผู้ชำนาญพิเศษด้วย	4.027 + .913
10. ควรมีการประกันภัย เพื่อคุ้มครองทรัพยากรทางกายภาพ ใน กรณีที่เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ	4.011 + .953

ตารางที่ 11 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 9: การบริการสำหรับผู้เรียนและการเตรียมผู้เรียน
เมื่อสำเร็จการศึกษา

การบริการสำหรับผู้เรียน และการ เตรียมผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา	\bar{X}	+ S.D.
1. การติดตาม : สถาบันควรจัดให้มีการวิจัยติดตามผลของบัณฑิต เพื่อศึกษาคุณภาพของโปรแกรมการศึกษา การติดตามผลควรทำอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาเสนอแก่ผู้บริหารและคณาจารย์ เพื่อปรับปรุงงานของตนต่อไป	4.310	+ .879
2. สุขภาพอนามัย : สถาบันควรจัดตั้งหน่วยอนามัย เพื่อช่วยเหลือ นิสิตนักศึกษาในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยกระทันหันภายใน สถาบัน ควรมีนโยบายการจัดการในกรณีฉุกเฉิน อันเป็นที่ยอมรับ ของทุกฝ่าย ควรมีระบบในการตรวจตรา และสอบสวนอุบัติเหตุ ควรมีแผนการป้องกันอันตราย อันอาจเกิดขึ้นต่อนิสิตนักศึกษา เมื่ออยู่ในสถาบัน	4.306	+ .867
3. การให้คำปรึกษาและแนะแนว : บุคลากรควรมีคุณสมบัติเหมาะสม พร้อมด้วยประสบการณ์ และมีจำนวนเพียงพอตามสัดส่วนของ จำนวนนิสิตนักศึกษา ประเภท และระดับของโปรแกรมการศึกษา ควรมีบุคลากรเพื่อช่วยนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านปัญหาทางวิชาการ อาชีพ และปัญหาส่วนตัว	4.297	+ .904
4. การบริการสำหรับผู้เรียน ควรจะสัมพันธ์โดยตรงกับวัตถุประสงค์ ของสถาบัน และควรช่วยเสริมกระบวนการศึกษาของนิสิต นักศึกษา ในการพัฒนา การพึ่งพาตนเอง และการมี ความรับผิดชอบ	4.287	+ .847

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การบริการสำหรับผู้เรียน และการเตรียมผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา \bar{X} + S.D.

5. ประวัตินักศึกษา : หน่วยทะเบียนมีหน้าที่เก็บประวัติ
ของนิสิตนักศึกษาทั้งส่วนตัว และการเรียน ประวัตินี้เป็นความลับ
บุคลากรผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และแนะนำอาชีพประกอบ
การทำงานได้ แต่ต้องรักษาความลับ เอกสารเหล่านี้ควร
เก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย 4.271 + .924
6. สถาบันควรมีหน่วยงานเพื่อให้บริการดังต่อไปนี้แก่นิสิตนักศึกษา :
ธุรการ การให้คำปรึกษาและแนะนำ กิจกรรมเสริมหลักสูตร
สถานศึกษาหรือชมรมนักศึกษา วินัยนิสิต นักศึกษา ทะเบียน
และประมวลผล ทุนการศึกษา และแหล่งความช่วยเหลือทางการเงิน
เงิน หอพัก อนามัย และการกีฬา 4.269 + .860
7. การประชุมพิเศษ : สถาบันควรจัดให้มีการประชุมพิเศษนิสิต
นักศึกษาใหม่ ปีละครั้ง เมื่อเริ่มต้นปีการศึกษา เพื่อให้ให้นิสิต
นักศึกษาเข้าใจนโยบาย หน้าที่ และบุคลากรของสถาบัน
สถาบันควรท้าทายให้นิสิตนักศึกษาเป็นพลเมืองผู้มีความรับผิดชอบ
สูง เป็นนักวิชาการผู้มีทัศนคติ นิสัย และพฤติกรรมเหมาะสมต่อ
วิชาการ และวิชาชีพเฉพาะของตน การประชุมพิเศษควรติดตาม
ด้วยการฝึกวิธีการเรียนที่เหมาะสม และการใช้เครื่องมือ
ช่วยการเรียน เช่น ห้องสมุด และโสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ 4.258 + .925
8. การประเมิน : การประเมินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตใน
อนาคต ของนิสิตนักศึกษา สถาบันควรมีหน่วยงานเพื่อประเมิน
เครื่องมือที่ใช้ประเมินนิสิตนักศึกษา ทั้งทางการเรียน
การสอน การให้คำปรึกษาแนะนำ และการเลือกอาชีพ เพื่อ
ปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น 4.235 + .855

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การบริการสำหรับผู้เรียน และการ เตรียมผู้เรียน เมื่อสำเร็จการศึกษา	\bar{X}	+ S.D.
9. การจัดหางาน : สถาบันควรมีหน่วยงานเพื่อช่วยบัณฑิตหางานที่เหมาะสม ในปีสุดท้ายโดยการฝึกการสัมภาษณ์ การเตรียมการเขียนประวัติ การแต่งกาย การพัฒนาบุคลิกภาพ สถาบันควรรสำรวจงานที่มีในชุมชน เจือใจในการรับ และการจัดหางานให้แก่บัณฑิตอย่างมีระบบ อย่างน้อยปีละครั้ง	4.223	+ .929
10. กิจกรรมนิสิตนักศึกษา : กิจกรรมต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษา เช่น ชมรมวิชาการ การกีฬา ฯลฯ ควรอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสถาบัน โดยอาศัยอาจารย์ที่ปรึกษาและกิจกรรมเหล่านั้น ความสัมพันธ์กับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของสถาบัน	4.213	+ .898
11. บริการพิเศษสำหรับนิสิตนักศึกษา : สถาบันมีความรับผิดชอบในการให้บริการพิเศษต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อสวัสดิการของนิสิตนักศึกษา	4.209	+ .861
12. โดยอาศัยการบริการสำหรับผู้เรียน สถาบันควรแสดงให้เห็นว่าให้ความสำคัญต่อการปฐมนิเทศ การให้คำปรึกษาและแนะแนว การให้คำปรึกษาทางวิชาการ มาตรฐานทางวิชาการ การปกป้องสิทธิในการสอบถาม และแสดงออกการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน ทั้งทางวิชาการและไม่เป็นวิชาการ	4.187	+ .806
13. บริการสำหรับผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ย่อมขึ้นกับคุณภาพของบุคลากร ผู้บริหารงานนี้ นโยบายสำหรับบุคลากร และการบริหารบุคลากร ควรประกันคุณภาพทางวิชาชีพของบุคลากร เพื่อการให้บริการดังกล่าว	4.171	+ .849

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การบริการสำหรับผู้เรียน และการเตรียมผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา \bar{X} + S.D.

14. การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน : ควรมีระบบการแจ้ง

ให้นักศึกษารับทราบถึงการให้กู้ยืมเงิน ทุนการศึกษา งาน

และแหล่งที่มาของเงินทุนต่าง ๆ ของทั้งจากสถาบัน และแหล่ง

อื่น ๆ ภายนอกสถาบัน

4.137 + .907

ตารางที่ 12 ค่าความสำคัญของเกณฑ์ที่ 10: ความสัมพันธ์กับชุมชน

ความสัมพันธ์กับชุมชน	\bar{X} + S.D.
1. สถาบันจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ อันดีชุมชนที่สถาบันตั้งอยู่ อันได้แก่ ธุรกิจอุตสาหกรรม และองค์กรอื่น ๆ ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อได้รับความช่วยเหลือทั้งด้านการเงิน และ วิชาการ	4.275 + .781
2. ในกรณีของมหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาวิจัย สถาบันควรมีนโยบาย เพื่อการเผยแพร่ผลงานวิจัย ใช้การประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ ในชุมชน	4.209 + .892
3. สถาบันควรมีหน่วยประชาสัมพันธ์ เพื่อชี้แจงให้ชุมชน รับทราบถึง โปรแกรม และบริการต่าง ๆ ตลอดจนบทบาทของสถาบันใน ด้านการบริการชุมชน โดยอาศัยสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์	4.143 + .822
4. สถาบันควรมีการประเมินความสัมพันธ์ของสถาบันกับชุมชน เพื่อ วัตถุประสงค์ว่า สถาบันเข้าถึงชุมชนเพียงใด อย่างไร ได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ภาพพจน์ของสถาบันในชุมชนเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงอย่างไร	4.094 + .867
5. ผู้บริหาร คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ควรอุทิศเวลาเพื่อ การบริการชุมชน ตามความเหมาะสมและความสามารถของตน โดยอาศัยองค์กรต่าง ๆ ของสถาบัน เช่น ชมรมอาสาพัฒนาของ นิสิต นักศึกษา เป็นต้น	4.093 + .846
6. สถาบันควรมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียน มัธยมศึกษา เพื่อปฐมนิเทศให้นักเรียนรับรู้โปรแกรมต่าง ๆ ของสถาบัน	4.055 + .884

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ความสัมพันธ์กับชุมชน	\bar{X} + S.D.
7. สถาบันควรแสวงหาแนวทางเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ต่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.028 + .930
8. สถาบันควรจริงจังเรื่องความสัมพันธ์กับธุรกิจ อุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยศิษย์เก่า ที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ	3.984 + .870

ผลจากการสัมภาษณ์

ผลจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ทำให้ได้เกณฑ์ย่อย ๆ ที่แบ่งแยกประเภทตามเกณฑ์ทั้ง 10 แต่มีได้มีความถี่ของการตอบสนองที่จะประมวลไว้ในเกณฑ์มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ย่อยเหล่านี้ มีประโยชน์ในการที่สถาบันต่าง ๆ จะคำนึงถึงเพื่อเสริมการประเมินสถาบันของตนในลักษณะเฉพาะ ตามเอกลักษณ์พิเศษของสถาบัน ผู้วิจัยได้ประมวลไว้ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 ปรัชญาและจุดประสงค์

1. ผลการปฏิบัติงานของสถาบันต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. วัตถุประสงค์ควรยืดหยุ่นได้ตามเหตุการณ์ ถ้าปรัชญาและวัตถุประสงค์จำแนกรายละเอียดมากเกินไป จะเป็นการจำกัดการขยายตัว และการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเอง
3. วัตถุประสงค์หลักของสถาบัน ควรเป็นคุณภาพการสอน
4. เกณฑ์ควรประเมินปัจจัยเกื้อหนุน ให้สถาบันบรรลุวัตถุประสงค์
5. ควรเห็นการสร้างสรรคความก้าวหน้าของวิชาการ เพื่อสู่ความเห็นเลิศ
6. ควรมีเกณฑ์ความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา และวัตถุประสงค์ของบุคลากรในสถาบันทุกระดับ เพื่อประสานงานให้บรรลุตามนั้น
7. ผู้ปกครองและนิสิตนักศึกษา ควรมีส่วนรับทราบ และรับรองปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบันด้วย
8. สภาพปัจจุบันของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงของสังคมบางครั้ง อาจมีผลกระทบต่อปรัชญาและวัตถุประสงค์ จึงควรมีการทบทวนให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของสังคม
9. สำหรับสถาบันอุดมศึกษา ทางด้านวิชาการทหาร ควรเพิ่มวัตถุประสงค์ในด้านนี้เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ
10. ควรมีเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการ (Process) ที่นำไปสู่วัตถุประสงค์ด้วย เพราะการบรรลุสู่วัตถุประสงค์ หนึ่งอาจเป็นไปได้หลายวิธี
11. ควรมีเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติผู้บริหาร เพราะผู้บริหารที่เป็นนักการเมือง อิทธิพลการเมือง และผู้ไม่มีความรู้ทางการบริหารโดยตรง เป็นอุปสรรคต่อการนำสถาบันให้บรรลุ ปรัชญาและวัตถุประสงค์

เกณฑ์ที่ 2 การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ

1. ควรมีเกณฑ์การให้กลุ่มบุคลากรวางนโยบายและตัดสินใจมากกว่าการรวมอำนาจ โดยผู้บริหารเท่านั้น
2. สถาบันอุดมศึกษามีเสรีภาพทางวิชาการ และมีอิสระในการดำเนินกิจการ
3. การสื่อสารระหว่างผู้ที่มีบทบาทต่าง ๆ กัน ในสถาบัน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะให้ทุกคนได้รับรู้บทบาทที่แน่ชัดของตนเอง และบทบาทของผู้อื่น รวมทั้งสิทธิอำนาจ และความรับผิดชอบในแต่ละบทบาท เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ซึ่งกันและกัน และช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการของสถาบันเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้จะมีการขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ก็จะช่วยลดการขัดแย้งหรือปัญหานั้นให้น้อยลง หรือหมดไปได้
4. บทบาทของสภามหาวิทยาลัย และผู้ดำเนินการตามนโยบาย กำหนดไว้แล้ว แต่ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ ระหว่างสภาและผู้รับสนองนโยบายด้วย
5. การบริหารงาน การจัดการต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ควรเริ่มจากระดับล่างคือจากคณาจารย์ในภาควิชาสู่สภามหาวิทยาลัย มิใช่จากสภา ลงมายังผู้ปฏิบัติ เพราะผู้ปฏิบัติรู้เรื่องดีกว่า ในงานที่ตนทำอยู่

เกณฑ์ที่ 3 การวางแผนพหุบาล

1. แผนการพัฒนาระบบทางควรมีการยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
2. แผนระยะยาวไม่ควรกำหนดเกิน 15 ปี เพราะถ้ายาวเกินไปจะไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง
3. การวางแผนที่ดี ควรเป็นแผนที่ครอบคลุม และปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา แต่ยังคงความต่อเนื่อง และประเด็นการพัฒนาสำคัญ ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาตามที่เรียกกันว่า "Continuous Comprehensive Planning "

เกณฑ์ที่ 4 โปรแกรมการศึกษา

1. หลักสูตรและรายวิชา ไม่ควรจะปรับเปลี่ยนง่าย หรือเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขที่ไม่เป็นวิชาการ แต่อาจพิจารณาหลักสูตรในสาขาวิชาที่เปิดใหม่ให้สอดคล้องกับงบประมาณ อาคารสถานที่ และคุณภาพของนิสิตนักศึกษา
2. มหาวิทยาลัยไม่ควรคำนึงถึงความดีเด่นทางวิชาการ โดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงในสังคม จนอยู่ในสภาพที่เรียกว่า "หอคอยงาช้าง"
3. เกณฑ์ระยะที่ 6 ควรเป็นว่า "นักศึกษาต้องมีความพร้อมที่จะสัมพันธ์กับหลักสูตรมากกว่า"
4. เมื่อกำหนดงานของสถาบันในระบบ Logical Framework แล้ว จำเป็นต้องจัดทรัพยากร ทั้งการเงิน และวิชาการให้สนับสนุนได้ ถ้าไม่สามารถจัดได้ จึงจะพิจารณาลดบทบาทของหลักสูตรลง

เกณฑ์ที่ 5 บุคลากร

1. สถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน มีบุคลากรที่ปราศจากประสิทธิภาพมาก ในลักษณะคนล้นงาน การบริหารงาน บุคลากรจึงควรอยู่ในลักษณะ "เข้ายาก ออกง่าย" คือ เลือกเฟ้นบุคลากรอย่างรัดกุมให้ได้คุณภาพตรงกับงาน และเปิดช่องทางให้เลิกจ้างบุคลากรที่ไร้สมรรถภาพได้โดยง่าย ซึ่งจะหมายถึงการให้มหาวิทยาลัยทั้งรัฐและเอกชนเป็นอิสระจากการควบคุมดูแลของระบบราชการ เช่น ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
2. ผู้บริหารควรมี Conceptual Skill ในเรื่องของความเป็นผู้นำสูงมาก ฉะนั้น ในทางปฏิบัติการให้นักวิชาการเป็นผู้บริการ จึงไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เพราะฝึกวิชาการไปวัน ๆ ต้องมีทักษะความเป็นผู้นำเสมอไป ควรใช้ผู้บริหารอาชีพ
3. การเปิดโอกาส หรือสนับสนุนให้อาจารย์บริการชุมชนควรพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะอาจารย์หลายคน อาจมุ่งแต่การบริการชุมชน จนลืมภารกิจในการสอนและวิจัย

เกณฑ์ที่ 6 แหล่งบริการทางวิชาการ

1. สถาบันควรมีหัวข้อหลักประจำ 1 ปี ในการให้บริการทางวิชาการ เพื่อให้เหมาะสมกับความสนใจในขณะนั้นของสังคม และดำเนินการทางด้านนี้ตาม "หัวข้อ" ดังกล่าว

โดยประสานงานกันทุก ๆ ฝ่าย ตั้งแต่การใช้งบประมาณการมอบหมายให้แก่บุคลากร และให้เป็นความสำคัญของปัญหาเฉพาะประจำปีดังกล่าว จึงจะมีผลกระทบตามความเข้าใจปัญหา และนำไปสู่การแก้ไขได้ดียิ่งขึ้น

2. บุคลากรพิเศษประจำห้องสมุด ฯลฯ มีความหมายกว้าง หากหน่วยงานใดมีบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะทาง และยังมีงานไม่เพียงพอก็อาจกำหนดงานเพิ่มเติมจากงานประจำได้ โดยพบว่าเป็นการประหยัดรายจ่ายของสถาบันอีกด้วย

เกณฑ์ที่ 7 แหล่งที่มาของงบประมาณ

1. มหาวิทยาลัยควรหารายได้ และพยายามพึ่งตนเอง โดยเป็นอิสระจากเงินทุน ซึ่งผู้ให้พร้อมเงื่อนไข ซึ่งยังประโยชน์แก่ผู้ให้ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน โดย เฉพาะอย่างยิ่งทุนจำนวนมากในรูปของงบลงทุน

2. การจัดทำงบประมาณนั้นขึ้นอยู่กับงาน และเหตุผลโดยเฉพาะ ระบบ Zero-based Budget นั้นขึ้นอยู่กับงานมากกว่า

3. มหาวิทยาลัยในระบบราชการขึ้นอยู่กับระบบการบริหารงบประมาณของประเทศ อันมีระเบียบแบบแผนชัดเจนอยู่แล้ว การจัดเตรียม ปฏิบัติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ด้านการพัสดุอย่างเคร่งครัด เพราะเป็นระเบียบที่มีบทกำหนดโทษตั้งแต่ตัดเงินเดือนถึงให้ออกจากราชการ และยังคงต้องรับผิดชอบทางแพ่งอีกด้วย

เกณฑ์ที่ 8 อาคารสถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์

1. การใช้ผู้อำนวยการพิเศษ ในการจัดการกับทรัพยากรทางกายภาพของมหาวิทยาลัย ไม่เป็นการประหยัด

2. ในประเทศไทย ยังไม่มีการประกันภัยอาคารสถานที่ สถาบันอุดมศึกษา สังกัดรัฐ และควรพิจารณาอย่างถึง เพราะเป็นผลดี

เกณฑ์ที่ 9 การบริการสำหรับผู้เรียนและการ เตรียมผู้เรียน เมื่อสำเร็จการศึกษา

1. ผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน ขาดความเข้าใจในการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษา และไม่ให้ความสำคัญต่องานด้านนี้เท่าที่ควร ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาหา

แนวทางให้ผู้บริหารได้รู้จักทฤษฎีและสวัสดิการทางด้านนี้ ตลอดจนแนะทางปฏิบัติให้ได้ผลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะในปัจจุบัน "พลังนิสิตนักศึกษา" มีผลต่อสังคมโดยเฉพาะทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ อย่างสูงมาก

2. เกณฑ์ว่าด้วยการประเมินนิสิตนักศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด แต่ในประเทศไทยนั้น ยังขาดเครื่องมือมาตรฐานในการประเมินนิสิตนักศึกษา การประเมินจึงยังขึ้นต่ออาจารย์ แต่ละคนโดยตรง ซึ่งอาจจะมีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพเลยก็ได้ ควรจะมีการพัฒนาคณาจารย์ ทางด้านนี้ให้มากเป็นพิเศษ

เกณฑ์ที่ 10 ความสัมพันธ์กับชุมชน

1. มหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีบทบาทสูงในการพัฒนาชนบท ทั้งในระดับผู้บริหาร อาจารย์ และในเรื่องของกิจการนิสิต จึงควรเป็นบุคลากรทุกฝ่าย เห็นความสำคัญได้ มีโอกาสสัมผัสและพัฒนาชนบทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ในขอบเขตของงานมหาวิทยาลัยที่สามารถเอื้ออำนวยได้ โดยไม่เป็นอุปสรรคต่อภารกิจประจำ

2. สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ทดสอบงบประมาณสนับสนุนในหลาย ๆ ด้าน ในขณะที่เดียวกันบุคลากรทุกฝ่ายมีบทบาทต่อความสัมพันธ์กับชุมชน ทำให้เกิดการ "ประสานงาน" มากกว่า "การประสานงาน" ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับชุมชน เช่น พัฒนาการชุมชน สาธารณสุข ระดับตำบล อำเภอ และหน่วยเหนือละทิ้งงาน ปิดความรับผิดชอบไม่ให้ความสะดวก ฯลฯ ซึ่งเป็นอุปสรรค ก่อให้เกิดปัญหา นอกจากนี้ วัฒนธรรมทางภาษา และสิ่งแวดล้อมสภาพภูมิศาสตร์ฐานแนวทางเศรษฐกิจ ระดับชนบทก็เป็นองค์ประกอบที่บุคลากรทุกกลุ่มในสถาบันอุดมศึกษา ควรศึกษาให้เกิดความเข้าใจต่อแก่ เพื่อเอื้อต่อความสัมพันธ์อันดีต่อชุมชน

บทสรุป บทอภิปรายและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การควบคุมรักษามาตรฐานทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานที่ครอบคลุมทุก ๆ ด้านของสถาบัน เพื่อรักษา ทำนุบำรุงคุณภาพ และเป็นพื้นฐานในการรับรองวิทยฐานะ เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ในประเทศไทยยังมิได้มีการพัฒนาเกณฑ์การประเมินสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาเกณฑ์ดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมในการประเมินสถาบันอุดมศึกษาไทย ทั้งในภาครัฐและเอกชน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการรักษามาตรฐานความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา
3. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาทั้งทางด้านการบริหารงานหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนการสอน และการวางแผน ตลอดจนความสัมพันธ์กับสังคมและความก้าวหน้าทางวิชาการ

วิธีการวิจัย

วิธีการที่ใช้ในการวิจัย คือ รูปแบบการวิจัยเชิงบรรยาย ซึ่งมีเอกลักษณ์ในการเป็นเครื่องมือศึกษาหาข้อเท็จจริง และลักษณะของเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบระเบียบตามความเป็นจริง และมีความเที่ยงตรง ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร เกณฑ์ประเมิน ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับมาตรฐาน และการประเมินสถาบันอุดมศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากสถานทูตต่าง ๆ ในประเทศไทยและศึกษามาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. ประมวลปรัชญาพื้นฐานของการจัดการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางของ วัตถุประสงค์อันเป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของสถาบันว่าได้มาตรฐานหรือไม่

3. ออกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตนักศึกษา ตลอดจนบุคลากรเสริม เพื่อจัดอันดับความสำคัญของเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งประมวลมาจากข้อ 1 และ 2 ทำให้ได้เกณฑ์มาตรฐานการประเมินสถาบันอุดมศึกษาที่พึงประสงค์

การศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการออกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์นั้นใช้แนวทางการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) ของ Lindzey & Aronson ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานของการวิเคราะห์ดังนี้ (1) แหล่งหรือผู้ส่งข่าว (Source or Sender) (2) กระบวนการทำเป็นสัญญาณ (Encoding Process) เพื่อทำให้เป็นสาร (Message) (3) ช่องทางถ่ายทอด (Channel of Transmission) (4) ผู้ตีความสาร (Detector) หรือผู้รับสาร (Receiver) และ (5) กระบวนการถอดสัญญาณ (Decoding Process)

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศทุกภูมิภาคในประเทศไทย และทุกประเภทสถาบัน ทั้งของรัฐและเอกชน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยี สถาบันทหาร โดยอาศัย นิสิตปริญญาโทและปริญญาเอกในภาควิชาอุดมศึกษา เป็นผู้เก็บข้อมูล จากตัวอย่าง 200 คน ข้อมูลที่ได้รับมาใช้ได้ 190 คน คิดเป็นร้อยละ 95

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการใช้แบบสอบถามประมาณค่า และสัมภาษณ์บุคคลในวงการอุดมศึกษา 200 คน แสดงให้เห็นชัดเจนว่าการประเมินสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการรับรองวิทยฐานะนั้นควรใช้เกณฑ์สากล ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์หลักทั้ง 10 เกณฑ์ แต่โดยที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.095 จึงสมควรให้ตัดเกณฑ์ย่อยที่ต่ำกว่า 4.00 ออกเสีย 12 เกณฑ์ย่อย ควรเหลือ 93 เกณฑ์ย่อยที่ตัดออกนั้นตัดจากเกณฑ์ใหญ่เพียง 4 เกณฑ์ ได้แก่ (1) การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ (2) โปรแกรมการศึกษา (3) แหล่งที่มาของงบประมาณ (4) ความสัมพันธ์กับชุมชน

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ยังได้เกณฑ์เพิ่มเติมขึ้นอีก 37 เกณฑ์ย่อย

เกณฑ์หลักซึ่งผลแสดงว่ามีความสำคัญสูงสุด คือ ประสิทธิภาพและวัตถุประสงค์ ส่วนเกณฑ์หลักที่มีความสำคัญน้อยที่สุด คือ การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ ทั้งนี้อาจตีความได้ว่าในประเทศไทยเรายึดถือประสิทธิผลและวัตถุประสงค์เป็นส่วในการจัดการอุดมศึกษา และไม่เน้นการจัดการและงานธุรการ อันเป็นเรื่องของธุรกิจ

ข้อเสนอแนะหลัก ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เน้นเรื่องของอิทธิพลการเมืองต่อการอุดมศึกษาซึ่งไม่เพียงประสงค์ แม้คิดเกี่ยวกับการประเมินสถาบันอุดมศึกษาทางการทหารซึ่งต้องคำนึงถึงภารกิจเฉพาะ คือ การรักษาความมั่นคงของชาติ การสัมภาษณ์ได้ข้อมูลซึ่งเสนอให้มหาวิทยาลัยมีเกณฑ์ที่เน้นความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) เสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) และความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellence) โดยคำนึงถึงความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับสังคมด้วย (Social Relevance)

การอภิปราย

จากการวิเคราะห์นโยบาย หลักการและแนวปฏิบัติว่าด้วยการประกันคุณภาพการอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2533) พบว่าไม่ปรากฏการพัฒนาเกณฑ์เพื่อการประเมินสถาบันอย่างเด่นชัด เพียงแต่กล่าวถึงว่าจะได้จัดทำคู่มือในการประเมินในอนาคตเท่านั้น ดังนั้นผลการวิจัยเรื่องนี้ซึ่งเป็นการประมวลเกณฑ์สากล และสำรวจความเห็นเพื่อหาข้อสรุปให้ได้เกณฑ์สำหรับประเมินสถาบันอุดมศึกษาไทย จึงนับได้ว่าเป็นก้าวหนึ่งที่จะนำไปเป็นประโยชน์โดยตรงเชิงรูปธรรมในระดับการปฏิบัติ เพื่อใช้ในการประเมินสถาบันทุก ๆ ด้านทั้ง 10 ด้าน ให้ได้มาซึ่งมาตรฐานร่วมทันที สามารถเทียบเคียงกันได้ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

ผลการวิจัยพบว่าเกณฑ์หลักที่ให้ความสำคัญที่สุดคือประสิทธิผลและวัตถุประสงค์ ซึ่งตรงตามหลักการอุดมศึกษาสากล นั่นคือนิยามหลักของ "คุณภาพ" มีรากฐานมาจากมิติเชิงประจักษ์ซึ่งกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาบ่งชี้เจตนาและข้อตกลงเบื้องต้นอันเป็นปณิธานของสถาบันอย่างชัดเจนและให้เหตุผลสนับสนุนด้วย (Barnett, 1992) นอกจากนั้นนิยาม "คุณภาพ" เท่ากับ "ประสิทธิผล" นั่นคือระดับที่สถาบันบรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือระดับสัมฤทธิ์ผลที่พึงประสงค์ คุณภาพสูงจึงหมายถึงการเพิ่มพูนประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ (Adams, 1993) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าคุณภาพจะกำหนดโดยประสิทธิผลและวัตถุประสงค์เป็นฐาน แต่คุณภาพมิใช่เป็นแต่เพียง

ผลรวมของการบรรลุวัตถุประสงค์ที่สถาบันกำหนดเท่านั้น แต่ควรจะเป็นการประเมินส่วนตัวที่แสดงถึงอิทธิพลของลักษณะทางกายภาพ ความรู้สึก ทักษะ ค่านิยม และมีติอื่น ๆ ด้วย (Snyder, 1990)

ดังนั้นเกณฑ์ว่าด้วยอาคาร สถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ซึ่งเป็นเรื่องของเงื่อนไขทางกายภาพ ตลอดจนบุคลากรและการบริหารสำหรับผู้เรียนอันเป็นกระบวนการเกี่ยวกับหลักการทางกายภาพและความรู้สึก และทักษะ ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าปรัชญาและวัตถุประสงค์ เพราะเป็นปัจจัยของบุคคลและทรัพยากรที่จะบันดาลให้สถาบันบรรลุปรัชญาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นเอง

ผลการวิจัยชี้ว่าประเทศไทยเราขัดถือปรัชญาและวัตถุประสงค์เป็นสภาวะในการจัดการอุดมศึกษา และไม่เน้นการจัดการและงานธุรการ ถึงไม่ลงมาในรายละเอียดเชิงปฏิบัติที่เป็นตรรกะนึ่งซื่ออย่างแท้จริงเท่าใดนัก แต่การประเมินคุณภาพจำเป็นต้องมีโครงสร้างการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีการติดตามการดำเนินการอย่างละเอียดรอบคอบ เป็นระบบ เป็นขั้นตอนที่ชัดเจนโดยฝ่ายธุรการมีการพัฒนาแบบฟอร์ม เกณฑ์และแนวปฏิบัติอย่างถี่ถ้วน ตรงตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ (Reynolds, 1996) สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพจำเป็นต้องมีปัจจัยทางด้านเทคนิคเพื่อเสริมปรัชญาและวัตถุประสงค์เป็นงานหลักด้วย มิฉะนั้นจะไม่สามารถวัดคุณภาพได้อย่างชัดเจน (Barnett, 1992)

แนวทางในการพัฒนาเกณฑ์ประเมินสถาบันมีอยู่หลัก ๆ 3 แนวทางคือ (1) การประเมินโดยการทบทวนในกลุ่มนักการอุดมศึกษาด้วยกันเอง (Peer Review) (2) การตัดสินโดยการตลาด (Judgments of the Market) และ (3) ดัชนีบ่งชี้ผลการปฏิบัติงาน (Performance Indicators) (Clark, ใน Barnett, 1992) การวิจัยครั้งนี้และของเกณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมาเป็นผลในแนวทางที่สามคือ การนำไปสู่ดัชนีบ่งชี้คุณภาพของการปฏิบัติงานของสถาบันใน 10 ด้าน ที่ครอบคลุมงานของสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด ตามแนวทางนี้บัณฑิตศึกษาน่าจะเป็นผลผลิตที่สำคัญที่สุด และเป็นเกณฑ์ที่บ่งชี้คุณภาพได้ดีที่สุด เพราะนิสิตนักศึกษาเข้ามาสู่สถาบันในลักษณะ "ตัวป้อน" ผ่าน "กระบวนการ" ในลักษณะของโปรแกรมการเรียนการสอน และสำเร็จเป็น "ผลผลิต" คือ "บัณฑิต"

นักการอุดมศึกษาทุกคนที่เอาจริงเอาจังกับการกิจของตนต้องทำงานโดยหวังผลผลิตตามวัตถุประสงค์ (White, 1982) ในอีกมุมมองหนึ่งนั้นเมื่ออภิปรายถึงปรัชญาและวัตถุประสงค์

หรือการตรงตามเป้าหมาย (Fitness for Purpose) มีนัยว่ามีการกำหนดว่าการอุดมศึกษา คืออะไรเอาไว้ล่วงหน้าแล้ว และนำเสนอให้แก่นิสิตนักศึกษา กระบวนการและประสบการณ์ต่างๆ ที่นิสิตนักศึกษาได้รับในสถาบันภายใต้มนต์ศักดิ์นี้จึงเป็นการกระทำต่อนิสิตนักศึกษา ตามเกณฑ์ที่ปรากฏจากผลการวิจัย ไม่มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของนิสิตนักศึกษาเท่าที่ควร เกณฑ์กำหนดโดยสถาบันว่าควรจะเป็นอย่างไร จัดอะไรให้นิสิตนักศึกษาโดยใครเสียมากกว่า นั่นคือมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของรายวิชาในหลักสูตร โดยผู้พัฒนาหลักสูตร การกำหนดภารกิจสถาบันโดยผู้บริหาร ประเด็น ๓ จุดนี้คืออันการอุดมศึกษาไม่สามารถบรรลุปรัชญาและวัตถุประสงค์ทั้งหมดด้วยตนเอง โดยการบริหารและการสอน แต่จะบรรลุได้ทางอ้อมโดยสิ่งพลเลิศจากผลผลิตในตัวบัณฑิต ผลงานวิชาการคือ ผลงานวิจัย ตำราและการบริการชุมชน เป็นต้น ดังนั้นเกณฑ์ที่ให้ความสำคัญต่อปรัชญาและวัตถุประสงค์ของนิสิตนักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต งานวิจัย และชุมชน จึงควรครอบคลุมและให้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าลักษณะนามธรรมในอุดมการณ์ที่ควรเป็น ในรูปของปรัชญาและวัตถุประสงค์มากที่สุด

ข้อเสนอแนะหลัก ๆ ประการหนึ่งจากผลการสัมภาษณ์ พบว่า ควรมีเกณฑ์ซึ่งเน้นความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) เสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) และความเกี่ยวข้องกับสังคม (Social Relevance) ซึ่งตรงตามเป้าหมายตามธรรมชาติของสถาบันอุดมศึกษา 4 ประการ คือ

1. ความสำคัญที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของนิสิตนักศึกษา ความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง และสมรรถนะทางวิชาการ
 2. สถาบันควรกำหนดทิศทาง บทบาทและอนาคตของตนเองโดยอิสระ และมีมาตรฐานของตนเอง
 3. สถาบันอุดมศึกษามีการวิจัยเป็นหัวใจสำคัญ เพราะเป็น "การโต้ตอบเชิงวิพากษ์ในหมู่นักวิชาการ" ซึ่งจะยังผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และ
 4. รูปแบบอุดมศึกษาที่ดี ต้องมีการร่วมมือในหมู่ประชาคมอุดมศึกษา คือ ผู้บริหาร อาจารย์ นิสิตนักศึกษาและบุคลากรเสริม และประสานงานเพื่อยังประโยชน์ร่วมกับชุมชนด้วย
- ในเรื่องของอิทธิพลทางการเมืองที่ไม่พึงประสงค์ในสถาบันอุดมศึกษานั้น ภารกิจซึ่งบังสังคมของอุดมศึกษาโดยเฉพาะในด้านการรักษาความมั่นคงของชาติ ยังไม่ปรากฏในเกณฑ์ที่พบจากผลงานวิจัยโดยตรง แต่ประวัติศาสตร์จารึกอิทธิพลของพลังนิสิตนักศึกษาในการโค่นล้มรัฐบาล

และชี้แนะทางเศรษฐกิจมาแล้วจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม และ 6 ตุลาคม ตลอดจนพฤษภาคมปี
ตั้งนั้นน่าจะมีเกณฑ์กำหนดแนวทางการประเมินด้านการควบคุมปรากฏการณ์ทางการเมืองใน
สถาบันโดยเฉพาะในเรื่องของนิสิตนักศึกษาไว้ด้วย

การนำเกณฑ์จากผลการวิจัยนี้ไปใช้ควรจะได้คำนึงถึงการพัฒนามาตรฐานด้วย
คุณภาวะและมาตรฐานเป็นฐานของการใช้เกณฑ์ ซึ่งประเมินคุณค่าของสถาบัน การเปรียบเทียบ
สถาบันโดยอาศัยเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เทียบโดยมาตรฐานที่ไม่เท่ากัน อาจก่อให้เกิดปัญหาความสับสน
ในคุณภาพ เพราะมาตรฐานมีระดับที่แตกต่างกันได้ นั่นคือเราอาจพบสถาบันที่มีการปฏิบัติงาน
คุณภาพต่ำ ถ้าวัดโดยมาตรฐานสูง ฉะนั้นการใช้เกณฑ์จึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
"คุณภาพ" กับ "มาตรฐาน" มาตรฐานที่จะใช้เป็นประโยชน์ในการเป็นบรรทัดฐานของเกณฑ์ได้
ต้องมีการจัดระดับและเปรียบเทียบกับสถาบันประเภทต่าง ๆ หรือโปรแกรมต่าง ๆ อย่างชัดเจน
การที่สถาบันได้ปรากฏการปฏิบัติตามเกณฑ์มากกว่าสถาบันอื่น อาจจะหมายความว่า
แตกต่างกันเท่านั้น คือ การเปรียบเทียบคู่ขนาน (Parallel Relativism) หรืออาจหมาย
ความว่าเราต้องยอมรับระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน คือการเปรียบเทียบคู่ขนานเป็นลำดับ
ในอุดมการณ์ (Hierarchical Gold Standard Relativism) (Barnett, 1992)

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์

ผลการวิจัยนี้ ทำให้ได้เกณฑ์มาตรฐานในการประเมินสถาบันอุดมศึกษาไทย แต่
กระบวนการประเมินให้ครบวงจรนั้นยังต้องมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาในอีกหลาย ๆ ด้านได้แก่
(1) แนวทางการประเมินสถาบันด้วยตนเอง (Institutional Self-Evaluation) ซึ่ง
ควรอิงเกณฑ์หลักทั้ง 10 ประการ จากผลการวิจัยนี้ แต่เป็นแนวทางปฏิบัติการของสถาบันอุดม
ศึกษาไทย (2) บทบาทของการอุดมศึกษาไทย ซึ่งกระทบต่อการประเมินสถาบัน เช่น ประเภท
ของสถาบัน ลักษณะร่วมสมัยทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวิชาชีพ รวมทั้งอุปสรรคและ
ข้อจำกัดในการประเมิน เช่น อิทธิพล ความแตกต่างทางค่านิยม และการจัดลำดับความสำคัญ
ก่อนหลังในการประเมิน เป็นต้น (3) บทบาทขององค์กรที่ทำการประเมินสถาบันทั้งการประเมิน
ภายใน ซึ่งอาจจะ เป็นหน้าที่ของหน่วยวิจัยสถาบัน หรืองานวางแผนและพัฒนาของมหาวิทยาลัย
และการวิจัยภายนอกซึ่งในประเทศไทยเราเป็นหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐและกระทรวง
ต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาสังกัดอยู่ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวง

กลาโหม และกระทรวงสาธารณสุข (4) ควรให้ความสำคัญต่อความเห็นเชิงวิชาการของสมาคมวิชาชีพที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาผู้ปราศทปริญญาทงวิชาชีพ เช่น แพทยสภา เนติบัณฑิตสภา ฯลฯ สมาคมเหล่านี้มีอิทธิพลสูงต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพของบัณฑิต ดังนั้นสมาคมเหล่านี้ให้คำปรึกษาแนะนำ และมีส่วนร่วมในการประเมินโปรแกรมการศึกษาวิชาชีพของสถาบันอุดมศึกษาด้วยเสมอ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่สถาบันอุดมศึกษา กำลังจะเป็นอิสระในการบริหารงานวิชาการ และงบประมาณการใช้จ่ายของตนเอง โดยไม่อยู่ในอาณัติของระบบราชการ การประเมินสถาบันเชิงปรนัย ซึ่งมีเกณฑ์มาตรฐานกลางและกระบวนการดำเนินงานมาตรฐานที่ใช้ร่วมกันทุกๆสถาบันไม่ว่าจะเป็นขนาดใดประเภทใด หรือตั้งอยู่ในภาคภูมิศาสตร์ใดนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเพราะจะเป็นเครื่องมือในการรักษาคุณภาพของบุคลากร โปรแกรมการศึกษา และด้านอื่น ๆ เป็นการรับผิดชอบต่อสังคมอันเป็นแหล่งที่มาของการสนับสนุน (Accountability)

การนำเอาเกณฑ์มาตรฐานการประเมินไปใช้นั้น ยังควรคำนึงถึงวัฒนธรรมมหาวิทาลัย (College Culture) อันเป็นเอกลักษณ์ที่เน้นความเป็นตัวของตัวเอง เสรีภาพทางวิชาการ การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกประเภท (Shared Authority) การบริหารงานในแนวนอน (Horizontal Management) และการคำนึงถึงนิสิตนักศึกษาในรูปของผู้บริโภค (Student Consumerism)

ข้อ เสนอแนะ เพื่อการวิจัยและพัฒนา

ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาเกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะประเภท เช่น สถาบันทหาร-ตำรวจ วิทาลัยพยาบาล หรือสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะระดับ เช่น ระดับปริญญาตรี ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี เป็นต้น

โดยที่มาตรฐานสัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพ และเป็นบรรทัดฐานของเกณฑ์ จึงควรมีการวิจัยเพื่อกำหนดมาตรฐานทั้ง 10 ด้านของเกณฑ์หลัก จากผลของงานวิจัยนี้

การใช้เกณฑ์ในการประเมินจะไม่มีประสิทธิภาพถ้าปราศจากคู่มือ ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาคู่มือเป็นแนวทางที่บ่งชี้บทบาท ความรับผิดชอบ กระบวนการประเมิน การวิเคราะห์ และองค์ประกอบของผู้ทรงคุณวุฒิผู้เขียนตรวจ ตลอดจนบทบาทของสมาคมวิชาการ วิชาชีพ และผู้ใช้ผลผลิตของสถาบันในชุมชน

หลักการสำคัญของการพัฒนาเกณฑ์คือ การตรวจสอบประกันคุณภาพการอุดมศึกษา ซึ่งต้องสนองตอบต่อผู้สนับสนุน นั่นคืองบประมาณแผ่นดิน ในส่วนของมหาวิทยาลัยของรัฐและมูลนิธิ หรือผู้สนับสนุน เช่น องค์กรต่าง ๆ ได้แก่ มูลนิธิหรือผู้สนับสนุน เช่น องค์กรต่าง ๆ ได้แก่ หอการค้าไทย เป็นต้น ดังนั้นจึงเห็นควรวajibให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เกณฑ์เพื่อประสานกับการให้งบประมาณสนับสนุนมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นเงื่อนไขในการพัฒนาคุณภาพ อันเป็นการสนองตอบต่อความรับผิดชอบต่อผู้สนับสนุน (Accountability)

บรรณานุกรม

- การประชุมสัมมนาเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตร รายงานผลการสัมมนาณาจารย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๗ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และห้อง 3217
คณะวิศวกรรมศาสตร์ วันที่ 21 สิงหาคม 2524. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2524.
- การประชุมทางวิชาการเรื่อง วิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี รายงาน
การประชุม จักรกอบสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ๗ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2-4 สิงหาคม 2522. กรุงเทพฯ, 2522.
- การสัมมนาณคณบดีสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยเรื่อง การบริหารงานมหาวิทยาลัยใน
ภาวะการณ์ปัจจุบัน ครั้งที่ 2 เชียงใหม่ 2523 รายงานการสัมมนา จักรกอบคณะสังคม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 25-27 มิถุนายน 2523. เชียงใหม่, 2523.
- การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง อุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนในภาคเหนือ ครั้งที่ 1 เรื่อง
บทบาทของภาควิชา เชียงใหม่, 2523 รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ จักรกอบ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๗ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และวิทยาลัยครูหิบล
สงคราม หิษณุโลก วันที่ 16-18 และ 25-27 กันยายน 2523. เชียงใหม่, 2524.
186 หน้า ภาพประกอบ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาแห่ง
ประเทศไทย ปีการศึกษา 2515. กรุงเทพฯ, 2516. 236 หน้า ตาราง.
- _____. รายงานการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534):
การฝึกหัดครู. เอกสารอัดสำเนา, 2537, หน้า 94-116.
- _____. การปรับเป้าหมายในการปรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ระยะเวลาหลัง (พ.ศ.
2537-2539), 2538, หน้า 7-8.
- _____. รายงานผลการสัมมนาเรื่องแนวทางการพัฒนาอุดมศึกษาในอนาคต: ข้อค้นพบจากการ
ประเมินผล ๗ จุลลิศเขาใหญ่รีสอร์ท อำเภอปากช่อง จ.นครราชสีมา, วันที่ 16-17
ธันวาคม 2536.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการศึกษาเรื่องการสละสิทธิ์การศึกษา
ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ปีการศึกษา 2522-2524. กรุงเทพมหานคร: พัฒนศึกษา,
2526.

_____. สำนักงานรัฐมนตรี. นโยบายการศึกษาของประเทศไทย 2524.

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. กองกฎหมายและระเบียบ. กฎหมายว่าด้วย
ทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ, 2523.

คณะกรรมการดำเนินการการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา. รายงาน
ฉบับที่ 1 เรื่อง สรุปสภาพปัจจุบันและปัญหาของการศึกษาระดับอุดมศึกษาระหว่างแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระยะที่สอง (2510-2514) และแนวข้อเสนอแนะในการ
วางแผนระยะที่ 3. กรุงเทพมหานคร, 2513.

คณะทำงานที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. หลักการแนวทางและวิธีการในการประกัน
คุณภาพทางวิชาการในมหาวิทยาลัย. กันยายน 2537 (เอกสารอัดสำเนา).

จุฬิพรหม กมลาศน์, ม.ร.ว. วิทยุในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2522.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ฝ่ายวิชาการ หน่วยพัฒนาคณาจารย์. การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดม
ศึกษา. กรุงเทพฯ, 2524.

เจษฎา โลห่อ้นจิตร "แบบจำลองการวางแผนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา: พิจารณาจากด้าน
สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา" วารสารเศรษฐศาสตร์ 13, ล.1 (ม.ค.-เม.ย.
2523): 48-67.

เจิมจันทร์ ทองวิวัฒน์. วิทยุและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำระดับ
อุดมศึกษา ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง 6 วิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยของรัฐ.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2522.

ชยันต์ วรธนะภุติ และ สวัสดิ์ บรรเทิงสุข. "มหาวิทยาลัยกับสังคมไทย" ศึกษาศาสตร์สาร
9, ล.1 (ก.ค.-ก.ย. 2523): 5-32.

ชวนพิศ นรเดชาพันธ์. การเสนอโครงการพัฒนาคณาจารย์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอน:

การศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชา
อุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เชียงใหม่, มหาวิทยาลัย. "อุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนในภาคเหนือ." รายงานการ
สัมมนาเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1. 2523.

ฉลอง บุญญานันต์, ศุภชัย ศุภรารธรรม และ สมคิด อิศระวัฒน์. รายงานการวิจัยเรื่อง จรรยา
บรรณของผู้สอนในมหาวิทยาลัย. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษย
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ, 2525. 73 หน้า-ตาราง.

เฉลิมศรี ไชยศรี. "สรุปการวิจัยเรื่องการอุดมศึกษากับการพัฒนาชนบท" ศึกษาสาร
9, ฉ.1 (ก.ค.-ก.ย.2523): 95-104.

ถนอม มากะจันทร์. "จุดมุ่งหมายของการผลิตบัณฑิตควรเป็นดั่งนี้หรือไม่." รายงานการ
สัมมนาเชิงปฏิบัติการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนในภาคเหนือ ครั้งที่ 1 บทบาท
ของภาควิชา. สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 16-18 กันยายน 2523.

_____. "ภารกิจเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมและความสำนึกของคนในชาติ." รายงาน
การสัมมนาเชิงปฏิบัติการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนในภาคเหนือ ครั้งที่ 1 บทบาท
ของภาควิชา, สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 16-18 กันยายน 2523, แปล
และเรียบเรียงจากคิตต์, อาร์. "บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในด้านการศึกษา
ผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบในประเทศไทย" รายงานการสัมมนา, กาญจนบุรี,
เมษายน 2522.

ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ. ประมวลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยและทบวงมหาวิทยาลัยของ
รัฐ. กรุงเทพฯ, 2518. 200 หน้า.

_____. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 5 (พ.ศ.2525-2529). กรุงเทพฯ,
2525. 317 หน้า-ตาราง.

_____. รายงานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ, 2516.

_____. รายงานสถานภาพทางวิชาการของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวง
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ, 2525, 11 เล่ม.

- ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ. รายงานสรุปสถานการณ์การศึกษาปัจจุบันในสถาบันอุดมศึกษา
ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ. 2515.
- _____. รายงานสรุปผลการวิจัย เรื่องประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยส่วนกลาง
ปีการศึกษา 2507-2517. กรุงเทพฯ, 2520.
- _____. หัวข้อและรายละเอียดการเสนอโครงการหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ทบวง
มหาวิทยาลัยพิจารณาให้ความเห็นชอบ. เอกสารอัดสำเนา, 2530.
- _____. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน
ตามโครงการฝึกอบรมผู้ฝึกสอน 18-24 พฤษภาคม 2526 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ หิชนูโลก. ม.ป.ท.,ม.ป.ป., 126 หน้า-ตาราง.
- _____. ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการ
ศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2539. กรุงเทพฯ: ทบวงฯ, 2539.
- ทวีป อภิลิทธิ. "การประเมินความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาโดยการวัดมาตรฐานคุณภาพของ
อาจารย์เป็นเกณฑ์." *ศุภปริทัศน์* 4 (ตุลาคม 2522): 38-43.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. *บทบาทด้านการพัฒนาอาจารย์ของอธิการวิทยาลัยครู*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- นิพนธ์ กิณาวงค์. "มหาวิทยาลัยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย: การวิเคราะห์ดรชนี้บางประการ"
ศรีนครินทรวิโรฒหิชนูโลก 4, ล.2 (ส.ค.-พ.ย. 2521): 80-90.
- ดำรง วงศ์อุปราช. "ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้านการทบทวนและสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม:
ศึกษารณประเทศไทย" *วารสารอักษรศาสตร์* 2, ฉ.1 (มี.ค. 2519): 106-
113.
- บุญรอด บิณฑลันต์. "ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐกับการจัดการอุดมศึกษา" *วารสารครุศาสตร์*
3, ฉ.5 (ส.ค.-ก.ย. 2516): 11-20.
- ปกรณ์ อังสุสิงห์. "สถานะและสวัสดิการของอาจารย์มหาวิทยาลัย." *รายงานการสัมมนา
มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 2 การบริหารงานมหาวิทยาลัย*. สว่างคณิวาส สมุทรปราการ,
29-31 กรกฎาคม 2510.
- ปฐม มณีโรจน์. "การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัย: ปัจจัยเอื้ออำนวย ภาวะจำกัด
และปัญหา" *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์* 19, ฉ.4 (ต.ค. 2522): 672-91.

- _____. "อาจารย์มหาวิทยาลัยไทย: ปัญหาภาวะกดดันและทางเลือก" *วารสารพัฒนา-บริหารศาสตร์* 18, 3 (ก.ค. 2521): 352-70.
- "ปัญหาสถานภาพอาจารย์" *สยามจดหมายเหตุ* 8, 21 (20-26 พ.ค. 2526): 572-36.
- ประชุมสุข อาชวอรุณ. *งานมหาวิทยาลัย* กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร, 2522. 430 หน้า.
- ประไพพิศ โฉมสีลธิศักดิ์ และคณะ. "ประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นปีการศึกษา 2515-2519" *รายงานการวิจัย* กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ประพจน์ นันทรามาศ. *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ผาสุก กุลละวนิชย์. "การร่วมมือด้านการบริหารและวางแผนมหาวิทยาลัย" *เอกสารการประชุมวิชาการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในระดับประเทศและภูมิภาค*. สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) 9-10 กุมภาพันธ์ 2523.
- พงษ์เทพ วรกิจโกคาทร. "การประเมินอาจารย์: วิจัยและเครื่องมือ" *จุลสารไทยคดี* 2, 1 (มี.ค. 2524): 42-7.
- พวงแก้ว ปุณยกนก และ นพรัตน์ ทิสยากร. *รายงานผลการวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยพัฒนาคณาจารย์ ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- สวัสดี สุคนธ์. *บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- พนัส หันนาคินทร์. "ข้อคิดเรื่องการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย." *อุดมศึกษา: เอกสารเผยแพร่ของทบวงมหาวิทยาลัย* 8 (มกราคม 2526): 6-7.
- พรชูลี อาชวอรุณ. *นิสิตนักศึกษา: หลักการ แนวปฏิบัติและปัญหา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2525. 318 หน้า-ตาราง.
- _____. "มหาวิทยาลัยและพลังคน" *วารสารครุศาสตร์* 6, ฉ.4 (พ.ย.-ธ.ค. 2519): 59-68.

- ไพฑูรย์ กฤษณ์เพ็ชร. *ความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การเปรียบเทียบระหว่างอาจารย์ในวิทยาเขตหลักกับอาจารย์ในวิทยาเขตสาขา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.*
- ภราดา ประทีป ม. โภกมลมาศ. "การพัฒนาคุณภาพอาจารย์ในมหาวิทยาลัย." *เสียง มศ.ว.* 1 (ตุลาคม-ธันวาคม 2525): 12-20.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับการพิจารณาพัฒนาความคิดเห็นของคณะกรรมการปฏิรูปมหาวิทยาลัย" *ข่าวมหาวิทยาลัยศิลปากร* 2, ฉ.6 (ธ.ค.2519): 21-3.
- มาลี วิชญกุล. *ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในวิทยาลัย สังกัดกรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.*
- เมธี ปิลันธนานนท์. "ความพอใจในการทำงานของอาจารย์" *ข่าวมหาวิทยาลัยศิลปากร* 4, 6 (มี.ย. 2522): 5-21.
- บุพิน ศิริผล. *บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.*
- เย็นใจ เลหาวิช. "การร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในด้านการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา." *เอกสารการประชุมทางวิชาการ ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในระดับประเทศและภูมิภาค, สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) 9-10 กุมภาพันธ์ 2523.*
- รพี สุวรรณะชญ. "บทบาทของอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศไทย" *ครูปริทัศน์* 2, 1 (ส.ค.2520): 15-21.
- _____. *รายงานการวิจัยเรื่องอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศไทย: บทบาทจริง บทบาทคาดหวังและความเครียดในชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2521. (อัดสำเนา)*
- "ระบบอุดมศึกษาในประเทศไทย" *เอกสารการศึกษาศาสตร์* 9 (ธ.ค. 2520): 2-3.

- ระวี ภาวิไล. "ข้อพิจารณาเรื่องมหาวิทยาลัยไทย" *รายงานการสัมมนาวิทยาลัย ครั้งที่ 2* การบริหารงานมหาวิทยาลัย, สว่างคนิवास สมุทรปราการ, 29-31 กรกฎาคม 2510.
- _____. "ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการในการปรับปรุงมหาวิทยาลัย" *รายงานการสัมมนาวิทยาลัย ครั้งที่ 2 การบริหารงานมหาวิทยาลัย*, สว่างคนิवास สมุทรปราการ, 29-31 กรกฎาคม 2510.
- รอง ศยามานนท์. *มหาวิทยาลัยและความมั่นคงของประเทศไทย* กรุงเทพฯ, 2503. 116 หน้า.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. "การปฏิรูปอุดมศึกษา ปัญหาความเสมอภาคและความเป็นธรรม" *ศูนย์ศึกษา* 21 (พฤษภาคม-กรกฎาคม 2518): 42-80.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. *การวางแผนและการจัดการหน่วยวิชาการ*. ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2525. 99 หน้า-ตาราง.
- วิจิตร ศรีสอาน. "การรับรองมาตรฐานและวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษา" *วารสารสภาการศึกษา* ปีที่ 11 เล่มที่ 7 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2519).
- _____. "มาตรการเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในระดับอุดมศึกษา" *ข่าวมหาวิทยาลัยศิลปากร* 2, ล.8 (ก.พ.-มี.ค. 2520): 7-11.
- _____. "ลักษณะทั่วไป แนวคิด และโครงสร้างในการจัดบัณฑิตศึกษา" *วารสารรามคำแหง* 6, ล.3 (ก.ค. 2522): 15-30.
- วิทยานันท์ (นามแฝง) "ทบทวนบทบาทของมหาวิทยาลัย" *มาศภูมิ* 6, ฉ.9 20 (10 ต.ค.-2522): 28-29.
- วันชัย ศิริชนะ. *การพัฒนา รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา อุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537
- อนันต์ ศรีโสภะ. *การวิเคราะห์อุดมมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ, 2522. 661 หน้า-ตาราง.
- อรวรรณ อุทิศวรรณกุล. *บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์มหาวิทยาลัย เรียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

- อดุลย์ วีริยเวชกุล. "การประกันคุณภาพทางวิชาการโดยการพัฒนาโครงสร้างและระบบ"
บทความนำเสนอในที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. กันยายน 2537.
 ม.สงขลานครินทร์.
- อุทุมพร ทองอุไทย. *การประเมินอาจารย์: วิจัยและเครื่องมือ*. กรุงเทพมหานคร: สمانมิตร
 การพิมพ์, 2523.
- Achava-Amrung, Pornchulee. *Curriculum Development for Training of
 Housing Development Professional in Thailand*. Singapore:
 Regional Institute of Higher Education and Development, 1983.
- Adams, D. "Defining Educational Quality." *Educational Planning*.
 Vol.9. No.3, 1993.
- ACSCU. *Handbook of Accreditation*. Western Association of Schools and
 Colleges. Oakland: Western Association of School and
 Colleges, 1982.
- Adelman, C. "Accreditation" In Clark and Neave. *Encyclopedia of Higher
 Education*. London: Pergamon, 1992.
- American Association of Bible Colleges. *Directory 1983-84* Fayette-
 ville, Oregon: AAHC Publications, 1983.
- Association of Independent Colleges and Schools. *Accreditation Stan-
 dards: Policies, Procedures, and Criteria* Revised Edition
 Washington, D.C.: AICS, 1978.
- _____. *Accreditation Standards: Policies, Procedures, and Criteria*.
 Washington, D.C.: AICS, 1980.
- Astin, A.W. and Selmon, L.C. "Are Reputational Ratings Needed to
 Measure Quality?" *Change*. October, 1981, pp.14-19.

- Barnett, R. *Improving Higher Education: Total Quality Care*. London: The Society for Research into Higher Education & Open University Press, 1992.
- Blane, Emile and Egger, Eugene. *Educational Innovations in Switzerland: Traits and Trends*. Paris: Unesco, 1978.
- Braskamp, L. "Guidelines for Using Rating Scales and Checklists" In W. Duckett (ed). *Observation and the Evaluation of Teaching*. Bloomington, Ind.: Phi Delta Kappa Center for Evaluation, Development, and Research, 1980, pp.97-105.
- Carmines, E.G. and Zeller, R.A. "Reliability and Validity Assessment," In *Quantitative Applications in the Social Sciences*, Sage University Paper Series, Vol.17. Beverly Hills, Calif: Sage Publications, 1989.
- Committee for Quality Assurance in Higher Education. *Quality Assurance Program Guidelines*. Canberra: AVCC, 1994.
- Commission of Colleges, Southern Association of Colleges and Schools. *Manual for the Institutional Self-Study Program*. Atlanta, 1977.
- _____. *Standards of the College Delegate Assembly*. December, 1977.
- Commission on Occupational Education Institution. *The COEI Self-Study Manual*. Atlanta: Southern Association of Colleges and Schools, 1977.
- Cranton, P.A. and Legge, L.H. "Program Evaluation in Higher Education" *Journal of Higher Education* Vol.49, No.5, 1978: 464-471.
- Danish Ministry of Education. *Education in Denmark: The Education System*, 1983.
- Deloof, Eric. *Education in Belgium*. Brussels: Belgium Information and Documentation Institute, 1977.

- Dressel, P.L. *Handbook of Academic Evaluation*. San Francisco: Jossey-Bass, 1978.
- Erez, M., Early, C., and Hulin, C. "The Impact of Participation on Goal Acceptance and Performance: A Two-Step Model" *Academy of Management Journal*, Vol.28, Bo.1 (1985), pp.50-66.
- Feasley, C.E. *Program Evaluation*. Washington, D.C.: the American Association for Higher Education, 1980.
- Harclerod, F.F. *Accreditation: History, Process and Problems*. Washington, D.C.: AAHE-ERIC, 1980.
- Knowles, Asa. (Ed.). "Academic Standards and Accreditation: International." *Encyclopedia of Higher Education*. San Francisco: Jossey-Bass, 1981.
- Lawrence, J.K. and Green, K.C. *A Question of Quality in Higher Education Ratings Game*. Washington, D.C.: AAHE-ERIC, 1980.
- Levine, A.E. "Quality in Baccalaureate Programs: What to look for When David Reisman Can't Visit." *Educational Record*. Vol.63 No.1, pp.13-18, Winter, 1982.
- Madaus, G.F. and Stufflebeam, D.L. "Educational Evaluation and Accountability: A Review of Quality Assurance Efforts." *American Behavioral Scientist*. Vol.27, No.5, May/June 1984: 249-672.
- Millard, Richard M. "The Accrediting Association: Ensuring the Quality of Programs and Institutions" *Change*. May/June, 1983: 32-36.
- Miller, R.I. *The Assessment of College Performance*. San Francisco: Jossey-Bass, 1979.
- Ministry of Church and Education. *Education in Norway*. October, 1982.

- Ministry of Education. *Co-Operative Evaluation and Development of School Systems: A Manual for Implementation*. Canada, 1983.
- Munsen, C.E. and Nelson, P. "Measuring the Quality of Professional Schools." *UCLA Educator*, 19, 3, 41-52, Spr. 1977.
- National Association of Trade and Technical Schools. *Handbook of Trade and Technical Career and Training*. Washington, D.C.: NATTS, 1984.
- New England Association of School and Colleges. *Accreditation Handbook*. Winchester, Mass., 1980.
- Northwest Association of School and Colleges. *Accreditation Handbook Seattle: Commission Colleges*, 1982.
- Peterson, D.G. "Accreditation Standards and Guidelines: A Profile." *Journal of Physical Education and Recreation*. Vol.51, No.3, March, 1980: 39-41.
- Redfern, G. *How to Evaluate Teaching: A Performance Objective Approach*. Worthington, Ohio: School Management Institute, 1992.
- Reynolds, P. *Quality Assurance and Strategic Planning: The Australian Experience*. Perth: Edith Cowan University, 1996.
- Semrow, J.J. *Institutional Assessment and Evaluation for Accreditation*. College of Education, University of Arizona. June, 1977.
- Snyder, C.W. Affective Context of Schools as a Potential Indicator of Teacher Receptivity to Instructional Change and Teacher Worklife Quality. In D.W. Chapman & C.D. Carrier, (Eds.), *Improving Educational Quality* San Francisco: Jossey-Bass, 1990.

- Southern Association of Colleges and Schools. *Policies and Standards of the Delegate Assembly of the Commission on Occupational Education Institution*. Atlanta, Georgia, 1981.
- Stephenson, B. *Co-Operative Evaluation and Development of School System (CEDSS)*. Ontario: Ministry of Education, 1984.
- The Accrediting Commission. *Accreditation Standards: Policies, Procedures, and Criteria*. Washington, D.C.: Association of Independent Colleges and Schools, 1980.
- The Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. *The Personnel Evaluation Standards*. Beverly Hill, Calif: Sage Publication, 1988.
- Troutt, W.E. "Regional Accreditation Evaluative Criteria and Quality Assurance." *Journal of Higher Education* Vol.50, No.2, March-April, 1979: 139-210.
- Warren, J.R. "Is Accrediting Worth Its Cost?" *AAHE-ERIC Higher Education*. March, 1980.
- Webster, David S. "Advantages and Disadvantages of Methods of Assessing Quality." *Change*. October, 1961, pp.20-24.
- White, J. *The Aims of Education Restated*. London: Routledge, 1982.
- Wilson, B.G. *Quality Assurance Program Guidelines*. Canberra: Committee for Quality Assurance in Higher Education, 1994.
- Wojlford, J.G. "Accreditation of Co-operative Education Program." *Engineering Education*, 63, 8, May, 1973, PP.661-612.

ภาคผนวก

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11 มีนาคม 2529

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้วย คณะผู้วิจัยกำลังทำวิจัยเรื่อง เกณฑ์ประเมินสถาบันการศึกษาไทย : ระดับอุดมศึกษา โดยได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่แนบมาพร้อมนี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอรุ่ง)

หัวหน้าโครงการวิจัย

เกณฑ์ประเมินสถาบันการศึกษาไทย :
ระดับอุดมศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง

แบบสัมภาษณ์

ค่าของเสถียรและความหมาย

- 5 หมายถึง เหมาะสมที่สุด
- 4 หมายถึง เหมาะสม
- 3 หมายถึง เหมาะสมพอสมควร
- 2 หมายถึง ไม่เหมาะสม
- 1 หมายถึง ไม่เหมาะสมที่สุด

เกณฑ์ที่ 1 : ประชญาและจุดประสงค์

	1	2	3	4	5
1. สถาบันควรมีนโยบายวัตถุประสงค์ และประมวลไว้ในข้อเขียนของสถาบันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันในวงการศึกษา การจัดบูรณาการของสถาบันนั้น มิได้พิจารณาเฉพาะวัตถุประสงค์ที่กล่าวถึงอย่างชัดเจนเท่านั้น แต่ควรพิจารณาผลการปฏิบัติภารกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ ด้วย 2. โดยที่สถาบันอุดมศึกษามีอยู่หลายประเภท ฉะนั้น ประชญาและวัตถุประสงค์ จึงมีพิสัยต่างกัน จากวัตถุประสงค์ใด ๆ จนถึงวัตถุประสงค์ที่ซับซ้อน อย่างไรก็ตาม ทุกสถาบันควรมีข้อความว่าด้วยวัตถุประสงค์ให้ทราบในที่สาธารณะ และวัตถุประสงค์นั้นควรมีคุณค่าสมฐานะของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป และบทบาทเฉพาะของแต่ละสถาบันอีกด้วย ข้อความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ควรมีความชัดเจนและบ่งชี้หลักการและการปฏิบัติจริงของสถาบัน 3. การกำหนดปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบันเป็นเรื่องสำคัญ การเปลี่ยนแปลงหลักๆจะเป็นที่ยอมรับได้ต่อเมื่อผ่านการพิจารณาของสภาของสถาบันนั้น ๆ ทั้งนี้มิได้หมายความว่าผู้บริหาร และคณาจารย์ไม่มีสิทธิเสนอแนะ เพื่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ และสถาบันควรพิจารณาทบทวนปรัชญา และวัตถุประสงค์เป็นครั้งคราว การประเมินดังกล่าว ควรคำนึงถึง ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถาบัน และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ สังคม 4. เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อการประชาสัมพันธ์ของสถาบันควรสะท้อนให้เห็นปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบันในปัจจุบัน					

	1	2	3	4	5
5. โปรแกรมต่าง ๆ ของสถาบัน ทั้งโปรแกรมทางวิชาการ และมีใช้วิชาการควรแสดงให้เห็นว่าจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ตามข้อ 4 6. จำนวนบุคลากรทั้ง คณาจารย์และผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากร เสริมด้านต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งที่มาของงบประมาณ และเงินทุนต่าง ๆ อาคารสถานที่และโปรแกรมการศึกษา ควรจะมี เพียงพอและเหมาะสม เพื่อเอื้ออำนวยให้สถาบันสามารถ ดำเนินกิจการเพื่อให้บรรลุตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ของ สถาบัน 7. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ควรมีวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินการ ให้บรรลุตามภารกิจสากลของสถาบันอุดมศึกษา อันได้แก่ การ ถ่ายทอดสาระความรู้ (การสอน) การสร้างเสริมและขยาย ขยายแดนวิชาการ (การวิจัย) การนำความรู้ไปประยุกต์ให้ เกิดประโยชน์แก่สังคม (การบริการชุมชน) และการส่งเสริม สงวนรักษา และก่อให้เกิดบูรณาการของศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของสถาบัน ภูมิภาค และประเทศชาติ (การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม) 8. ข้อความที่กล่าวถึงปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบัน ควร แสดงถึงความเชื่อ มโนทัศน์ และทัศนคติของสถาบันว่าตั้งขึ้น และดำเนินการอยู่เพื่ออะไร 9. วัตถุประสงค์ควรครอบคลุมภารกิจในการสอนนิสิตนักศึกษาให้ บรรลุถึงมาตรฐานที่มีคุณภาพสมควรต่อศักดิ์และสิทธิของปริญญา สำหรับสาขาวิชาที่เป็นวิชาชีพ เพื่อทำงานในสาขาวิชานั้นๆได้ อย่างเป็นที่ยอมรับในวงการวิชาชีพ					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดเหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 2 : การจัดการและการบริหารด้านต่าง ๆ

	1	2	3	4	5
1. องค์กรเพื่อการบริหารของสถาบันอุดมศึกษา ควรนำแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ มารวมกัน และประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน แม้ว่ากระบวนการจัดองค์กรจะไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน โครงสร้างและกระบวนการบริหารควรจะนิยามได้อย่างชัดเจน และเป็นที่เข้าใจพร้อมทั้งกันในกลุ่มของสถาบันนั้น ๆ					
2. สภาของสถาบัน (สภามหาวิทยาลัยหรือสภาวิทยาลัย) อันหมายถึงผู้ถ่ายทอดปณิธานของคณะผู้ก่อตั้งสถาบัน เป็นผู้ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของสถาบัน นับว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มศาสนา หรือหน่วยงานของรัฐบาลผู้รับผิดชอบสถาบันนั้น ๆ					
3. สมาชิกหรือกรรมการของสภา ควรได้รับการคัดเลือกมาจากเกณฑ์ความสามารถ และความเต็มใจที่จะอุทิศเวลา ให้แก่สถาบันโดยมิได้หวังผลประโยชน์ตอบแทน					
4. สภาพิจารณาเรื่องทุกเรื่องในฐานะกลุ่มสมาชิกหรือกรรมการผู้ใดผู้หนึ่ง ไม่อาจกระทำการอันใดในฐานะตัวแทนของสภาทั้งมวลได้					
5. โดยที่สภาเป็นนิติบุคคลของสถาบัน การเปลี่ยนตัวกรรมการจึงควรสลับกันทีละกลุ่ม เพื่อประกันความต่อเนื่องของสมาชิกภาพ และความมั่นคงของสภา					

	1	2	3	4	5
6. สภามีความรับผิดชอบในการจัดตั้งคณะผู้บริหารสถาบัน เพื่อ ดำเนินการตามนโยบายของสภา จัดหางบประมาณให้เพียงพอ ต่อความต้องการ ในการจัดโปรแกรมของสถาบัน คัดเลือก อธิการบดี หรืออธิการ					
7. แม้ว่าภาระของสภาอาจเกี่ยวข้องกับสถาบันอื่น ๆ หน่วยงาน อื่น ๆ หรือระบบงานของสถาบันอื่น ๆ สภาไม่ควรอยู่ภายใต้ ความกดดันทางการ เมือง หรือทางศาสนาจากกลุ่มใด และ สภายังมีหน้าที่ปกป้องผู้บริหารจากความกดดันดังกล่าวอีกด้วย					
8. ควรมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างภารกิจในการวาง นโยบายของสภา และหน้าที่ในการบริหารงานของผู้ดำเนิน ตามนโยบาย					
9. นโยบายทั่วไปของสถาบันอาจเริ่มต้นจากภายในสภาหรือเสนอ ขึ้นมาโดยผู้บริหารโดยได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากสภาก็ได้					
10. เมื่อนโยบายเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการโดยสภาแล้ว ผู้บริหารสูงสุดและคณะควรมีอิสรภาพในการดำเนินการตาม นโยบาย และจัดการบริหารสถาบันให้เป็นไปตามนโยบาย นั้น ๆ โดยใช้วิจารณญาณของตนเองว่าเหมาะสมที่สุด					
11. ภารกิจของผู้บริหารสูงสุดของสถาบันและผู้บริหารระดับอื่น ที่ ทำงานร่วมด้วยควรจะมีนิยาม และขอบเขตจำกัดด้วยอย่าง ชัดเจน และเป็นที่รับรู้ในหมู่คณาจารย์ และบุคลากรอื่นของ สถาบัน					
12. สถาบันควรมีการจัดระบบการบริหารองค์การที่มีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาสถาบัน และก่อให้เกิด ขวัญและกำลังใจที่ดีในหมู่สมาชิกของสถาบัน					

	1	2	3	4	5
13. ควรมีโอกาสให้เกิดการสื่อสารติดต่อ และปฏิสัมพันธ์อย่างเพียงพอทั่วทั้งสถาบัน ระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรเสริมอื่นๆ และนิสิตนักศึกษา การสื่อสารนี้นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดเหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 3 : การวางแผนระยะยาว

	1	2	3	4	5
1. สถาบันต้องมีแผนระยะยาวเพื่อพัฒนาโปรแกรมใหม่ ๆ เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของโปรแกรมที่มีอยู่แล้ว และเมื่อเลิกหลักสูตรที่มีได้สนองต่อความต้องการของสถาบัน และสังคมอีกต่อไป					
2. แผนระยะยาว ควรรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาด้านประชากร การสำรวจอาชีพ การพัฒนาหลักสูตร การประมาณค่าใช้จ่าย ศึกษภาพของการรับนิสิตนักศึกษาใหม่ ความต้องการด้านอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์และบุคลากร ทั้งอาจารย์ ผู้บริหารและบุคลากรเสริมอื่น					
3. แผนระยะยาว ควรบ่งชี้แหล่งที่มาของงบประมาณ เพื่อแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมที่ยังดำเนินการอยู่ จะไม่ได้รับความกระทบกระเทือนจากแผนการในอนาคต					

	1	2	3	4	5
4. การจัดลำดับชั้นความสำคัญก่อนหลังของโปรแกรม ควรวางอยู่บนรากฐานของความต้องการตามข้อ 1. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุมัติให้จัดดำเนินงานโปรแกรมใหม่ ๆ					
5. ตัวแทนบุคลากรประเภทต่างๆของสถาบัน คณะที่ปรึกษาสภาสถาบันและผู้บริหารระดับต่างๆ ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมใหม่					
6. การวางแผนระยะยาวควรแสดงให้เห็นว่า หน่วยงานระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับภูมิภาค สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนตามความเหมาะสม					
7. การวางแผนควรกำหนดให้มีการประเมินแผนเป็นระยะ ๆ และมีการเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ และพัฒนาการใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้					
8. การปรับอาคารสถานที่ และการขยายด้านกายภาพ ควรเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนอาคารสถานที่ระยะยาว เพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนปรับปรุงและจัดโปรแกรมใหม่ ๆ แผนดังกล่าวควรรวมถึงสถานที่จอดรถ ถนนภายในสถาบัน ทางเท้า ควรมีการวางแผนเพื่อความปลอดภัยด้วย					
9. การวางแผนระยะยาว เกี่ยวกับห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สถาบันควรขอความช่วยเหลือจากผู้ชำนาญพิเศษ เกี่ยวกับอาคารสถานที่					
10. สถาบันควรเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคลากร และที่ปรึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อปรับปรุง และขยายงานของสถาบันทั้งทางด้านกายภาพและวิชาการ					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดเหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 4 : โปรแกรมการศึกษา

	1	2	3	4	5
1. โปรแกรมการศึกษาควรสัมพันธ์กับปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบันอย่างชัดเจน					
2. ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ โปรแกรมและการประเมินผล ควรปรากฏอย่างเด่นชัดในนโยบาย และกระบวนการรับสมัคร สาระของหลักสูตร เงื่อนไขในการประสาทปริญญา วิธีการสอน และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนคุณภาพของผลงานของนิสิต นักศึกษา					
3. สถาบันควรมีนโยบายที่ชัดเจน ในการรับนิสิตนักศึกษา ซึ่งต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของสถาบัน และต้องกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อประกันว่านิสิตนักศึกษาที่รับเข้ามาจะได้รับประโยชน์จากโปรแกรมการศึกษาของสถาบัน					
4. หลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันควรได้รับการอธิบาย แจกแจงอย่างชัดเจนในเอกสารที่พิมพ์ขึ้นโดยสถาบัน					
5. หลักสูตรควรสัมพันธ์โดยตรงและเหมาะสมกับปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบัน					
6. หลักสูตรควรสัมพันธ์โดยตรง และเหมาะสมกับความสามารถ และความพร้อมของนิสิตนักศึกษาที่รับเข้ามา					

	1	2	3	4	5
7. หลักสูตรควรสัมพันธ์โดยตรง และเหมาะสมกับทรัพยากรทางการเงินของสถาบัน					
8. หลักสูตรความสัมพันธ์โดยตรงและเหมาะสม กับทรัพยากรทางวิชาการของสถาบัน					
9. ภารกิจหลักที่สำคัญที่สุดของสถาบัน ควรจะเป็นการให้การศึกษาก่อนนิตินักศึกษาการเรียนการสอน เป็นหนทางซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจนี้					
10. เทคนิคการจัดการเรียนการสอน และนโยบายทางวิชาการ ควรแสดงถึงวัตถุประสงค์ของสถาบัน และรวมถึงวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละรายวิชาด้วย					
11. การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสถาบัน ควรจะแสดงหลักฐานว่า มีการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน เป็นดรชนีของคุณภาพของสถาบัน					
12. วิทยฐานะควรมีนอกเหนือจากประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา เช่น ผ่านการสอบเทียบวุฒิของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ควรมีนโยบายในการรับโอนหน่วยกิตจากสถาบันอื่นด้วย					
13. กระบวนการพัฒนา รับรองหลักสูตร ยกเลิกหลักสูตร และ บทบาทของคณาจารย์ ผู้บริหาร และสภา ควรจะชัดเจน					
14. โปรแกรมการศึกษาทุกหลักสูตร ควรมีกลุ่มรายวิชาการศึกษาทั่วไปเป็นแกนกลาง					

	1	2	3	4	5
15. โปรแกรมการศึกษาทุกโปรแกรม ควรมีระบบที่แสดงให้เห็นความต่อเนื่องของรายวิชาบังคับ รายวิชาเลือก วิชาเอก วิชาโท จำนวนหน่วยกิต ระดับความยากง่ายของรายวิชา และรายวิชาที่ต้องผ่านมาก่อน ทุกสถาบันควรมีจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดเป็นอย่างสูง และเป็นอย่างต่ำ ที่นิสิตนักศึกษาที่มีสิทธิ์ลงทะเบียนเรียนต่อเทอม ต่อสาขาวิชาเฉพาะ และจำนวนรายวิชาเลือก					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดเหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 5 : บุคลากร

	1	2	3	4	5
1. การเลือก การพัฒนา และการรักษาบุคลากร ผู้มีประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ของสถาบันมีความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จของสถาบัน เพื่อให้การจัดโปรแกรมมีประสิทธิภาพ บุคลากร ควรรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์เพื่อให้ทำงานของตนให้สัมพันธ์กับจุดหมายหลักของสถาบัน					

	1	2	3	4	5
2. สถาบันควรมีตารางเงินเดือนที่พิมพ์แจกแก่บุคลากร ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเลื่อนเงินเดือนตามประสบการณ์ และความสามารถในการสอน การวิจัย และการบริหาร คุณวุฒิและความสามารถพิเศษอื่น ๆ ที่สามารถประเมินได้ตามความเหมาะสม เกณฑ์การเลื่อนเงินเดือนอื่นควรเป็นเงื่อนไขเดียวกันในทุก ๆ กรณี 3. ความสำเร็จของโปรแกรมการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับขวัญและกำลังใจของบุคลากร ฉะนั้นสถาบันจึงควรมีนโยบายและกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดและทำนุบำรุงขวัญและกำลังใจของบุคลากร ควรมีแนวทางให้ผู้บริหารและบุคลากรอื่น ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของข้อมูลต่าง ๆ 4. เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ ควรมีการประเมินบุคลากรแต่ละคนว่า ทำงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเพียงใด สถาบันควรจัดให้มีการประเมินตนเอง และการประเมินโดยผู้บังคับบัญชา การประเมินนี้ควรเป็นการประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประเมินอย่างเป็นทางการอย่างน้อยปีละครั้ง 5. ผู้บริหาร : ผู้นำของสถาบันควรมีพื้นฐานทางวิชาการระดับสูง อันเป็นที่ยอมรับทั้งทางด้านคุณวุฒิ วิทยุติและผลงาน ประสบการณ์ความสามารถในการติดต่อกับสถาบันอื่น ๆ ธุรกิจ อุตสาหกรรม หน่วยงานของรัฐ และชุมชน อันเป็นที่ตั้งของสถาบัน ผู้บริหารควรมีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่ง และภารกิจที่แจกแจงไว้ในลักษณะ งานที่พิมพ์ไว้เป็นทางการ					

	1	2	3	4	5
6. คณาจารย์ : อาจารย์ผู้สอนทุกคนต้องมีคุณวุฒิจากสถาบัน ที่ได้ รับรองวิทยฐานะมีพื้นฐานทางวิชาการศึกษาทั่วไป และสายวิชา เฉพาะที่มีความชำนาญพิเศษ การเลือกอาจารย์ควรอาศัยเกณฑ์ จากลักษณะเฉพาะของโปรแกรม และความสามารถของผู้สมัคร สถาบันควรมีการพัฒนาอาจารย์อย่างต่อเนื่องทั้งภายในสถาบัน เอง และส่งเสริมให้คณาจารย์ได้ศึกษาต่อ หรือมีส่วนร่วมใน วงการวิชาการภายนอกสถาบัน					
7. คณาจารย์ : จำนวนของคณาจารย์ควรได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับ จำนวนนิสิตนักศึกษา โดยอาศัยองค์ประกอบของ (1) ประเภท ของโปรแกรม (2) ขอบเขตของสาขาวิชา (3) ความสัมพันธ์ ระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน (4) ลักษณะการสอน การบรรยาย หรือปฏิบัติการ ฯลฯ (5) จำนวนรายวิชาในโปรแกรม					
8. คณาจารย์ : สถาบันควรสนับสนุนให้คณาจารย์ได้บริการชุมชนใน ลักษณะของการวิจัยและพัฒนาความรู้ใหม่ การเป็นที่ปรึกษาของ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน					
9. บุคลากรเสริม : ทุกสถาบันจะบรรลุตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ ได้ต้องอาศัย ฝ่ายธุรการ และคณงานภารโรง เพื่อการทำนุ บำรุงสถาบัน บุคลากรฝ่ายธุรการควรมีพอเพียง เพื่อรวบรวม ประวัติของนิสิตนักศึกษา รายงานการเงิน วัสดุ-วัสดุที่ใช้ในการ เรียนการสอน จดหมาย หนังสือ เอกสาร รายงานต่าง ๆ					
10. บุคลากรเสริม : สถาบันควรมีบุคลากรเสริมทางด้านวิชาการ ผู้มีความรู้ตามสายงานเฉพาะ เพื่อรับผิดชอบ งานห้องสมุด งาน ให้คำปรึกษาแนะแนว งานอนามัยและวิจัย					

	1	2	3	4	5
11. บุคลากรเสริม : ควรมีการวางจ้างคนงานภารโรง เพื่อทำนุบำรุงและรักษาความสะอาดของวัสดุครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ และบริเวณพื้นที่ภายในสถาบันตามสมควร สถาบันควรเน้นการป้องกันภัยต่าง ๆ และการรักษาความปลอดภัยภายในสถาบัน โดยอาศัยเวรยาม และฝ่ายรักษาความปลอดภัย					
12. บุคลากรเสริม : ควรมีการระบุลักษณะงานของบุคลากรเสริมแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน และควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องอีกด้วย					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดเหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 6 : แหล่งบริการทางวิชาการ

	1	2	3	4	5
1. สถาบันควรจัดแหล่งบริการวิชาการต่าง ๆ ให้แก่ผู้บริหาคณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์คอมพิวเตอร์ หน่วยรถทัศนศึกษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ และห้องปฏิบัติการทางภาษา สถาบันเฉพาะสาขาวิชา เพื่อส่งเสริมงานวิจัย หน่วยพัฒนาการเรียนการสอน หน่วยพัฒนาคณาจารย์ ฯลฯ ตามความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับปรัชญา วัตถุประสงค์ และโปรแกรมของสถาบัน					

	1	2	3	4	5
2. วัสดุอุปกรณ์ : แหล่งบริการวิชาการดังกล่าวในข้อ 1 ต้องประกอบไปด้วยวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้อำนวยต่อการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับโปรแกรม และลักษณะของนิสิตนักศึกษา วัสดุครุภัณฑ์ ควรรวมถึงอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ หนังสืออ้างอิง ตำรา คู่มือ และวารสารต่าง ๆ ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหา วัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เพื่อเสริมการเรียนการสอนของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา 3. งบประมาณ : สถาบันต้องจัดงบประมาณประจำปี เพื่อการจัดหาซื้อหนังสืออ้างอิงโสตทัศนูปกรณ์และหนังสือ ตำรา วารสาร เครื่องมือพิเศษต่าง ๆ ตามความต้องการของคณาจารย์ งบประมาณต้องจัดไว้เพื่อการบำรุงรักษา จัดซ่อมและจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ด้วย 4. บุคลากร : สถาบันต้องจัดหาบุคลากรพิเศษ เพื่อรับผิดชอบหน่วยที่เป็นแหล่งบริการวิชาการโดยเฉพาะ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ หน่วยโสตทัศนศึกษา ฯลฯ 5. การเก็บหลักฐาน : สถาบันจัดให้มีการเก็บหลักฐาน การซื้อหา วัสดุครุภัณฑ์ เครื่องมือ หนังสือ ฯลฯ เพื่อแหล่งวิชาการ การทำนุบำรุงรักษา และการสูญสลาย 6. การบริการ : แหล่งบริการวิชาการต่าง ๆ ควรใช้เวลาให้คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ได้มีโอกาสเสริมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เป็นประจำ ในเวลาราชการ					

	1	2	3	4	5
7. การประเมิน : สถาบันควรมีแผนเพื่อการประเมินประสิทธิภาพของการจัดแหล่งบริการทางวิชาการ ซึ่งกำหนดความเพียงพอของเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ จากองค์ประกอบของเวลาและสถานที่ จำนวน จำนวนที่นั่ง การจัดการสถานที่เพื่อใช้โสตทัศนูปกรณ์ ฯลฯ ควรมีการสำรวจการใช้โสตทัศนูปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องมือพิเศษอื่น ๆ หนังสืออ้างอิงวารสารและตำราต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ การสำรวจนี้ควรสำรวจการใช้ของทั้งอาจารย์และนิสิตนักศึกษา					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดเหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 7 : แหล่งที่มาของงบประมาณ

	1	2	3	4	5
1. งบประมาณของสถาบันกำหนดคุณภาพ ในทำนองเดียวกัน คุณภาพทำให้สถาบันได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ความเพียงพอของงบประมาณอาจประเมินได้จากความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์พื้นฐานของสถาบัน ขอบเขตของโปรแกรมและจำนวนนิสิตนักศึกษา					

	1	2	3	4	5
2. การจัดระบบระเบียบของฝ่ายธุรการ และการเงินที่ควบคุมงบประมาณ จะต้องสะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงที่การเงินเป็นเครื่องมือของการลงทุนทางการศึกษา และมีความสำคัญน้อยกว่ากระบวนการศึกษา					
3. การจัดการของฝ่ายการเงินในสถาบัน ต้องแสดงให้เห็นการจัดงบประมาณที่เหมาะสม การควบคุม การเก็บเอกสาร รายงาน และการตรวจบัญชี					
4. การวางแผนทางการเงินสำคัญ อนาคตของแต่ละสถาบันเป็นเงื่อนไขของการพัฒนาอย่างมีแนวทางที่เหมาะสม การวางแผนควรรวมถึงการกะประมาณรายได้เฉพาะแหล่งในอนาคต แผนเฉพาะสำหรับรายจ่ายหลัก ๆ ประเภทต่าง ๆ และแผนการเพิ่มพูนรายได้ ทั้งสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์					
5. การจัดงบประมาณภายในสถาบัน ควรขึ้นกับของเขตและวัตถุประสงค์ของสถาบันซึ่งต้องสัมพันธ์กับจำนวนนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียน บุคลากรควรมีส่วนร่วมในการงบประมาณภายในงบประมาณควรครอบคลุมประเภทการใช้จ่ายสำคัญ เพื่อประกันการจัดการเรียนการสอน การทำนุบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และความปลอดภัยของสถาบัน					

	1	2	3	4	5
6. ถ้างบประมาณมีแหล่งที่มาจากภายนอกสถาบัน ในกรณีสถาบันของรัฐ ของมูลนิธิหรือองค์กรทางศาสนา ฯลฯ การจัดงบประมาณควรมีระบบขึ้นอยู่กับขนาดของสถาบันและจำนวนและประเภทของนิสิตนักศึกษา ควรพิจารณาความต้องการเฉพาะที่สถาบันอาจมีเพิ่มขึ้น เช่น การขยายโปรแกรม การจัดหาเครื่องมือพิเศษ เพื่อให้สถาบันทันสมัย โดยหลักการ หน่วยงานภายนอก ผู้ให้งบประมาณ ไม่ควรคุมการบริหารการเงินของสถาบันจนเกินไป 7. นโยบายการจัดซื้อ สถาบันควรมีระบบการจัดซื้อที่ประกันการใช้จ่ายงบประมาณ อย่างประหยัด ในกรณีที่มีการซื้อวัสดุครุภัณฑ์และเครื่องมือ เครื่องจักรต่างๆควรมีการเปิดของประมูลราคา การจัดซื้อควรมีระบบให้สอดคล้องกับการวางแผนระยะยาวโดยบุคลากรผู้เกี่ยวข้องสำหรับการจัดซื้อประจำวัน ควรมีนโยบายเพื่อการปฏิบัติให้เหมือนกันทั้งสถาบัน และมีการเก็บหลักฐานด้วย 8. การค้ำเงิน สถาบันควรมีนโยบายที่เป็นที่รับทราบกันทั่วไป เกี่ยวกับการจ่ายเงินค้ำเงินในกรณีที่นิสิตนักศึกษาออมตะ เบี้ยบน ลาออกหรือมิได้ใช้บริการต่าง ของสถาบัน เช่น หอพัก ฯลฯ					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดเหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 8 : อาคารสถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์

	1	2	3	4	5
1. ทรัพยากรทางกายภาพ ได้แก่ อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์และอาณาเขตของสถาบัน ควรเพียงพอที่จะสนองต่อความต้องการของสถาบัน ตามวัตถุประสงค์ โปรแกรม และกิจกรรมต่าง ๆ					
2. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของสถาบัน ควรเอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ					
3. ถ้ามีการนำทรัพยากรทางกายภาพของชุมชน หรือสถาบันอื่นมาใช้ร่วมด้วย ควรจะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้มีผู้ได้โอกาสใช้บริการทางกิจกรรมทางวิชาการของสถาบันมากขึ้น					
4. การจัดงบประมาณให้แก่อาคารสถานที่ และวัสดุครุภัณฑ์ ควรคำนึงถึงความเพียงพอในการทำนุบำรุงรักษา และการดำเนินการด้วย					
5. ควรมีการประกันภัยเพื่อคุ้มครองทรัพยากรทางกายภาพ ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ					
6. ควรมีการประเมินความเพียงพอของทรัพยากรทางกายภาพและการวางแผนทางกายภาพที่ครอบคลุมโปรแกรมการศึกษาอย่างเป็นทางการ ทุกระยะและควรใช้บุคลากรที่เหมาะสม รวมทั้งผู้ชำนาญพิเศษด้วย					
7. สถาบันต้องมีแผนรวมที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางกายภาพอย่างเป็นระบบระเบียบ					
8. การจัดการทรัพยากรทางกายภาพอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการทำนุบำรุง การดูแล ทั้งอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และพื้นที่ การรักษาความปลอดภัย นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการศึกษา					

	1	2	3	4	5
9. การกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบของการจัดการ และการทำนุบำรุงทรัพยากรทางกายภาพ ควรจะนิยามไว้อย่างชัดเจน และมีการจัดตำแหน่งเพื่อความรับผิดชอบดังกล่าว					
10. ควรมีการประเมินการดำเนินการ และการทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรทางกายภาพอย่างเป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์เหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 9 : การบริการสำหรับผู้เรียน และการเตรียมผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา

	1	2	3	4	5
1. การบริการสำหรับผู้เรียนควรจะสัมพันธ์โดยตรงกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน และควรช่วยเสริมกระบวนการศึกษาของนิสิตนักศึกษา ในการพัฒนา การพึ่งพาตนเอง และการมีความความรับผิดชอบ					
2. โดยอาศัยการบริการสำหรับผู้เรียน สถาบันควรแสดงให้เห็นว่าให้ความสำคัญต่อการปฐมนิเทศ การให้คำปรึกษาและแนะแนว การให้คำปรึกษาทางวิชาการ มาตรฐานทางวิชาการ การปกป้องสิทธิในการสอบถามและแสดงออก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน ทั้งทางวิชาการและไม่เป็นวิชาการ					

	1	2	3	4	5
3. บริการสำหรับผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ย่อมขึ้น กับคุณภาพของบุคลากร ผู้บริหารงานนี้ นโยบายสำหรับบุคลากร และการบริหารบุคลากร ควรประกันคุณภาพทางวิชาชีพของ บุคลากร เพื่อการให้บริการดังกล่าว					
4. สถาบันควรมีหน่วยงานเพื่อให้บริการดังต่อไปนี้แก่นิสิตนักศึกษา : ธุรการ การให้คำปรึกษาและแนะแนวกิจกรรมเสริมหลักสูตร สถานศึกษา หรือชมรมนักศึกษา วินัยนิสิตนักศึกษา ทะเบียน และประมวลผล ทุนการศึกษา และแหล่งความช่วยเหลือทางการเงิน เงิน หอพัก อนามัย และการกีฬา					
5. การให้คำปรึกษาและแนะแนว : บุคลากรควรมีคุณสมบัติเหมาะสม พร้อมด้วยประสบการณ์ และมีจำนวนเพียงพอตามสัดส่วนของ จำนวนนิสิตนักศึกษา ประเภท และระดับของโปรแกรมการศึกษา ควรมีบุคลากรเพื่อช่วยนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านปัญหาทางวิชาการ อาชีพ และปัญหาส่วนตัว					
6. การปฐมนิเทศ : สถาบันควรจัดให้มีการปฐมนิเทศนิสิตนักศึกษา ใหม่ ปีละครั้ง เมื่อเริ่มต้นปีการศึกษาเพื่อให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจ นโยบาย หน้าที่ และบุคลากรของสถาบัน สถาบันควรทำทนายให้ นิสิตนักศึกษาเป็นผลเมื่อผู้มีความรับผิดชอบสูง เป็นนักวิชาการผู้ มีทัศนคติ นิสัย และพฤติกรรมเหมาะสมต่อวิชาการ และวิชาชีพ เฉพาะของตน การปฐมนิเทศควรติดตามด้วยการฝึกวิธีการเรียน ที่เหมาะสม และการใช้เครื่องมือช่วยการเรียน เช่น ห้องสมุด และโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ					

	1	2	3	4	5
7. ประวัติของนิสิตนักศึกษา : หน่วยทะเบียนมีหน้าที่เก็บประวัติของนิสิตนักศึกษาทั้งส่วนตัว และการเรียน ประวัตินี้เป็นความลับบุคลากรผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และแนะนำอาจใช้ประกอบการทำงานได้ แต่ต้องรักษาความลับ เอกสารเหล่านี้ควรเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย					
8. กิจกรรมนิสิตนักศึกษา : กิจกรรมต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษา เช่น ชมรมวิชาการ การกีฬา ฯลฯ ควรอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสถาบัน โดยอาศัยอาจารย์ที่ปรึกษาและกิจกรรมเหล่านั้นความสัมพันธ์กับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของสถาบัน					
9. สุขภาพอนามัย : สถาบันควรจัดตั้งหน่วยอนามัย เพื่อช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยกระทันหันภายในสถาบัน ควรมีนโยบายการจัดการในกรณีฉุกเฉิน อันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ควรมีระบบในการตรวจตรา และสอบสวนอุบัติเหตุ ควรมีแผนการป้องกันอันตราย อันอาจเกิดขึ้นต่อนิสิตนักศึกษาเมื่ออยู่ในสถาบัน					
10. การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน : ควรมีระบบการแจ้งให้นิสิตนักศึกษาทราบถึงการให้กู้ยืมเงิน ทุนการศึกษา งานและแหล่งที่มาของเงินทุนต่าง ๆ ของทั้งจากสถาบัน และแหล่งอื่น ๆ ภายนอกสถาบัน					
11. บริการพิเศษสำหรับนิสิตนักศึกษา : สถาบันมีความรับผิดชอบในการให้บริการพิเศษต่างๆ ที่จำเป็นต่อสวัสดิการของนิสิตนักศึกษา					

	1	2	3	4	5
12. การประเมิน : การประเมินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตในอนาคต ของนิสิตนักศึกษา สถาบันควรมีหน่วยงานเพื่อประเมินเครื่องมือที่ใช้ประเมินนิสิตนักศึกษา ทั้งทางการเรียนการสอน การให้คำปรึกษาแนะแนว และการเลือกอาชีพ เพื่อปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น					
13. การจัดหางาน : สถาบันควรมีหน่วยงานเพื่อช่วยบัณฑิตหางานที่เหมาะสม ในปีสุดท้ายโดยการฝึกการสัมภาษณ์ การเตรียมการเขียนประวัติ การแต่งกาย การพัฒนาบุคลิกภาพ สถาบันควรรสำรวจงานที่มีในชุมชน เจริญใจในการรับ และการจัดหางานให้แก่บัณฑิตอย่างมีระบบ อย่างน้อยปีละครั้ง					
14. การติดตาม : สถาบันควรจัดให้มีการวิจัยติดตามผลของบัณฑิต เพื่อศึกษาคุณภาพของโปรแกรมการศึกษา การติดตามผล ควรทำอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาเสนอแก่ผู้บริหาร และคณาจารย์ เพื่อปรับปรุงงานของตนต่อไป					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์เหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ 10 : ความสัมพันธ์กับชุมชน

	1	2	3	4	5
1. สถาบันจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ อันดีต่อชุมชนที่สถาบันตั้งอยู่ อันได้แก่ ธุรกิจอุตสาหกรรม และองค์กรอื่น ๆ ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อได้รับความช่วยเหลือทั้งด้านการเงิน และ วิชาการ 2. สถาบันควรมีหน่วยประชาสัมพันธ์ เพื่อชี้แจงให้ชุมชน รับทราบถึง โปรแกรม และบริการต่าง ๆ ตลอดจนบทบาทของสถาบันในด้านการบริการชุมชน โดยอาศัยสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ 3. สถาบันควรมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อปฐมนิเทศให้นักเรียนรับรู้โปรแกรมต่าง ๆ ของสถาบัน 4. สถาบันควรจรรโลงความสัมพันธ์กับธุรกิจ อุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยศิษย์เก่า ที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ 5. ผู้บริหาร คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ควรอุทิศเวลาเพื่อ การบริการชุมชน ตามความเหมาะสมและความสามารถของตน โดยอาศัยองค์กรต่าง ๆ ของสถาบัน เช่น ชมรมอาสาพัฒนาของ นิสิต นักศึกษา เป็นต้น 6. สถาบันควรมีการประเมินความสัมพันธ์ของสถาบันกับชุมชน เพื่อ วัตถุประสงค์หรือไม่ ภาพพจน์ของสถาบันในชุมชนเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงอย่างไร 7. ในสถาบันควรแสวงหาแนวทางเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ต่อ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง					

	1	2	3	4	5
8. ในกรณีของมหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาวิจัย สถาบันควรมีนโยบาย เพื่อการเผยแพร่ผลงานวิจัย ใช้การประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ ในชุมชน					

คำถามปลายเปิด

1. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์เหมาะสมที่สุด (1)
2. เหตุผลที่เห็นว่าเกณฑ์ใดไม่เหมาะสมที่สุด (5)
3. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

